

לקוטי תורה • פרשת פינחס • מאמר 3

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני...

”צו את בני ישראל ואמרת אליהם”

הכבש התמידי, והתפילה שבאה במקומו, מעלים את ה”יש” בחזרה אל ה”אין” — העלייה שלשמה ירדה הנשמה לעולם. לתפילה יש חלקים המקבילים לחלקי הקרבן: ההתכוננות היציבה היא העצמות, הריסונים שמובילים אותה אל הלב הם הגידים, האהבה הלוהטת היא הדם, והתענוג שבמצוות הוא החלב. הדרך המיוחדת לה היא רחמים על הנשמה שנפלה — מידתו של הכבש — ומשה “עושה” אותה בכך שהוא ממשיך דעת בישראל.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/pinchas/3

הנקודה

הכבש התמידי, והתפילה שבאה במקומו, מעלים את ה"יש" בחזרה אל ה"אין" – העלייה שלשמה ירדה הנשמה לעולם. לתפילה יש חלקים המקבילים לחלקי הקרבן: ההתכוננות היציבה היא העצמות, הריסונים שמוכילים אותה אל הלב הם הגידים, האהבה הלוהטת היא הדם, והתענוג שבמצוות הוא החלב. הדרך המיוחדת לה היא רחמים על הנשמה שנפלה – מידתו של הכבש – ומשה "עושה" אותה בכך שהוא ממשיך דעת בישראל.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע הפסוק אומר פעמיים "ואמרת אליהם", מדוע הוא משתמש בלשונות "הקרב" ו"עשה", פעם בלשון רבים ופעם בלשון יחיד, כיצד התפילה יכולה לבוא במקום כבשי התמיד, ומה פירוש "ריח ניחוח" שבקרבנות. הנשמה ירדה לעולם לשם עלייה: הבריאה הורידה את האור לעולם שמרגיש נפרד, ותכליתה היא שה"יש" יחזור ל"אין" – חידוש המביא שמחה למעלה. השירה, ובייחוד הקרבנות, פועלת זאת: הקרבן עולה אל פני השור שבמרכבה, נעשה "לחם" לשרפים ונכלל באור אין סוף. גם התפילה פועלת כך. העצמות שלה הן התכונות יציבה בגדולת ה'; הגידים שלה מעבירים הבזק ממנה אל המדות; הדם שלה הוא אהבה לוהטת; והחלב שלה הוא התענוג שבמצוות, הנמשכות ישירות מסובב כל עלמין, כשם שהעולם הגשמי עצמו נברא ממנו. הכבש מוסיף את הרחמים על הניצוץ האלקי שנפל בגוף, המתעוררים על ידי הדעת שמשה ממשיך בישראל; לכן משה לבדו "עושה" את הכבש, ואילו כל ישראל "מקריבים" אותו.

מבנה

- השאלות והעלייה מיש לאין**
מדוע נאמר "ואמרת" פעמיים, מדוע "הקרב" ו"עשה", וכיצד התפילה באה במקום הכבשים. לפני הבריאה הייתה מלכות ה' כלולה בו; הבריאה המשיכה את אורו למטה, אל עולם שמרגיש נפרד, ותכליתה היא שה"יש" יחזור ל"אין" – השמחה למעלה שעליה מרמז הלווייתן. המלאכים פועלים זאת בשירתם, והקרבנות יותר מכול: הם עולים מפני השור שבמרכבה דרך האריה של חסד. 3-11
- התפילה כקרבן: לחם השרפים**
מיכאל מקריב למעלה את נשמות ישראל, ולמטה הנשמה עולה בתפילה באהבה גדולה. הקרבן נעשה "לחם" לשרפים, המלאכים הבורים, וכמו שמזון נעשה לבשרו של האוכל, הוא מחזק אותם כדי שיהיו כלולים בה'. 41
- מדוע כבש: רחמים וצמר**
לקולו של הכבש יש איכות של רחמים, מידתו של יעקב, ועל עורו צמר. למעלה העור הוא הרקיע והשערות הן צירופי האותיות; העור והצמר ניתנו בשלמותם לכהן, ואילו השאר עלה על המזבח. 6-51
- עצמות, גידים ובשר**
העצמות, שמקורן במוח, הן ההבנה בגדולת ה'; הבשר, שמקורו בדם שבלב, הוא המדות. מכיוון שההבנה היא בעניין אין סוף, רק הבזק מצומצם ממנה יכול להיכנס למדות, דרך הגידים: הריסונים, מ"ט שערי בינה, וערוצי הרצון. 9-71

ההתבוננות היציבה שבקריאת שמע היא העצמות, וההבזק ממנה הופך את מדות הנפש הבהמית. האהבה הלוהטת של "בכל לבבך" היא הדם; והתענוג שבא אחריה, בתורה ובמצוות שהן חכמתו ורצונו ממש של ה', הוא החלב. המצוות נמשכות מסובב כל עלמין, שכן העולם הגשמי נברא ישירות מאור אין סוף, כפי שמראות הלשונות "יהי" ו"עשה".

הדרך הנוספת היא רחמים על הניצוץ האלקי שנפל בגוף, ועל כך אנו מבקשים את רחמיו הגדולים של ה'. גזיזת הכבש היא האותיות שנכרתו משורשן; עקרותה של רחל נענית בתיקון רחל ובתיקון לאה. הרחמים הם מידתו של יעקב, אך מקורם בדעת של משה; לכן "תעשה" נאמר ביחיד ו"תקריבו" ברבים. האהבה עולה כריח ניחוח, והאור יורד, בבחינת "נחות דרגא", אל אותיות התפילה.

הכבש מסמל את יציבותו ואת השליטה העצמית של הצדיק, לעומת עוצמת התשובה; את הכמוס (כבוש) הנמשך מעתיק אל הגילוי; את ה"אור" ואת השבח ("אמרי"); וכן את העור, שדרכו צומח צמר קדוש — המחיצה המתוקנת.

סיכום ארבעת החלקים, בצירוף מקורות נוספים על השדרה ועל שמונה עשרה הברכות, על השמש והלבנה בברכת המאורות, ועל ה"עשייה" של השלום ושל הכבש.

מושגים

מיש לאין מיש לאין

הבריאה מוציאה את ה"יש" מן ה"אין"; התכלית היא התנועה ההפוכה — שה"יש" יתבטל וייכלל באור אין סוף. הדבר מנוגד לטבע, ולכן הוא חידוש ומביא שמחה למעלה.

עצמות, גידים, דם וחלב

עצמות גידין דם וחלב — עצמות גידין דם וחלב — חלקי הקרבן מקבילים לשלבים בעבודת התפילה: התבוננות יציבה בגדולת ה', הריסונים שבאמצעותם היא מגיעה אל הלב, אהבה לזהות, והתענוג שבא אחר כך בתורה ובמצוות.

סובב כל עלמין

המדרגה שלמעלה מהשתלשלות, שביחס אליה הרוחני והגשמי שווים. העולם הגשמי והמצוות שמקיימים באמצעותו נמשכים ממנה ישירות, ולכן מצווה גשמית מביאה שמחה גדולה כל כך.

רחמים רחמנות

רחמים על הניצוץ האלקי שבנשמה, שנפל מגג גבוה אל תוך הגוף וצרכיו. זו מידתו של הכבש ושל יעקב, והיא מעוררת אהבה גם בנפש הבהמית.

משה מלגיו ויעקב מלבר

משה מלגיו ויעקב מלבר — הרחמים (יעקב) נובעים מהדעת (משה): רק ידיעת גדולת ה' והמקור שממנו באה הנשמה מאפשרות לחוש את נפילתה. משה ממשיך דעת זו בישראל, ולכן הוא "עושה" את הכבש.

ניחוח לשון נחות דרגא

ניחוח לשון נחות דרגא — ניחוח לשון נחות דרגא — אהבת התפילה עולה כ"ריח ניחוח", ואז אור אין סוף יורד אל אותיות הבקשות שבתפילה, הנעשות כתר לה'.

השאלות והעלייה מיש לאין

1 צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי כוי. ואמרת אליהם זה האשה אשר תקריבו^{4,3,2} כוי את הכבש אחד⁵ תעשה בבוקר⁶ כוי.

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמי לאשי וגוי. ואמרת אליהם: זה האשה אשר תקריבו וגוי; את הכבש אחד תעשה בבוקר וגוי."

המאמר פותח בפסוקים הפותחים את פרשת קרבנות התמיד שבתורה (במדבר כח, ב-ד): הציווי לישראל על "קרבני לחמי" ועל הכבש שמקריבים מדי בוקר. בפסוקים מופיעים שני פעלים שונים ביחס לקרבן — "תקריבו" ו"תעשה" — והמאמר יבנה את דבריו על שניהם.

להבין כפל ב"פ [ב' פעמים] ואמרת וגם שינוי לשון דכתיב אשר תקריבו וכתיב את הכבש אחד תעשה לשון עשי [עשיה].

[יש] להבין מדוע נאמר "ואמרת אליהם" פעמיים, וגם את שינוי הלשון: נאמר "אשר תקריבו", ואילו "את הכבש אחד תעשה" — לשון עשייה.

עולות כאן שתי שאלות מנוסח הפסוקים. מדוע נאמר "ואמרת אליהם" פעמיים, פעם בכל אחד משני הפסוקים הראשונים? ומדוע נאמר על האשה "תקריבו", ואילו על הכבש נאמר "תעשה" — מילה שמשמעותה הרגילה היא יצירת דבר?

וגם תקריבו לשון רבים ותעשה לשון יחיד. והענין הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל מקום שנאמר צו הוא מיד ולדורות.⁷ (רבות במדבר פ"ז [פרק ז]).⁸

וכן "תקריבו" נאמר בלשון רבים, ואילו "תעשה" נאמר בלשון יחיד. והעניין הוא, כדברי חז"ל: כל מקום שנאמר בו "צו" — הרי זה מיד ולדורות (במדבר רבה, פרק ז).

שאלה שלישית: "תקריבו" מופנה לרבים, ואילו "תעשה" מופנה ליחיד. התשובה לשאלה הראשונה נשענת על הכלל שבמדרש, שלפיו המילה "צו" מלמדת שהמצווה נוהגת גם מיד, בזמנה, וגם בכל הדורות הבאים.

וזהו כפל אמירה. ואמרת אליהם מיד והוא ענין הקרבנות שהקריבו בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] קיים. ואמרת להם היינו לדורות שתקנו תפלה כנגד תמידין.⁹

וזהו כפל האמירה. "ואמרת אליהם" — מיד, וזה ענין הקרבנות שהקריבו בזמן שבית המקדש היה קיים; "ואמרת אליהם" — לדורות, שכן [חכמים] תיקנו תפילה כנגד התמידים.

נמצא שכפל הלשון "ואמרת" מתייחס לשתי תקופות. האמירה הראשונה מכוונת לקרבנות שהקריבו בפועל בזמן שבית המקדש עמד; השנייה מכוונת לדורות הבאים, שבהם תיקנו חכמים את התפילות כנגד קרבנות התמיד, כפי שנאמר בתלמוד (ברכות כו ע"ב).

והנה צ"ל איך התפלה כנגד תמידין שהן כבשים בני שנה והתפלה היא בקשת רחמים ואיך היא תמורת הקרבן.

וכעת יש להבין כיצד התפילה היא כנגד התמידים, שהרי מדובר בכבשים בני שנה, ואילו התפילה היא בקשת רחמים; כיצד היא יכולה לבוא במקום הקרבן?

כאן עולה שאלה עמוקה יותר. קרבן התמיד היה בעל חיים, כבש בן שנה, שנשרף על המזבח, ואילו תפילה היא בקשת רחמים של אדם. מה משותף להם, כך שהאחד יכול לבוא במקום האחר?

גם להבין מ"ש בקרבנות ריח ניחוח לשון נח"ר [נחת רוח] וגבי נח כתיב וירח ה' את ריח¹⁰ הניחוח.

וכן יש להבין את מה שנאמר בקרבנות: "ריח ניחוח" — לשון נחת רוח; ועל נח נאמר: "וירח ה' את ריח הניחוח".

התורה מכנה את הקרבנות "ריח ניחוח", והמילה "ניחוח" קשורה לנחת רוח, כלומר לסיפוק או לתענוג. גם לאחר המבול נאמר בתורה שה' "הריח את ריח הניחוח" של קרבנו של נח.

איזה נח"ר [נחת רוח] הוא מריח הקרבנות. (ועיין בזהר פ' נח דס"ה ע"א) אך העניין הוא. כי

איזו נחת רוח יש לו מריח הקרבנות? (ועיין בזהר, פרשת נח, דף סה ע"א.) אך העניין הוא כך:

כיצד יכול ריחו של בעל חיים הנשרף לגרום לה' נחת רוח? הדברים מפנים לזהר על פרשת נח, המתאר כיצד הקרבנות מחברים כל מדרגה לזו שמעליה ומעלים כל מדרגה מעלה, עד אין סוף. כעת מתחילה התשובה.

הנה נודע¹¹ שתכלית ירידת הנשמה לעוה"ז להתלבש בגוף בנה"ב [בנפש הבהמית] ירידה צורך עליה היא.

והנה קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד.¹²

הנה ידוע שתכלית ירידת הנשמה לעולם הזה, להתלבש בגוף ובנפש הבהמית, היא ירידה צורך עלייה. והנה, קודם שנברא העולם, היה הוא ושמו בלבד.

הנשמה יורדת לעולם הזה, מתלבשת בגוף ובנפש הבהמית, לא לשם הירידה עצמה אלא לשם העלייה הגבוהה יותר שבאה בעקבותיה: "ירידה צורך עלייה". כדי להסביר מהי אותה עלייה, המאמר חוזר אל הזמן שלפני הבריאה, שבו, בלשון פרקי דרבי אליעזר (פרק ג), "היה הוא ושמו בלבד".

שמו בגימט' [בגימטריא] רצון¹³ שהוא מקור ההשפעה וחיות הנבראים מפני שעלה ברצונו הפשוט להיות

מלך שמו נק'.^{14, 15, 16, 17}

"שמו" (שמו) הוא בגימטריה "רצון", שהוא מקור השפע והחיות של הנבראים. מכיוון שעלה ברצונו הפשוט להיות מלך, הוא נקרא "שמו".

"שמו" כאן הוא רצונו של ה' לברוא ולמלוך: המילים "שמו" ו"רצון" הן שתיהן בגימטריה 346. רצון זה להיות מלך הוא מקור השפע והחיות של כל הנבראים, והוא נקרא "שמו" מפני שהוא נוגע ליחס שלו אל הזולת, ולא לעצמותו.

2 וכמאמר יחיד חי העולמים מלך¹⁸ שהוא לבדו יחיד ומיוחד וחי העולמים אינו אלא בחי מלך כו'.

וכפי שנאמר: "יחיד חי העולמים מלך" — הוא לבדו יחיד ומיוחד, ו"חי העולמים" אינו אלא בחינת מלך וכו'.

בברכת "ברוך שאמר" שבתפילת שחרית מכנים את ה' "יחיד חי העולמים מלך". המאמר מפרש זאת כשתי בחינות: מצד עצמו הוא לבדו יחיד ומיוחד, ואילו היותו "חי העולמים", מקור החיים של העולמות, שייכת רק לבחינת המלכות שלו — יחסו אל מי שהוא מולך עליהם.

וקודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד שבחי מלכותו היתה כלולה בא"ס ב"ה ממש ונקי אור א"ס ב"ה שהוא האור וזיו.

וקודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד, שכן בחינת מלכותו הייתה כלולה ממש באין סוף ברוך הוא, ונקראת אור אין סוף ברוך הוא — האור והזיו.

לפני הבריאה לא היה למלכותו של ה', למלכותו, על מי למלוך, והיא הייתה כלולה לחלוטין באין סוף. במצב זה היא נקראת אור אין סוף: אור וזיו, המגלים את מקורם אך אינם המקור עצמו.

והי' [והיה] האור כלול במאור עצמו ואחר שנבחה"ע [שנברא העולם] נעשה התפשטות האור והזיו להחיות הנבראים מאין ממש ליש בסדר השתלשלות המדרגות דרך עילה ועלול עד עוה"ז הגשמי

והאור היה כלול במאור עצמו. ולאחר שנברא העולם, התפשטו האור והזיו כדי להחיות את הנבראים, שנבראו ממש מאין ליש, בסדר השתלשלות המדרגות, בדרך של עילה ועלול, עד העולם הזה הגשמי,

תחילה האור מצוי בתוך מקורו, בדומה לקרני השמש הכלולות בה. הבריאה פירושה התפשטות האור כדי להחיות נבראים שהתהוו ממש מאין ליש, מדרגה אחר מדרגה לאורך השתלשלות העולמות; כל מדרגה היא סיבה למדרגה שאחריה, עד העולם הגשמי שלנו.

שהוא היש הגשמי ודבר נפרד ממש (ועמ"ש מזה בשיר השירים בד"ה קול דודי¹⁹ גבי פי מלכותך מלכות כל עולמים).

שהוא היש הגשמי, דבר שמרגיש את עצמו כנפרד ממש. (ועיין כמה שנכתב על כך בשיר השירים, כמאמר המתחיל "קול דודי", בביאור "מלכותך מלכות כל עולמים".)

בתחתית ההשתלשלות נמצא ה"יש" הגשמי, שמרגיש את עצמו כדבר נפרד ממש. ההערה בסוגריים מפנה למאמר "קול דודי" שבלקוטי תורה על שיר השירים, המבאר את הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים" ועוסק גם בעניין "היה הוא ושמו בלבד".

והוא ירידה גדולה לגבי האור²⁰ והזיו שהיה כלול באור א"ס ב"ה ותכלית הירידה היא צורך עליה להיות מיש לאין שיהיה היש ג"כ בטל ונכלל באור א"ס ב"ה ממש.

והרי זו ירידה גדולה ביחס לאור ולזיו שהיו כלולים באור אין סוף ברוך הוא. ותכלית הירידה היא לצורך עלייה: שתהיה בחינה של מעבר מיש לאין, כדי שגם היש יתבטל ויכלל ממש באור אין סוף ברוך הוא.

עבור האור, התפשטותו לעולם שמרגיש את עצמו נפרד היא ירידה גדולה. תכליתה היא העלייה שבאה בעקבותיה: שה"יש" ישוב אל ה"אין", מקורו, עד שגם הוא יתבטל ויכלל באור אין סוף.

והיא העליי [העליה] העיקרית שעליה נאמר לויתן זה יצרת לשחק בו²¹ שמזה נעשה שחוק וחדוה למעלה בביטול היש לאין.

וזו העלייה העיקרית שעליה נאמר: "לויתן זה יצרת לשחק בו"; מכך נעשים למעלה שחוק וחדוה, על ידי ביטול היש לאין.

החזרה הזאת היא העלייה העיקרית, והיא מביאה שמחה למעלה. בתהילים נאמר שהי יצר את הלויתן "לשחק בו"; המאמר מפרש זאת כשחוק וחדוה שלמעלה, הבאים מביטול היש לאין.

שהתהוות מאין ליש הוא ענין הבריאה. כמ"ש והחכמה מאין תמצא.²² וחכמה היא ראשית הגילוי מהשתלשלות העולמות.

שהרי התהוות מאין ליש היא ענין הבריאה, כמו שנאמר: "והחכמה מאין תמצא". וחכמה היא ראשית הגילוי של השתלשלות העולמות.

התהוות יש מאין היא הבריאה עצמה, הסדר הרגיל. את שאלת איוב "איפה החכמה תימצא?" מפרשים כאן כ"החכמה תימצא מאין": חכמה, הגילוי הראשון בהשתלשלות העולמות, נמשכת מן ה"אין" שלמעלה ממנה.

משא"כ התהוות מיש לאין הוא דבר חדש ושינוי הטבע (ועמ"ש בביאור ע"פ הבאים ישרש),²³ ועיקר השחוק והחדוה הוא משינוי והתחדשות כדרך שעושין לפני מלכים ושרים איזהו שינוי והתחדשות לשמחה ושחוק.

אבל התהוות מיש לאין היא דבר חדש ושינוי הטבע. (ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "הבאים ישרש"). ועיקר השחוק והחדוה באים משינוי ומחידוש, כפי שנוהגים לעשות לפני מלכים ושרים דבר שיש בו שינוי וחידוש, לשמחה ולשחוק.

החזרת היש לאין היא נגד הטבע, ולכן יש בה חידוש. השמחה נובעת מחידוש, כפי שמבדרים מלך בדבר חדש ומפתיע. ההערה בסוגריים מפנה לביאור שבתורה אור על הפסוק "הבאים ישרש", המסביר שהעלייה מיש לאין היא פלא גדול יותר מירידת השתלשלות העולמות.

וכמ"כ [וכמו כן] כתיב ותחדש פני אדמה ישמח²⁴ ה' במעשיו (ועיין בסעי'ב [בספר של בינונים] ס"פ ל"ג ונקרא לויתן כי לויתן הוא לשון חיבור כמו וילוו עליך וישרתוך²⁵ בפי קרח) (י"ח ג').

וכך גם נאמר: "אתה מחדש את פני האדמה", "ישמח הוי' במעשיו". (ראו גם בספר של בינונים [תניא], סוף פרק ל"ג. הוא נקרא לווייתן, משום ש"לווייתן" הוא לשון חיבור, כמו "וילוו עליך וישרתוך" בפרשת קורח) (18:3);

תהילים ק"ד קושר בין התחדשות לשמחה: "אתה מחדש את פני האדמה", ו"ישמח הוי' במעשיו". בסוף פרק ל"ג בתניא מדובר בשמחת ה' כשהעולם התחתון הזה נהפך לאור, והשם לווייתן פירושו "חיבור", כמו "וילוו עליך", שנאמר על הלוויים (הדברים מופיעים בבמדבר י"ח:ב').

הנלוים על ה' לשרתו (בישעיה ס"י נ"ו). וכך הוא ענין חיבור ודיבוק היש לאין ע"י הביטול.

"הנלוים אל הוי' לשרתו" (בישעיהו, פרק נ"ו). זהו ענין החיבור והדבקות של היש אל האין, באמצעות הביטול.

גם ישעיהו מדבר על "הנלוים אל הוי' לשרתו". לכן הלווייתן מבטא את היש שמתחבר ודבק באין, והדבר נעשה באמצעות ביטול — הנחת הקיום הנפרד שלו בצד.

והנה למטה ביטול היש לאין הוא ביטול גשמיות לרוחניות אך באמת למעלה גם כחי הרוחניות הוא כחי יש שאין לך עשב מלמטה²⁶ שאין לו מזל²⁷ כו'

והנה למטה, ביטול היש לאין הוא ביטול הגשמיות לרוחניות. אך באמת, למעלה גם בחינת הרוחניות היא בחינת יש, שהרי "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל" וכו',

בעולם שלנו, ביטול ה"יש" פירושו שהגשמי נכנע לרוחני. אך למעלה, גם הרוחני הוא "יש" ביחס למה שלמעלה ממנו, כפי שמראה המדרש: לכל עשב יש מזל, כוח שמימי שמצמיח אותו.

והמזל מקבל משמרי האופנים²⁸ והאופנים מקבלים מחיות הקדש שבמרכבה והחיות משרפים כו' שהמזל הוא בבחי' יש לגבי האופנים והאופנים לגבי חיות הקדש.^{29, 30}

והמזל מקבל משומרי האופנים, והאופנים מקבלים מחיות הקודש שבמרכבה, והחיות מקבלות מהשרפים וכו'; נמצא שהמזל הוא בבחינת יש ביחס לאופנים, והאופנים ביחס לחיות הקודש.

המזל מקבל מהמלאכים הנקראים אופנים, והם מקבלים מחיות הקודש שבמרכבה, והן מקבלות מהשרפים. כל אחד מהם הוא "יש", מציאות נפרדת, ביחס למי שמעליו; לכן העלייה מן היש אל האין מתרחשת בכל מדרגה.

3 וע"ז אמרו כל בעלי השיר³¹ יוצאין בשיר³² שהשירה והזמרה הוא בחי' שמחה ותענוג שהוא בחי' יציאתם מנרתקן הוא בחי' כלים

ועל כך אמרו: "כל בעלי השיר יוצאין בשיר", שכן השירה והנגינה הן בחינת שמחה ותענוג, והן בחינת יציאתם מנרתקן — בחינת הכלים.

דברי המשנה "כל בעלי השיר יוצאין בשיר" הם הלכה על בעלי חיים העונדים רצועה (שיר), שיוצאים עמה בשבת; המאמר דורש את המילה "שיר" במשמעות של שירה. השירה מבטאת שמחה ותענוג, והשמחה היא יציאה: המלאכים יוצאים מן ה"נרתק" של כליהם.

שלהם המגבילים אותם כידוע שכל החיות הנמשך לנבראים הוא בחי' אורות וכלים וע"י השיר שאומרים המלאכים יוצאים מבחי' כלים שלהם להתכלל באור א"ס ב"ה ממש

שלהם, המגבילים אותם. כידוע, כל החיות הנמשכת לנבראים היא בחינת אורות וכלים. באמצעות השירה שאומרים המלאכים הם יוצאים מבחינת הכלים שלהם, כדי להיכלל ממש באור אין סוף ברוך הוא עצמו,

כל החיות הניתנת לנבראים מגיעה כאור המלוכש בכלים, והכלים מגדירים ומגבילים אותה. בשירתם המלאכים מתעלים מעבר לכליהם, מעבר למידה שלהם, ונכללים באור אין סוף.

כי שם עוז וחדווה במקומו^{33,34} (ועמ"ש מענין השיר בד"ה יבל הוא³⁵ בפי בראשית³⁶ ובד"ה מזמור שיר חנוכת הבית).³⁷

שכן "עוז וחדווה במקומו". (וראו מה שנכתב בעניין השירה במאמר המתחיל "יבל הוא" בפרשת בראשית, ובמאמר המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית").

הפסוק "עוז וחדווה במקומו" מייחס שמחה ל"מקומו" של ה' עצמו — המדרגה שאליה מגיעים המלאכים באמצעות השירה. ההערה שבסוגריים מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בשירה: אחד בתורה אור על פרשת בראשית, ואחד בלקוטי תורה על וזאת הברכה, העוסק בשירת המלאכים והנשמות.

והנה עיקר הביטול יש לאין הוא במעשה הקרבנות שנפש הבהמות הוא מבחי" פני שור מהשמאל.³⁸

והנה, עיקר הביטול של היש לאין הוא במעשה הקרבנות, שכן נפש הבהמות היא מבחינת "פני שור מהשמאל".

הביטול המלא ביותר של היש לאין מתרחש בקרבנות. החיות של בעל החיים נובעת מבחינת "פני שור מהשמאל", אחת מארבע פני המרכבה שבחזון יחזקאל.

וע"י הקרבן עולה ונכללת בשרשה בבחי" פני שור שבמרכבה ולכן היה השיר על הקרבן וכמ"ש מזה בד"ה ושם אחיו יובל^{39, 40} ומשם הוא עולה למעלה מעלה עד רום

ובאמצעות הקרבן היא עולה ונכללת בשורשה, בבחינת "פני שור" שבמרכבה. לכן נאמר השיר על הקרבן, וכפי שנכתב על כך במאמר המתחיל "ושם אחיו יובל". ומשם הוא עולה מעלה מעלה, עד רום

כאשר מקריבים את בעל החיים, החיות שלו שבה ועולה לשורשה, פני השור שבמרכבה. לכן הלויים שרו בעת הקרבת הקרבנות; עניין זה נדון במאמר שבתורה אור על יובל, "אבי כל תופש כינור ועוגב". משם הקרבן עולה עוד למעלה.

המעלות ע"י אריי [אריה] דאכיל קרבנין^{41,42} דכמו שלמטה הקרבתה הוא ע"י הכהן איש החסד כך מעורר למעלה בחיי חסד אריה דאכיל קרבנין וגבוה מעל גבוה⁴³ בחיי חסד עליון בחיי וימינו תחבקני⁴⁴ להתכלל באור א"ס ב"ה ממש.

המעלות, באמצעות "אריה דאכיל קרבנין". כשם שלמטה הקרבת הקרבן נעשית באמצעות הכהן, איש החסד, כך היא מעוררת למעלה את בחינת החסד — "אריה דאכיל קרבנין"; ומדרגה גבוהה מעל גבוהה — בחינת חסד עליון, בחינת "וימינו תחבקני" — כדי להיכלל ממש באור אין סוף ברוך הוא עצמו.

הזוהר מתאר דמות של אריה הנראה אוכל את הקרבנות שעל המזבח. הכהן, איש החסד, מקריב למטה וכך מעורר למעלה את החסד של "האריה", ומעבר לכך גם את החסד העליון של "וימינו תחבקני", עד שהקרבן נכלל באור אין סוף.

התפילה כקרבן: לחם השרפים

4 וכך הוא ענין התפלה. כי הנה נודע שמיכאל שר הגדול מקריב^{45, 46} נשמותיהן של ישראל⁴⁷ ע"ג [על גבי] המזבח.

וכך הוא ענין התפילה. שהרי ידוע שמיכאל, השר הגדול, מקריב את נשמותיהם של ישראל על גבי המזבח.

התפילה פועלת בדומה לקרבנות. בתלמוד מסופר שמיכאל, השר הגדול שבמלאכים, מקריב על גבי המזבח של מעלה, ובעלי התוספות (בסוף מנחות) מביאים מדרש שלפיו הוא מקריב את נשמות הצדיקים.

וכמאמר ואשי ישראל ותפלתם⁴⁸ ולמטה בהתלבשות בגוף הגשמי הוא בחי' אה"ר [אהבה רבה] הבא' מלמעלה בתפלתם להעלותם ולקשר נפשם של ישראל באלקים חיים ולדבקה באור א"ס ב"ה ממש.

וכמאמר: "ואשי ישראל ותפלתם". ולמטה, כשהנשמה מלובשת בגוף גשמי, זהו ענין אהבה רבה הבאה מלמעלה בשעת התפילה, כדי להעלות את הנשמות ולקשור את נשמות ישראל באלקים חיים ולדבוק ממש באור אין סוף ברוך הוא.

בברכת "רצה" שבתפילת העמידה מבקשים מה' שיקבל את "ואשי ישראל ותפלתם". למטה, כשהנשמה מלובשת בגוף, קרבן זה הוא אהבה רבה — אהבה גדולה הבאה מלמעלה במהלך התפילה ומרוממת את הנשמה, כדי לקשור אותה באלקים חיים ובאור אין סוף.

וזהו לחמי לאשי⁴⁹, פי' לאשי לאש שלי ששורפים ובווערים אלי דהיינו השרפים שהם בחי' יקד יקוד אש⁵⁰ בוערה בלבם תמיד בתשוקה גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש⁵¹ להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה מחמת השגתם הגדולה

וזהו "לחמי לאשי". פירוש "לאשי" הוא "לאש שלי" — לאלה הבווערים ומתלהטים אליי, כלומר השרפים, שהם בחינת שלהבת יוקדת, אש הבערת תמיד בלבם בתשוקה גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש, כדי להתבטל ולהיכלל באור אין סוף ברוך הוא, מחמת השגתם הגדולה,

כעת נקרא הביטוי "לחמי לאשי" מחדש: "לאשי" פירושו "לאש שלי", והכוונה לשרפים, ששם מבטא את היותם בוערים. השגתם הגדולה באלקות גורמת להם לבעור בתשוקה תמידית ובאהבה לוחטת, ולהתמזג באור אין סוף.

שהם בעולם הבריאה שהוא למעלה מעולם היצירה ועשיה (ועמ"ש בד"ה ונקדשתי⁵² בתוך בניי [בני ישראל]⁵³ בענין כת אחת אומרת קדוש פעם א' ובד"ה שחורה אני ונאווה)^{54, 55} והקרבן נעשה להם⁵⁶ בחינת לחם,

שהרי הם בעולם הבריאה, שהוא למעלה מעולם היצירה ועולם העשיה. (ועיין כמה שנתבאר בדיבור המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל", בעניין כת אחת אומרת "קדוש" פעם אחת, ובדיבור המתחיל "שחורה אני ונאווה"). והקרבן נעשה להם בחינת לחם,

השרפים שייכים לעולם הבריאה, שמעל העולמות יצירה ועשיה, ולכן השגתם גדולה יותר. הסוגריים מפנים לשני מאמרים נוספים: על "ונקדשתי", העוסק בכת המלאכים שאומרת "קדוש" פעם אחת בלבד, ועל "שחורה אני ונאווה". הקרבן נעשה "לחם" עבור השרפים.

כי אין לך עשב מלמטה כו' והמזל מקבל משמרי האופנים והאופנים מחיות הקדש שבמרכבה והחיות מהשרפים. ולכן בהעלות הקרבן למעלה עולה ונכלל עד בחי' שרפים ונעשה להם בחינת לחם.

שהרי "אין לך עשב מלמטה כו'", והמזל מקבל משומרי האופנים, והאופנים מקבלים מחיות הקודש שבמרכבה, והחיות מקבלות מהשרפים. לכן, כאשר מעלים את הקרבן למעלה, הוא עולה ונכלל עד בחינת השרפים, ונעשה להם בחינת לחם.

שרשרת ההשפעה של המזל מלמדת כיצד הדבר פועל: צמיחת הארץ תלויה במזל, המזל באופנים, האופנים בחיות והחיות בשרפים. לכן, כשכוח החיות של הקרבן עולה בשרשרת זו, הוא מגיע לשרפים ונעשה למזונם.

כמו בחי' לחם המתעכל במעי האדם ונעשה כבשר ודם האדם ממש עד שנעשה לו מזון ומוסיף לו כח וחיות.

כדומה ללחם המתעכל כמעיו של אדם ונעשה ממש כבשרו ודמו, עד שהוא נעשה לו מזון ומוסיף לו כוח וחיות.

הלחם ממחיש את משמעותו של "מזון" כאן: הוא מתעכל ונעשה ממש לבשרו ולדמו של האוכל, ומוסיף לו כוח וחיות.

כך הקרבן מתעכל ונכלל בחיות ושרפים עד שנעשה להם מזון ומוסיף כח וחיות בשרפים להעלותם ולאשתאב בגופא דמלכא⁵⁷ ממש

כך הקרבן מתעכל ונכלל בחיות ובשרפים, עד שהוא נעשה להם מזון ומוסיף כוח וחיות בשרפים, כדי להעלותם ולהשתאב בגופא דמלכא ממש.

באותו אופן, הקרבן נספג בחיות ובשרפים ומעניק להם כוח חדש, כדי שיוכלו לעלות למעלה ולהיות "נבלעים בגוף המלך ממש" — ביטוי של הזוהר לאיחוד שלם עם ה'.

(ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] סדי"ה איהו וחיוהי⁵⁸ ועמ"ש בביאור ע"פ כי כאשר השמים⁵⁹ החדשים⁶⁰ ובדי"ה כה אמר כו' ונתתי לך⁶¹ מ הלכים בין העומדים):⁶²

(ועיין במה שנתבאר באגרת הקודש, בסוף הדיבור המתחיל "איהו וחיוהי"; וכן בביאור על הפסוק "כי כאשר השמים החדשים", ובדיבור המתחיל "כה אמר" וכו', "ונתתי לך מהלכים בין העומדים").

הסוגריים מונים שלושה מקורות להעמקה: אגרת הקודש, אגרת כ, על "איהו וחיוהי חד"; הביאור בתורה אור על "כי כאשר השמים החדשים"; והמאמר בתורה אור על הפסוק שבו נאמר על "מהלכים" בין "העומדים".

קטע 3 • 51-6

מדוע כבש: רחמים וצמר

5 ב אך להבין למה בא קרבן התמיד מן הכבש. הענין הוא שעם היות שהחיות של נפש הבהמות יורד ונמשך מבחינת פני שור שבמרכבה ולשם הוא עולה.

2. אך [עלינו] להבין מדוע קרבן התמיד בא מן הכבש. ההסבר הוא שאף שחיות נפש הבהמות יורדת ונמשכת מבחינת פני שור שבמרכבה, ולשם היא עולה,

סעיף 2 עוסק בשאלה השנייה: מדוע קרבן התמיד היה כבש? חיותה של כל בהמה נמשכת מפני שור שבמרכבה וחוזרת לשם כשהיא מוקרבת, ולכן אפשר היה לצפות שכל בהמה, ואולי דווקא שור, תתאים לקרבן.

מ"מ בחר ה' בכבשים דוקא. שכבש יש לו קול רחמים מדתו של יעקב וגם הכבש יש לו צמר בעורו שממנו רוב המלבושים. כמ"ש ומגז כבשים יתחמם.⁶³

בכל זאת בחר ה' דווקא בכבשים. לכבש יש קול של רחמים, שהיא מידתו של יעקב; וגם צומח צמר על עורו, וממנו עשויים רוב הבגדים, כמו שכתוב: "ומגז כבשים יתחמם".

לכבש יש שתי מעלות מיוחדות. קול פעייתו נשמע כבקשת רחמים, ולכן הוא קשור לרחמים, מידתו של יעקב; ועל עורו צומח צמר, שממנו מכינים את רוב הבגדים, כפי שאיוב אומר שחיים את העני בגז כבשי.

6 ולמעלה הנה העור הוא ענין הרקיע שממנו נמשכין בחי' צירופי אותיות שהם בחינת שערות שע"ז אמרוז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שהמלאך סנדלפון קושר כתרים⁶⁴ לקונו מצרופי אותיות התפלה והדברים עתיקים⁶⁵ ואין להאריך.

ולמעלה, העור הוא עניין הרקיע, שממנו נמשכים צירופי אותיות, שהם בחינת שערות. על כך אמרו חז"ל שהמלאך סנדלפון קושר כתרים ליוצרו מצירופי אותיות התפלה. הדברים עתיקים, ואין להאריך.

למעלה, העור מקביל לרקיע, המפריד בין מדרגה למדרגה, והשערות הצומחות דרכו מקבילות לצירופי אותיות — ה"דיבור" האלוקי היוצא ממנו. בגמרא נאמר שהמלאך סנדלפון קושר כתרים ליוצרו; המאמר אומר שהוא עושה זאת מאותיות התפלה, ו"הדברים עתיקים" — עמוקים, ואין המאמר מפרט אותם כאן.

אך הבשר והחלב והדם וגידים ועצמות של התמיד היי [היה] עולה כולה כליל עיג [על גבי] המזבח. אבל העור עם הצמר ניתן לכהן המקריב.

אבל הבשר, החלב, הדם, הגידים והעצמות של קרבן התמיד היו עולים כולם כליל על גבי המזבח; ואילו העור עם הצמר ניתן לכהן המקריב,

בקרבת העולה היומי הכול עלה על המזבח — הבשר, החלב, הדם, הגידים והעצמות — מלבד העור עם הצמר, שניתן לכהן שהקריב את הקרבן.

כמי ש עור העולה אשר הקריב⁶⁶ לכהן⁶⁷ כוי. לפי שאינו יכול ליכלל עם חיות הנפש הבהמית

כמו שכתוב: "עור העולה אשר הקריב — לכהן" וגוי. מפני שאינו יכול להיכלל עם חיות הנפש הבהמית

התורה קובעת את הדין הזה: עור העולה שייך לכהן שהקריב אותה (ויקרא ז, ח). בלשון המאמר, העור אינו יכול להיכלל עם חיות הנפש הבהמית כפי שהחלקים הפנימיים יכולים.

כמו הבשר והחלב ודם ועצמות וגידין ולכן אינו נשרף עמהם. אלא כולה ניתן לכהן המקריב כמו שהוא בשלימות עם הצמר.

כמו הבשר, החלב, הדם, העצמות והגידים, ולכן אינו נשרף איתם; אלא כולו ניתן לכהן המקריב, כפי שהוא בשלמותו ועם הצמר.

לכן העור אינו נשרף עם שאר חלקי הקרבן, אלא ניתן בשלמותו לכהן, יחד עם הצמר. לעור ולצמר, המסמלים את הרקיע ואת האותיות, יש תפקיד משלהם, שהמאמר דן בו בהמשך.

קטע 4 • 71-9

עצמות, גידים ובשר

7 והנה ביאור ענין בשר גידין ועצמות למעלה עדי"מ. יובן ממי ש בספרי חכמת הניתוח⁶⁸ שהתהוות העצמות נמשך מהמוח והתהוות הבשר הוא מהדם⁶⁹ שמשכנו בלב שממנו נעשה בשר. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לובן שממנו עצמות⁷⁰ כוי.

והנה, ההסבר לעניין הבשר, הגידים והעצמות למעלה, על דרך משל, יובן ממה שכתוב בספרי חכמת הניתוח: היווצרות העצמות נמשכת מן המוח, והיווצרות הבשר היא מן הדם, שמקום משכנו בלב, וממנו נעשה הבשר. וכמאמר חז"ל: "הלובן שממנו העצמות" וכוי.

כדי להסביר את עניין הבשר, הגידים והעצמות "למעלה", המאמר מביא משל מן האנטומיה כפי שלימדו אותה באותה תקופה: העצמות נוצרות מן המוח, והבשר מן הדם, שמקומו בלב. גם התלמוד (נידה לא ע"א) אומר שה"לובן" של האב יוצר את העצמות, והערת קה"ת מוסיפה שה"אודם" של האם יוצר את הבשר.

והנה הלב הוא מקום משכן המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] כו'. שהן הן בחיי רתיחת הדמים שכלב הגשמי אהבה רעה תאוות גשמיות כו' ונצוח כו'.

והנה, הלב הוא מקום משכן של המדות, אהבה ויראה וכו'; הן עצמן בחינת רתיחת הדמים שכלב הגשמי: אהבה רעה, תאוות גשמיות וכו', והדחף לנצח וכו'.

הלב הוא מקום משכן של המידות, אהבה ויראה. בלב הגשמי הן מופיעות כ"רתיחת הדמים": אהבה גסה, תאוות גשמיות, הדחף לנצח וכדומה.

וכך למעלה מחנה מיכאל באהבה עזה ומחנה גבריאל כו' הן הן בחיי הבשר הנמשך מן הדם שכלב וכך גם למעלה: מחנה מיכאל, באהבה עזה, ומחנה גבריאל וכו', הם עצמם בחינת הבשר הנמשך מן הדם שכלב.

כך גם אצל המלאכים: מחנה מיכאל, באהבתו העזה, ומחנה גבריאל הם ה"בשר" שלמעלה — רגשות הנמשכים מ"דם הלב".

(ועמ"ש מזה בדי"ה בהעלותך^{71,72} בענין חיך שלך גדול משלהם⁷³ ובדי"ה והי' [והיה] מדי חדש⁷⁴ כו' בענין יבא כל בשר להשתחוות) אך הדעת והשגה שמשיגים בגדולת א"ס ב"ה כל חד לפום שיעורא דיליה.

(ועיינו במה שכתוב בענין זה במאמר המתחיל "בהעלותך", בענין "חיך, שלך גדול משלהם", ובמאמר המתחיל "והיה מדי חודש" וכו', בענין "יבוא כל בשר להשתחוות"). אך הדעת וההשגה שבהן הם משיגים את גדולת אין סוף, ברוך הוא, כל אחד לפי מידתו

ההערה שבסוגריים מפנה לשני מאמרים: על "בהעלותך", שבו ה' אומר לאהרן "חיך, שלך גדול משלהם", ועל "יבוא כל בשר להשתחוות". לאחר מכן המאמר עובר לדון בידיעת המלאכים ובהשגתם את גדולת ה', כל אחד לפי יכולתו.

ולפי מדרגתו הוא בחי העצמות שבאין מן המוח⁷⁵ (וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' שופטים⁷⁶ דערי"ה ע"א מענין עצמות ובשר).⁷⁷

הן, לפי מדרגתו, בחינת העצמות הכאות מן המוח. (ועיינו ברעיא מהימנא, פרשת שופטים, דף רעה ע"א, בענין העצמות והבשר.)

השגה זו היא ה"עצמות", הכאות מן המוח. כאן מובא מקור מרעיא מהימנא על פרשת שופטים, העוסק בעצמות לעומת הבשר, הגידים והעור.

והנה הגם שהמדות הן לפי הדעת והשגה כי לפי שכלו יהולל איש.⁷⁸ קטן לפי קטנו וגדול לפי גדלו.

והנה, אף שהמדות הן לפי הדעת וההשגה, שהרי "לפי שכלו יהולל איש" — הקטן לפי קטנותו והגדול לפי גדלותו, הרגשות מתפתחים בהתאם להבנה, כפי שנאמר במשלי: "לפי שכלו יהולל איש" — שכל קטן מוליד רגשות קטנים, ושכל גדול רגשות גדולים.

מ"מ לא כל הדעת והשגה מלובשת במדות שהרי ההשגה היא בגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'.⁷⁹

מכל מקום, לא כל הדעת וההשגה מתלבשות במדות, שהרי ההשגה היא בגדולת אין סוף, ברוך הוא, שכמו שמו כן הוא — אין לו סוף וכו'.

ובכל זאת, לא כל ההבנה נכנסת לתוך הרגשות. ההשגה היא בגדולת אין סוף, שכפי ששמו מעיד עליו, אין לו סוף.

8 ומלכותך מלכות כל עולמים למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית אין לו תחלה ואין לו תכלה כו'.

ו"מלכותך מלכות כל עולמים" — למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית; אין לו תחילה ואין לו סוף וכו'.

במזמור קמ"ה נאמר שמלכותו של ה' היא "מלכות כל עולמים", בלי גבול למעלה או למטה, ובלי תחילה או סוף. הדבר מלמד עד כמה ההשגה בגדולתו נמשכת מעבר לכל רגש.

וכן וממשלתך בכל דור ודור שבכל עולמים ובכל דור ודור שהן בחי' עולם ונפש וגם בחי' שנה נמשכה הארת אור א"ס ב"ה. כמ"ש לית אתר פנוי מיניה^{80, 81} ממש.^{82, 83}

וכן "וממשלתך בכל דור ודור": בכל העולמות ובכל דור ודור, שהם בחינות עולם ונפש, וגם בחינת שנה, נמשכת הארת אור אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב: "לית אתר פנוי מיניה" ממש.

הפסוק ממשיך: "וממשלתך בכל דור ודור". המאמר מפרש את "עולמים" ואת "דורות" כנגד עולם, נפש ושנה — כלומר מקום, אדם וזמן — שכולם מלאים באור אין סוף; שהרי, כפי שנאמר בתיקוני הזוהר, "לית אתר פנוי מיניה".

9 וא"כ אם היתה כל ההשכלה מלובשת במדות שבלב לא היה ביכולת המדות או"י [אהבה ויראה] כו' להכיל ולהגביל ההשגה כלל

אם כן, אילו כל ההשגה השכלית הייתה מלובשת במדות שבלב, לא היו מדות הלב — אהבה ויראה וכו' — יכולות להכיל את ההשגה ולהגביל אותה כלל;

מאחר שההשגה היא באור אין סוף, אילו כולה הייתה נכנסת לרגשות, הם לא היו יכולים להכיל אותה כלל. אהבה ויראה מוגבלות, ואינן יכולות להכיל או לעצב דבר שאין לו גבול.

אלא היו מתבטלים ממציאותם, וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] הושיט אצבעו הקטנה⁸⁴ ביניהם ושרפן כו' אלא ההשגה המתלבשת במדות היא בחי' הארה מצומצמת מעט מזער מהשגה שבמוח הנמשכת להתלבש

אלא שהן היו מתבטלות ממציאותן, וכמאמר חז"ל: "הושיט אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן" וכו'. אלא שההשגה המתלבשת במדות היא בחינה של הארה מצומצמת, מעט מזער מן ההשגה שבמוח, הנמשכת להתלבש

הן היו חדלות להתקיים, כמתואר בגמרא (סנהדרין לח, ב) על המלאכים שהתנגדו לבריאת האדם, כאשר ה' "הושיט אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן". לכן רק הארה קטנה ומצומצמת מן ההשגה שבמוח עוברת אל הלב.

בלב מקום המדות והם הם בחי' גידין ועורקים המחברים העצמות עם הבשר כמ"ש להודיע לבני האדם⁸⁵ גבורותיו הן הגבורות והעצומים כמו דרך גידים דקים עד"מ

בלב, מקום המדות; והן הן בחינת הגידים והעורקים המחברים את העצמות עם הבשר. כמו שכתוב: "להודיע לבני האדם גבורותיו" — אלו הן הגבורות והעצומים, כביכול דרך גידים דקים, בדרך משל.

הערוצים שדרכם עוברת ההארה הם "הגידים והעורקים" המחברים בין העצמות לבשר, ובמשל — בין השכל לרגש. הפסוק "להודיע לבני האדם גבורותיו" נדרש על הגבורות והעצומים שדרכם עובר האור, כביכול דרך גידים דקים.

(וענין גידים אלו י"ל [יש לומר] שזהו בחי' מ"ט שערי בינה⁸⁶ שהוא מה שיוצא אור ההשגה ממוח תבונתו ונמשך ומתפשט בלב כמ"ש בד"ה עיני כל.^{87.88} גם ע"ד שנתבאר בד"ה כי קרוב אליך הדבר^{89.90} בענין מ"ש ובחרת בחיים כו')

(ובענין הגידים הללו יש לומר שזהו בחינת מ"ט שערי בינה, כלומר, אור ההשגה היוצא ממוח התבונה ונמשך ומתפשט בלב, כמו שכתוב במאמר המתחיל "עיני כל". וכן על פי המבואר במאמר המתחיל "כי קרוב אליך הדבר", בענין הכתוב "ובחרת בחיים" וכו',

ההערה שבסוגריים מציעה שגידים אלה הם מ"ט שערי בינה, שניתנו למשה לפי דברי הגמרא (ראש השנה כא, ב): אור ההשגה יוצא מן המוח ומתפשט בלב, כפי שמבואר במאמר "עיני כל". לאחר מכן מובאת הקבלה לדבר מן המאמר "כי קרוב אליך הדבר", על הפסוק "ובחרת בחיים".

לאהבה את^{91.92} ה' שהבחירה היא בשכלו והאהבה היא בלב והבחירה קודם לאהבה והוא בחי' והשבות אל לבבך^{93.94} והיינו ענין מדות שבשכל מ"ט שערי בינה שמהם נמשך ומתפשט במדות שבלב. לחבר הלב עם המוח. ובזהר הרקיע)

"לאהבה את ה'": שהרי הבחירה היא בשכל והאהבה היא בלב, והבחירה קודמת לאהבה; וזוהי בחינת "והשבות אל לבבך". וזהו ענין המדות שבשכל, מ"ט שערי בינה, שמהם נמשך ומתפשט האור במדות שבלב, כדי לחבר את הלב עם המוח. ובזהר הרקיע)

שם, הבחירה היא החלטה של השכל, ואילו האהבה שהיא מובילה אליה נמצאת בלב, והבחירה קודמת לה: "והשבות אל לבבך". זו הרגשה שבשכל, מ"ט שערי בינה, המתפשטת במדות שבלב ומחברת את הלב למוח.

(בראשית נ"א) כ' [כתב] הגידים והעורקים הם צנורות שהם מעבר לאור פנימי הנק' רצון האור הוא רצון והמעבר שהוא הכלי נקרא צנור אותיות רצון. ועיין בפרשה ויחי (רל"ד ב') ע"פ ואגידה לכם:^{95.96}

(בראשית נא) כתב שהגידים והעורקים הם צנורות, המשמשים מעבר לאור הפנימי הנקרא רצון: האור הוא רצון, והמעבר, שהוא הכלי, נקרא צנור — מאותיות רצון. ועיין בפרשה ויחי (רלד, ב) על הפסוק "ואגידה לכם":

זוהר הרקיע, פירוש קבלי על זוהר, אומר שהגידים והעורקים הם צנורות לאור הפנימי הנקרא רצון: לצינור ולרצון אותן אותיות. "ואגידה" חולקת אותיות עם "גיד", ועל המילה הזאת אומר זוהר בפרשת ויחי שהיא "רזא דחכמתא", משום שהגימ'ל והדל"ת מתחברות בה ללא הפרדה.

עצמות, דם וחלב שבתפילה

10 ג ומעתה יובן ענין זה ג"כ בתפלה שכנגד הקרבנות שהתבוננות בגדולת א"ס ב"ה איך דכולא קמיה כלא ממש חשיבי⁹⁷ ואין ערוך אליו אפילו כערך טפה מים אוקינוס כנ"ל הוא בחי' העצמות.

3. כעת יובן ענין זה גם בתפילה, המקבילה לקרבנות. ההתבוננות בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא, בכך ש"הכול לפניו נחשב ממש כאין", ושאין לו כל ערוך — אפילו לא כיחס שבין טיפת מים למי האוקיינוס, כפי שנזכר לעיל — היא בחינת העצמות.

סעיף 3 מחיל את המשל על התפילה, המקבילה לקרבנות. ההתבוננות בכך שהכול לפני ה' הוא ממש כאין, פחות מטיפה לעומת האוקיינוס, היא ה"עצמות" של התפילה.

כשהתבוננות היא בבחי' דעת התקועה בחוזק בקביעות תמיד ולא שתהא חולפת ועוברת אחר התפלה רק בהתמדה והעמקה מעומקא דלבא באמת לאמתו

כאשר ההתבוננות היא בבחינת דעת הקבועה בחוזקה ובקביעות תמיד, ואינה חולפת ונעלמת לאחר התפילה, אלא מתקיימת בהתמדה ובעומק, מעומק הלב, באמת לאמתה

אבל זאת רק כאשר ההתבוננות קבועה היטב במחשבה, כדעת שאינה משתנה ואינה דועכת עם סיום התפילה; עליה להיות עמוקה ואמיתית, מעומק הלב.

(וזהו כענין מ"ש במ"א בענין משכיל לאיתן⁹⁸ שאיתן הוא קשה⁹⁹ וחזק¹⁰⁰ כו') שמהדעת הזה נמשכה הארה דרך גידים דקין לבחי' בשר הנמשכת מבחי' דם הלב

(וזה דומה לענין הכתוב במקום אחר על "משכיל לאיתן", שאיתן פירושו קשה וחזק וכו'); אזי מן הדעת הזאת נמשכת הארה, דרך גידים דקים, לבחינת הבשר, הנמשכת מבחינת הדם שבלב,

ההערה שבסוגריים משווה את "איתן" שבתהילים פ"ט למילה שפירושה קשה וחזק, כפי שמשמשת בה המשנה. מדעת איתנה כזאת עוברת הארה דרך ה"גידים" הדקים אל ה"בשר" — הרגשות הנובעים מדם הלב.

שהוא מקור המדות שכנה"ב [שכנפש הבהמית] אהבה רעה ותאוות גשמיות ונצוח והתפארות כנ"ל לאכפייא לון ולהפכן לקדושת

שהוא מקור המדות של נפש הבהמית: אהבה רעה ותאוות גשמיות, וכן [הדחף] לנצח ולהתפאר, כפי שנזכר לעיל; כדי לכפות אותן ולהפוך אותן לקדושה של

ה"בשר" הזה הוא מקור רגשותיה של נפש הבהמית: אהבה גסה, תאוות גשמיות, הדחף לנצח ולהתגאות. הארה זו מן הדעת נועדה תחילה לכפות אותם, ואחר כך להפוך אותם לקדושה.

הנה"א [הנפש האלקית] המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה וכמ"ש בכל לבבך בשני יצריך^{101, 102} שגם היצה"ר [היצר הרע] שמשכנו בלב בחלל השמאלי המלא דם ישוב לאהבתו ית' (ועיין בזהר ויקרא)

נפש האלקית, המשכלת ומתבוננת בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא. וכמו שכתוב: "בכל לבבך" — בשני יצריך; שכן גם היצר הרע, שמשכנו בלב, בחלל השמאלי המלא דם, ישוב לאהבתו יתברך. (ועיינו בזהר, ויקרא)

הרגשות מופנים אל קדושתה של נפש האלקית, המשיגה ומתבוננת בגדולת ה'. המשנה דורשת את "בכל לבבך", הכתוב באות כפולה, כ"בשני יצריך": גם היצר הרע, השוכן בחלל השמאלי של הלב המלא דם, ישוב לאהבת ה'.

(כ"ד¹⁰³ א') וברע"מ [וברע"א מהימנא] פ' צו (ל"ג ב')¹⁰⁴ מענין עצם מעצמי ובשר מבשרי^{105, 106, 107, 108} ועוד מזה ברע"מ [ברע"א מהימנא] ס"פ תצא (רפ"א¹⁰⁹ א') ובוהר בפ' אחרי (ע"ח¹¹⁰ א').

(כ"ד א'), וברע"א מהימנא, פרשת צו (ל"ג ב'), בענין "עצם מעצמי ובשר מבשרי"; ועוד בענין זה ברע"א מהימנא, סוף פרשת תצא (רפ"א א'), ובוהר, בפרשת אחרי (ע"ח א').

הקטעים מן הוזהר המצוטטים כאן עוסקים ב"עצם מעצמי ובשר מבשרי" — דברי אדם על חוה — כצמד של עצמות ובשר.

ובמ"א בזהר בראשית (כ"ו¹¹¹ א') פ"י דעצם מעצמי ובשר מבשרי זהו שכינתא עילאה ושכינתא תתאה¹¹² ועמ"ש מזה בד"ה שיר השירים.^{113, 114}

ובמקום אחר בזהר, בראשית (כ"ו א'), מבואר ש"עצם מעצמי ובשר מבשרי" הם שכינה עילאה ושכינה תתאה. ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "שיר השירים".

במקום אחר הוזהר על בראשית מבאר ש"עצם מעצמי" ו"בשר מבשרי" הם השכינה העליונה והשכינה התחתונה. נושא זה מתפתח במאמר שיר השירים שבלקוטי תורה.

וענין זה הוא מבואר בק"ש [בקריאת שמע] שמע ישראל¹¹⁵ לשון הבנה איך שה' אלקינו הוא אחד ממש ואין עוד מלבדו בשמים ממעל^{116, 117} כו'

וענין זה מבואר בקריאת שמע, במילים "שמע ישראל" — לשון הבנה: כיצד הוי' אלקינו הוא אחד ממש, ואין עוד מלבדו, "בשמים ממעל" וכו';

אותו רעיון מופיע בקריאת שמע. "שמע" פירושו גם "הבין": על האדם לתפוס שהוי' אלקינו הוא אחד ממש, ושאין עוד מלבדו, בשמים ממעל או בארץ מתחת.

שהחיות הנמשך בשמים ובארץ הוא רק כי ה' אלקינו הוא אלקים^{118, 119} בחי צמצום כו' (וכמ"ש בד"ה אלה תולדות יצחק).¹²⁰ וכטפה מים אוקינוס כו'.

כי החיות הנמשכת בשמים ובארץ היא רק מפני שהוי' אלקינו הוא אלקים, בחינת צמצום וכו' (וכמו שכתוב במאמר המתחיל "אלה תולדות יצחק"). וכטיפה לעומת מי האוקיינוס וכו'.

כל החיות שבשמים ובארץ באה רק באמצעות אלקים, שם הצמצום, שמסתיר ומגביל את האור. לכן חיותם של כל העולמות היא כטיפה אחת לעומת האוקיינוס.

והטפה חיות ההוא היא כלולה ומיוחדת במאצילה ממש בבחי' סוכי'ע שלמעלה מן ההשתלשלות שרוחניות וגשמיות שוין לפניו כחשיכה כאורה¹²¹ שמזה ברוך ונמשך בהשתלשלות המדרגות בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בחינת שם כבוד מלכותו להיות עילה ועלול רוחניות וגשמיות.

ואותה טיפת חיות כלולה ומיוחדת במאציל שלה ממש, בבחינת סוכב כל עלמין, שלמעלה מהשתלשלות, שלפניו הרוחניות והגשמיות שוות, כחשכה כאורה. משם היא מתברכת ונמשכת בהשתלשלות המדרגות, בבחינת ממלא כל עלמין, בבחינת "שם כבוד מלכותו", כדי שיהיו עילה ועלול, רוחניות וגשמיות.

וגם אותה טיפת חיות נשאת מאוחדת עם מקורה, בבחינת סוכב, שלמעלה מהשתלשלות העולמות, שלפניה "החשכה והאור שוים". משם היא מתברכת, כלומר נמשכת למטה, בבחינת ממלא כל עלמין, האור שמחיה את העולמות, הנקרא "שם כבוד מלכותו", וכך יכולים להתקיים עילה ועלול, רוחניות וגשמיות.

11 ואי לזאת ואהבת את¹²² ה' אלקיך שיהיה הוי' ממש אלקיך להיות נכלל באור א"ס ב"ה בתשקוקה וצמאון, ולא יהיה לו חפץ ורצון אחר זולתו ית' כלל.

ולכן נאמר: "ואהבת את ה' אלקיך" — שהוי' עצמו יהיה אלקיך, כדי שתיכלל באור אין סוף, ברוך הוא, מתוך כמיהה וצימאון, ושלא יהיה לך שום חפץ ורצון אחר מלבדו יתברך.

לכן אומרת התורה: "ואהבת את ה' אלקיך" — שהוי' עצמו, ולא רק האור המצומצם של אלקים, יהיה "אלקיך". על האדם להשתוקק ולהיות צמא להיכלל באור אין סוף, ולא לרצות שום דבר אחר כלל.

וכמ"ש מי לי בשמים¹²³ ועמך לא חפצתי כו' כי באמת אין עוד מלבדו ולמי יחפוץ זולתו.

וכמו שנאמר: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי" וגו'; שהרי באמת אין עוד מלבדו, ואת מי יחפוץ האדם מלבדו?

כמו שנאמר בתהילים: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי". מכיוון שבאמת אין שום דבר מלבדו, אין שום דבר אחר לרצות.

12 והתעוררות אהבה זו בלב איש הוא בחינת דם הקרבן כי מלבד בשר גידין ועצמות שבקרבן שהקריבו ע"ג [על גבין] המזבח עוד הקטירו החלב וזרקו את הדם ע"ג [על גבין] המזבח.

והתעוררות אהבה זו בלבו של אדם היא בחינת דם הקרבן. שכן מלבד הבשר, הגידים והעצמות של הקרבן שהקריבו על המזבח, גם הקטירו את החלב וזרקו את הדם על המזבח.

אהבה זו, המתעוררת בלב, היא "דם" הקרבן. מלבד הקרבת הבשר, הגידים והעצמות, הכוהנים הקטירו את החלב וזרקו את הדם על המזבח.

וזריקת הדם הוא בחי' אהבה עזה הנמשכת מהתבוננות בגדולת אי"ס ב"ה במס"נ [במסירות נפש] ¹²⁴ באחד מממש בדעת התקועה בחוזה

וזריקת הדם היא בחינת אהבה עזה, הנמשכת מהתבוננות בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא, מתוך מסירות נפש ב"אחד" ממש, ובדעת התקועה בחוזה;

וזריקת הדם היא אהבה העזה הנולדת מהתבוננות בגדולת ה': נכונות למסור את הנפש ב"אחד" שבקריאת שמע, מתוך דעת התקועה בחוזה.

כי גם אהבה זו היא בחי' רתיחת הדמים (ועמ"ש מענין זה בד"ה בכ"ה בכסלו כפי וישב בענין דם התמיד קודם להטבת שתי נרות ¹²⁵ כו')

כי גם אהבה זו היא בחינת רתיחת הדמים. (ועיינו במה שנכתב בענין זה במאמר המתחיל "בכ"ה בכסלו", בפרשת וישב, בענין "דם התמיד קודם להטבת שתי נרות" וכו').

גם אהבה זו היא "רתיחת הדמים" — אש שבלב. הסוגריים מפנים למאמר על כ"ה בכסלו, הדין בסדר עבודת המקדש, שבו דם קרבן התמיד קדם להטבת שני נרות המנורה.

והיינו לפי שהדעת וההתבוננות עצמה שהיא בחי' עצמות היא בחי' קרירות כי המוח מים וליחות כו'.

והיינו מפני שהדעת וההתבוננות עצמן, שהן בחינת העצמות, הן בחינת קרירות, שכן המוח הוא מים ולחות וכו'.

מדוע אהבה היא "דם" ולא "עצמות"? מפני שהדעת וההתבוננות, שהן בחינת ה"עצמות", קרות מטבען: המוח הוא מים ולחות.

אבל אהבה שבלב מקום משכן הדמים שם יסוד האש והצימאון כו' (ועמ"ש בד"ה והיה לכם לציצית) ¹²⁶

אבל אהבה שבלב, שהוא מקום משכנם של הדמים, שם נמצא יסוד האש והצימאון וכו'. (ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "והיה לכם לציצית").

אהבה שוכנת בלב, מקום משכנם של הדמים, ושם נמצאים יסוד האש והצימאון. הסוגריים מפנים למאמר "והיה לכם לציצית".

והוא מ חמת התבוננות התקועה בחוזה באמת לאמתו בקרב איש ולב עמוק ¹²⁷ עד שימסור נפשו ממש באחד שלא יחפץ חפץ ורצון אחר זולתו

והדבר נובע מהתבוננות התקועה בחוזה, באמת לאמתה, בקרב איש ולב עמוק, עד שימסור ממש את נפשו ב"אחד", ולא יחפץ בשום חפץ ורצון אחר מלבדו,

אש זו נובעת מהתבוננות התקועה בחוזה ובאמת "בקרב איש ולב עמוק" (תהלים סד, ז), עד שהוא נכון למסור את נפשו ב"אחד" ולרצות רק את ה'.

ית', ואי לזאת תגדל התשוקה והצמאון בלב בהתגלות אהבה כרשפי אש ממש בכל לבבך¹²⁸ כל לבו וכל חפצו לאהבת ה' בכלות הנפש ממש

יתברך. ולכן גדלים בלב התשוקה והצימאון, ומתגלית בו אהבה כרשפי אש ממש, "בכל לבבך" — כל לבו וכל רצונו לאהבת ה', עד כלות הנפש ממש.

כך גדלים התשוקה והצימאון ומתפתחים לאהבה גלויה כרשפי אש, "בכל לבבך" — כל לבו ורצונו נתונים לאהבת ה', עד כלות הנפש.

ואח"כ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך¹²⁹ הוא בחינת הקטר החלב והשמנונית שבבהמה וכן באדם הגשמי כי ירעב¹³⁰ לאכול ע"י רתיחת הדמים.

ואחר כך, "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" — זוהי בחינת הקטרת החלב והשומן שבבהמה. וכך גם באדם הגשמי: כשהוא רעב לאכול, [הדבר נובע] מרתיחת הדמים.

לאחר מכן באים "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", המקבילים להקטרת חלב הקרבן. המשל הוא שהאדם הגשמי רעב לאכול בגלל רתיחת הדמים, כפי שמוסבר בפסקה הבאה.

13 ואח"כ למלא נפשו כי ירעב¹³¹ וממלא רצונו וחפצו אזי נגדל החלב והשמנונית מחמת התענוג אשר השלים חפצו ורצונו

ואחר כך, "למלא נפשו כי ירעב": הוא ממלא את רצונו ואת חפצו, ואז מתרבים החלב והשומן, מפני התענוג שבכך שרצונו וחפצו באו על סיפוקם.

בגוף, לאחר הרעב באה האכילה, הממלאת את הנפש כשהיא רעבה ומשביעה את הרצון. בעקבות זאת מצטבר שומן, מתוך ההנאה שברצון שבא על סיפוקו.

וכן עד"מ בעבודה שאחר התשוקה והצמאון אשר יעורר האדם באהבת כל לבבך זאת ישים אל לבו וכך גם, בדרך משל, בעבודת ה': לאחר הצימאון והכמיהה שאדם מעורר באהבה של "בכל לבבך", עליו לתת אל לבו את הדבר הבא:

כך גם בעבודת ה': לאחר הצימאון לאהוב אותו "בכל לבבך", על האדם להתבונן במה שנאמר בהמשך קריאת שמע.

כי הדברים הן ד"ת [דברי תורה] ומצות הן הם אשר אנכי ממש מצוך ולא בבחי' שם כבוד מלכותו בבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] לבד שהוא בחי' שם ולא בחי' עצמיות.

שה"דברים" הם דברי תורה והמצוות, והם עצמם הדברים "אשר אנכי מצוך" — אני עצמי; ולא בבחינת "שם כבוד מלכותו", בבחינת ממלא כל עלמין בלבד, שהיא בחינת שם ולא בחינת העצמות.

"הדברים" הם התורה והמצוות, והם מה ש"אנכי מצוך" — ה"אני" עצמו של ה'. אין מדובר רק ב"שם כבוד מלכותו", באור ממלא כל עלמין, הממלא את העולמות; שם הוא ביטוי כלפי אחרים, ולא העצמות.

אבל במצות אומרים אשר קדשנו במצותיו שהוא מובדל מגדר עלמין למעלה מן ההשתלשלות בבחי' סוכ"ע.

אבל על המצוות אומרים: "אשר קדשנו במצוותיו" — שהן נבדלות מגבולות העולמות, למעלה מההשתלשלות, בבחינת סוכב כל עלמין.

לכן בברכה על מצווה אומרים "אשר קדשנו במצוותיו". קדושה פירושה היבדלות: המצוות באות מעבר לגבולות העולמות, מבחינת סוכב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות.

וזהו קדש ישראל להי¹³² ראשית תבואתה כי התבואה היא בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בבחי' סדר ההשתלשלות אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל¹³³ כי גבוה מעל גבוה¹³⁴ כוי (ועמ"ש בסמוך ע"פ זה).

וזהו "קודש ישראל להי' ראשית תבואתה": התבואה היא בבחינת ממלא כל עלמין, בבחינת סדר ההשתלשלות, שכן "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל", "כי גבוה מעל גבוה" וכוי. (ועיינו במה שנכתב בסמוך על פסוק זה.)

ירמיהו קורא לישראל "קודש להי' ראשית תבואתה". תבואה שייכת לבחינת ממלא כל עלמין, לסדר העולמות שבו לכל עשב יש מזל, ו"גבוה מעל גבוה" משגיח על כל דרגה.

משא"כ ישראל הן בחי' ראשית תבואתה וקודם להם. לפי שהן בבחי' קדש מפני אשר קדשנו במצותיו.

מה שאין כן ישראל: הם בבחינת "ראשית תבואתה" וקודמים לה, מפני שהם בבחינת קודש, מכוח "אשר קדשנו במצוותיו".

ישראל הם "ראשית" התבואה הזאת וקודמים לה, מפני שישראל הם "קודש", מקודשים על ידי המצוות הבאות מעבר להשתלשלות העולמות.

ובהם נמשך ומתלבש עונג העליון ב"ה¹³⁵ הגם שהמצות מלובשים ג"כ בגשמיות זרעים מועד כוי תרומות ומעשרות כוי.

ובהם נמשך ומתלבש התענוג העליון, ברוך הוא, אף שהמצוות מלובשות גם בגשמיות — בסדר זרעים, מועד וכוי, בתרומות ובמעשרות וכוי.

התענוג העליון, התענוג של הי' עצמו, נמשך ומתלבש בהן. עם זאת, המצוות עצמן מלובשות בדברים גשמיים, כפי שמראים סדרי המשנה: זרעים, מועדים ועוד, תרומות ומעשרות.

הנה ע"ז נאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב פי ישרים שאינם בדרך השתלשלות עו"ע [עילה ועלול] בבחי' הסתר פנים וירידת המדרגות שמתעבה ומתגשם והולך בדרך וסדר התלבשות שמחכמה ושכל אלקות נעשה שכל אנושי

ועל כך נאמר: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". פירוש "ישרים" הוא שאינם בדרך של השתלשלות עילה ועלול, בבחינת הסתר פנים וירידת המדרגות, שבהן הדברים הולכים ונעשים גסים וגשמיים יותר, בדרך ובסדר של התלבשות; כך מחכמה ושכל אלוקיים נעשה שכל אנושי.

לכן נאמר בתהילים: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". "ישרים" פירושו ישרים: לא בדרך של השתלשלות עילה ועלול, המסתירה את פני ה' ומביאה להתעבות בכל שלב, עד שחכמה אלוקית נעשית שכל אנושי.

אבל פקודי ה' הם ישרים שנמשך בהם אור א"ס ב"ה כמו למעלה ממש (וכמ"ש במ"א בפ"י לעשות הישר ¹³⁶ בעיני ¹³⁷ ה' אלקיך ועי' [ועיין] בזהר בפ' ויקרא דט"ו סע"א [סוף עמוד א]).

אך "מצוות הוי"ה הן "ישרות": אור אין סוף, ברוך הוא, נמשך בהן ממש כפי שהוא למעלה. (וכמו שכתוב במקום אחר בביאור "לעשות הישר בעיני הוי"ה אלקיך"; וראו גם בזהר, פרשת ויקרא, סוף 15a).

המצוות באות "ישר": אור אין סוף נמשך בהן ממש כפי שהוא למעלה. ההערה שבסוגריים מפנה לביאור "לעשות הישר בעיני הוי"ה אלקיך" ולזהר על ויקרא, העוסק בפנים שלמעלה המביטות זו בזו "בדרך ישרה", בלי לנטות לימין או לשמאל.

כי הן הם חכמתו ורצונו ית' ממש ולכן הם משמחי לב האדם למטה בהגלות נגלות ¹³⁸ אור א"ס ב"ה. שהרי הן ממש חכמתו ורצונו יתברך, ולכן הן "משמחות את הלב" של האדם למטה, כאשר אור אין סוף, ברוך הוא, מתגלה בהן בגלוי.

המצוות הן ממש חכמתו ורצונו של ה'. לכן הן משמחות את לבו של האדם למטה: אור אין סוף מתגלה בהן בגלוי.

וכמ"ש ולישרי לב שמחה ¹³⁹ והיא השמחה הבאה אחר הצמאון שבואהבת לדבקה באור א"ס ב"ה ממש. וכמו שכתוב: "ולישרי לב שמחה". זו השמחה שבאה לאחר הצמאון של "ואהבת" — הצמאון להידבק באור אין סוף, ברוך הוא, עצמו,

במזמור נאמר: "ולישרי לב שמחה". זו השמחה שבאה לאחר הצמאון של "ואהבת", הצמאון להידבק באור אין סוף.

כשישים אל לבו שזאת התורה והמצוות הגשמיים אשר לפנינו יסודתם בהררי קדש¹⁴⁰ עליון והן בחינת ישרים שאור א"ס ב"ה ממש נגלה בהם למטה כמו למעלה שאין שם הסתר פנים על אור ה' וקדושתו.¹⁴¹

כאשר הוא שם אל לבו שהתורה הזאת והמצוות הגשמיות שלפנינו מיוסדות על "הרי קודש עליונים", והן בחינת "ישרים", שכן אור אין סוף, ברוך הוא, עצמו מתגלה בהן למטה כפי שהוא למעלה, ושם אין הסתר פנים על אור ה' וקדושתו.

השמחה באה כאשר האדם שם אל לבו שהתורה והמצוות הגשמיות שלפניו מיוסדות על "הרי קודש עליונים", ושאור אין סוף מתגלה בהן למטה כפי שהוא למעלה, בלי דבר שמסתיר את פני ה'.

14 ובוזה ימלא נפשו כי ירעב וישלים חפצו ורצונו בעסק וקיום המצוות ות"ת [ותלמוד תורה] כנגד כולם^{142, 143} כי הם אשר אנכי ממש מצוך והיינו היום דוקא בחיי היום לעשותם¹⁴⁴

ובכך ימלא את נפשו כשהיא רעבה, ויממש את רצונו ואת שאיפתו בעיסוק במצוות ובקיזמן, ובלימוד תורה השקול כנגד כולם; שכן הן הדברים ש"אנכי" ממש מצווה אותך. וזהו דוקא "היום לעשותם" — בחינת היום לעשותם.

באמצעות המצוות ולימוד התורה, שעליהם נאמר במשנה (פאה א, א) שהם שקולים כנגד כולם, האדם ממלא את נפשו ומספק את כמיהתה, שכן אלה הדברים ש"אנכי", ה' עצמו, מצווה עליו. לכן נאמר בתורה "היום לעשותם": הדגש הוא על העשייה.

כי בבחי' היום לעשותם נמשך דוקא מאור א"ס ב"ה הסוכ"ע שלמעלה מגדר ההשתלשלות כי עשייה היא לעילא^{145, 146} (כמ"ש בזהר פ' בהר דק"ח ע"ב ובפ' וירא דקט"ו ע"א).¹⁴⁷

שכן בבחינת "היום לעשותם" נמשך דוקא אור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, שלמעלה מגדר ההשתלשלות; כי "עשייה לעילא", כפי שנאמר בזהר, פרשת בהר, דף ק"ח ע"ב, ובפרשת וירא, דף קט"ו ע"א.

עשייה בפועל ממשיכה את סובב כל עלמין, שלמעלה מהשתלשלות. הוזהר אומר ש"עשייה לעילא": בפרשת בהר הוא מציב את העשייה למעלה מן השמיעה, ובפרשת וירא נאמר שה"עשייה" של ה' עבור שרה נעלית מ"זכירתה".

ופי' הענין כי הנה דרך השתלשלות עילה ועלול בלבד¹⁴⁸ לא היה נשתלשל עד עולם העשייה גשמי¹⁴⁹ כי התהוות גשמיות העולם וחומריותו לא נתהווה מרוחניות ואין הרוחניות פועל הגשמיות.

וביאור הענין: אילו הייתה ההשתלשלות בדרך של עילה ועלול בלבד, היא לא הייתה נמשכת עד עולם העשייה הגשמי; שכן התהוות הגשמיות והחומריות של העולם לא באה מן הרוחניות, והרוחניות אינה פועלת גשמיות.

הסיבה לכך היא ששרשרת של עילה ועלול בלבד לא הייתה יכולה להגיע לעולם גשמי. חומר גשמי אינו יכול להיווצר מן הרוחני; סיבות רוחניות אינן יוצרות דברים גשמיים.

אלא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה]¹⁵⁰ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל שהגידול של צמח האדמה מכח הצומח אשר בארץ הוא ע"י המזל.

אלא, כפי שאמרו חז"ל: "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו: גדל!" צמיחת הצמח שבארץ, מכוח הצמיחה שבארץ, נעשית באמצעות המזל.

המדרש אומר שלכל עשב יש מזל ש"מכה בו ואומר לו: גדל!" אך המזל רק מנהיג את הצמיחה, באמצעות כוח הצמיחה שכבר נמצא בארץ.

אבל התהוות צמח האדמה ועשב הגשמי ממש אינו ע"י המזל כלל רק הוא כח האלקי אור א"ס ב"ה ממש הסוכ"ע שלפניו רוחניות וגשמיות שוין וכשם

אבל התהוות הצמח שבארץ והעשב הגשמי ממש אינה נעשית באמצעות המזל כלל; אלא היא מכוחו האלקי של אור אין סוף ברוך הוא ממש, סובב כל עלמין, שלפניו הרוחניות והגשמיות שוות. וכשם

עצם קיומו של הצמח והעשב הגשמי אינו בא מן המזל כלל. הוא בא ישירות מן הכוח האלקי, מאור אין סוף עצמו, סובב כל עלמין, שלפניו הרוחני והגשמי שווים.

שהוא פעל ועשה רוחניות מאין ליש כך פעל ועשה את הגשמיות מאין ממש ליש לכן בע"מ [בעשרה מאמרות] כתיב והיו למארת¹⁵¹ וכתוב ויעש אלקים את שני המאורות¹⁵² הגדולים.¹⁵³

שהוא פעל ועשה רוחניות מאין ליש, כך פעל ועשה את הגשמיות מאין ממש ליש. לכן בעשרת המאורות נאמר "והיו למאורות", ונאמר "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים".

כשם שהוא עשה את הרוחני מאין, כך עשה את הגשמי מאין. לכן בסיפור הבריאה נאמר תחילה על המאורות "והיו למאורות", ולאחר מכן "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים" — עשייה נפרדת של קיומם הגשמי.

15 וכן יהי רקיע^{154, 155} ויעש אלקים את הרקיע.^{156, 157} תוצא הארץ נפש חיה.¹⁵⁸ ויעש אלקים את חית¹⁵⁹ הארץ.¹⁶⁰ שעל הרוחניות נאמר יהי.

וכך גם: "יהי רקיע", ו"ויעש אלקים את הרקיע"; "תוצא הארץ נפש חיה", ו"ויעש אלקים את חית הארץ". על הרוחניות נאמר "יהי",

אותו דפוס חוזר בסיפור הבריאה: תחילה "יהי רקיע", ואחר כך "ויעש אלקים את הרקיע"; תחילה "תוצא הארץ נפש חיה", ואחר כך "ויעש אלקים את חית הארץ". "יהי" מתייחס לרוחניות.

ועל הגשמיות ויעש. שהיתה עשיה בפ"ע [בפני עצמו] לגשמיות. שבמאמר שנבראו הרוחניות לא נהווה הגשמיות (ועמ"ש מזה במ"א בד"ה יביאו לכוש מלכות^{161,162} ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] ד"ה איהו וחיה)¹⁶³

ועל הגשמיות נאמר "ויעש", שכן הייתה עשייה נפרדת לגשמיות, מפני שבמאמר שבו נבראה הרוחניות לא נוצרה הגשמיות. (וראה מה שנכתב על כך במקום אחר, במאמר הפותח "יביאו לכוש מלכות", ובאגרת הקודש, במאמר הפותח "איהו וחיה").

"ויעש" מתייחס לגשמיות: זו הייתה עשייה נפרדת, משום שהמאמר שברא את הרוחניות לא הביא לידי הויה את הגשמיות. הסוגריים מפנים למאמר בתורה אור "יביאו לכוש מלכות" ולאגרת הקודש כ'.

ולזאת ישמח לבב אנוש¹⁶⁴ אף גילת ורנן¹⁶⁵ בעשותו אי ממצות ה' המלובשות בגשמיות דוקא שהוא אור אי"ס ב"ה הסוכ"ע ממש. ובודאי כדאי הוא הדבר הזה לרוות צמאנו ותשוקתו שבואהבת:

ולכן "ישמח לבב אנוש", "אף גילת ורנן", כשהוא מקיים אחת ממצוות ה', המלובשות דוקא בגשמיות — שהיא אור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין ממש. ודאי שדבר זה ראוי להרוות את צמאנו ואת תשוקתו של "ואהבת".

כאשר אדם מקיים מצווה, המלובשת דוקא בדברים גשמיים, לבו צריך לשמוח ולשיר, שכן יש בה ממש אור סובב. הדבר ראוי להרוות את צמאנו של "ואהבת".

קטע 6 • 161-20

רחמים: הכבש, רחל ומשה

16 ד אך זאת עוד אחת היא הדרך המביאה להיות גילוי נה"א [נפש האלקית] המשכלת ומתכוננת בגדולת אור אי"ס ב"ה שיהא פועל ישועות¹⁶⁶ בקרב איש ולב עמוק¹⁶⁷ לאהבה את ה' בכל לבבך

ד. אך יש עוד עניין אחד: הדרך המביאה להתגלות הנפש האלקית, המשכילה ומתכוננת בגדולת אור אין סוף, ברוך הוא, כך שיפעל ישועות "בקרב איש ולב עמוק", לאהוב את ה' "בכל לבבך",

סעיף ד מוסיף דרך נוספת לעורר את הנפש האלקית, כדי שהבנתה את גדולת ה' תפעל ישועות בעומק האדם ותביא אותו לאהוב את ה' "בכל לבבך".

ממש ושיהא גם כח המתאוה שבנה"ב [שבנפש הבהמית] מתהפך וישוב ג"כ לאהבת ה' היא בחינת רחמנות לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקות שבנפשו שירד מאיגרא רמה¹⁶⁸ כו' להתלבש בגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] לזון ולפרנס בצרכי הגוף אכילה ושתייה כו'.

ממש; וכדי שגם כוח התאוה שבנפש הבהמית יתהפך וישוב גם הוא לאהבת ה': זוהי בחינת רחמנות, לעורר רחמים רבים על ניצוץ האלקות שבנפשו, שירד "מאיגרא רמה" וכו' להתלבש בגוף ובנפש הבהמית, כדי להזין ולפרנס [אותו] בצורכי הגוף, באכילה ובשתייה וכו'.

המטרה כוללת הפניית כוח התאוה של הנפש הבהמית עצמה לאהבת ה'. הדרך לכך היא רחמנות: לעורר רחמים רבים על ניצוץ האלקות שבנפשו, שנפל "מאיגרא רמה" אל גוף ונפש בהמית, כדי להתעסק באכילה, בשתייה ובשאר צורכי הגוף.

17 וע"ז תקנו בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] לומר והוא רחום¹⁶⁹ ב"פ [בי פעמים]. וגם בכרכת יוצר אומרים ברחמיך הרבים רחם עלינו. ופ"י ברחמיך לפי שכל דרך איש ישר בעיניו¹⁷⁰ ודומה לו שכך היא המדה הנכונה.

ולכן תיקנו לומר בפסוקי דזמרה "והוא רחום" פעמיים. גם בכרכת יוצר אומרים: "ברחמיך הרבים רחם עלינו". פירוש "ברחמיך" הוא, שהרי "כל דרך איש ישר בעיניו", ונדמה לו שכך היא המידה הראויה,

לכן תיקנו לומר "והוא רחום" פעמיים בפסוקי דזמרה, ובכרכת יוצר מבקשים: "ברחמיך הרבים רחם עלינו". אנו זקוקים לרחמי ה' משום ש"כל דרך איש ישר בעיניו": כל אדם סבור שהמידה שלו היא הראויה.

וכך היא חובתו להשתמש בצרכי הגוף איש לפי ערכו במדה שאדם מודד לעצמו כך צריך לו ולא סגי בלא"ה [בלאו הכי].

וכך היא חובתו — להשתמש בצורכי הגוף, כל אחד לפי מעמדו, ובמידה שאדם קובע לעצמו; הוא זקוק לכל כך הרבה, ואינו יכול בלעדיהם.

הוא חש שזו חובתו: לדאוג לצורכי הגוף לפי מעמדו, במידה שהוא קובע לעצמו, ושאינו לו אפשרות לנהוג אחרת.

אכן זאת הוא רוח אנוש בשגם הוא בשר¹⁷¹ אבל לגבי קוב"ה [קודשא בריך הוא] הנה ירידה גדולה היא מאד לא"ס ותכלית.

אכן, זו רוח האדם, "בשגם הוא בשר". אבל ביחס להקדוש ברוך הוא, זוהי ירידה גדולה מאוד, שאין לה סוף וגבול.

כך היא דרך החשיבה האנושית, "בשגם הוא בשר". אבל ביחס לה', שקיעת הנפש בצורכי הגוף היא ירידה שאין לה שיעור.

18 ורחמי ה' מרובים מאד. על ירידה הגדולה הזאת. ולזאת אנו מבקשים רחמי שמים המרובים ואומרים הגם שלפי שכלנו הדל אין אנו מרגישים הרחמנות.

ורחמי ה' מרובים מאוד על הירידה הגדולה הזאת. לכן אנו מבקשים את רחמי השמים המרובים ואומרים: אף שעל פי שכלנו הדל איננו מרגישים את הרחמנות,

רחמי של ה' גדולים על ירידה גדולה זו, ולכן אנו מבקשים את רחמי השמים המרובים. בשכלנו המוגבל איננו מרגישים עד כמה נפילת הנשמה מעוררת רחמים.

מ"מ ברחמיך הרבים רחם עלינו וגדול כח רחמנות זו לעורר את האהבה שכלב ונפש הבהמית ע"י בינה ודעת דנה"א [דנפש האלקית] המשכלת בגדולת ה'.

בכל זאת, "ברחמיך הרבים רחם עלינו". גדול כוחה של רחמנות זו לעורר את האהבה שכלב ואף בנפש הבהמית, באמצעות הבינה והדעת של הנפש האלקית, המשיגה את גדולת ה'.

ובכל זאת אנו אומרים: "ברחמיך הרבים רחם עלינו". לרחמנות זו כוח גדול: היא יכולה לעורר אהבה בלב ואף בנפש הבהמית, באמצעות הבינה והדעת של הנפש האלקית.

וכמאמר אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה כו' (ועמ"ש בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה קול דודי^{172, 173} הנזכר לעיל בענין מצה ומרור כו' ובפ' במדבר סד"ה וידבר¹⁷⁴ בענין למשפחותם לבית אבותם.¹⁷⁵

וכמאמר: "אבינו, אב הרחמן, המרחם, רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה" וכו'. (וראו מה שנכתב בשיר השירים, במאמר המתחיל "קול דודי", שהוזכר לעיל, בענין מצה ומרור וכו'; ובפרשת במדבר, בסוף המאמר המתחיל "וידבר", בענין "למשפחותם לבית אבותם".)

גם בברכת אהבה רבה מבקשים מ"אב הרחמן" שירחם ו"יתן בלבנו בינה" — רחמים המביאים לידי הבנה. הסוגריים מפנים למאמר "קול דודי" על מצה ומרור, ולסוף המאמר "וידבר" בפרשת במדבר.

ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר^{176, 177} כו' וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים¹⁷⁸ שהוא בחי' מדת הרחמים שע"ז דייקא ואביא אתכם אלי ממש)

וראו מה שנכתב על הפסוק "כנשר יעיר" וכו'. זהו "ואשא אתכם על כנפי נשרים", שהיא בחינת מידת הרחמים; ובאמצעותה דווקא מתקיים "ואביא אתכם אלי" ממש.)

הדברים מפנים גם לביאור הפסוק "כנשר יעיר קנו". "ואשא אתכם על כנפי נשרים" היא מידת הרחמים, ובאמצעותה דווקא ה' הביא אתכם אליו.

וזהו ענין קרבן התמיד¹⁷⁹ שבא מן הכבשים כי הכבשים יש בהם בחי' רחמנות וקולן קול רחמים.¹⁸⁰

וזהו ענינו של קרבן התמיד, הבא מן הכבשים: בכבשים יש בחינת רחמנות, וקולם הוא קול של רחמים.

לכן קרבן התמיד הוא כבש: הכבשים מבטאים רחמנות, וקול פעייתם הוא קול המעורר רחמים.

והרחמנות הוא כמ"ש כרחל לפני גוזזיה¹⁸¹ נאלמה וענין גוזזיה הוא כי הנה הכבש יש לו צמר בעורו והעור הוא המפסיק בין הבשר והצמר.

והרחמנות היא ככתוב: "כרחל לפני גוזזיה נאלמה". ענין "גוזזיה" הוא כך: לכבש יש צמר על עורו, והעור הוא המפריד בין הבשר לצמר.

ישעיהו מתאר את הסובל כ"רחל לפני גוזזיה נאלמה". עורו של הכבש הוא החוצץ בין בשרו לצמרו.

כי מן הבשר עצמו א"א לצמוח שערות הצמר כ"א ע"י הפסק העור. ויובן זה למעלה

שכן מן הבשר עצמו אין השערות, שערות הצמר, יכולות לצמוח; הדבר אפשרי רק באמצעות ההפרדה של העור. ויובן הדבר למעלה:

הצמר אינו יכול לצמוח ישירות מן הבשר, אלא רק באמצעות העור המפריד ביניהם. אותו מבנה קיים גם למעלה.

כי ענין שערות הם הן צרופי אותיות המתלבשות בכ"ע להיות מאין יש ודבר נפרד והתהוות בחי צרופי אותיות להיות עולמות הנפרדים הוא ע"י מסך מבדיל בחי רקיע¹⁸²

כי ענין השערות הוא צירופי האותיות המתלבשים ב[עולמות] בריאה, יצירה ועשיה, כדי להיות מאין ליש ולדבר נפרד. והתהוות בחינת צירופי האותיות לעולמות נפרדים היא באמצעות מסך מבדיל, בחינת רקיע.

השערות למעלה הן צירופי האותיות המתלבשים בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, ומביאים להתהוות ישויות נפרדות. האותיות יכולות ליצור עולמות נפרדים רק באמצעות מסך מבדיל, "רקיע", כשם שהעור מפריד בין הבשר לצמר.

(ועמ"ש מזה בפי' לך לך בדי' והבדילה¹⁸³ הפרוכת¹⁸⁴ וכדי' פתח אליהו^{185, 186} בפי' וירא) וגוזזים השערות¹⁸⁷ הן המפרידים בחי צרופי אותיות הנ"ל משרשם

(וראה גם מה שנכתב על כך בפרשת לך לך, במאמר הפותח במילים "והבדילה הפרוכת", ובמאמר הפותח במילים "פתח אליהו", בפרשת וירא.) גוזזי השערות הם המפרידים את בחינת צירופי האותיות הנזכרים לעיל משרשם,

הסוגריים מפנים לשני מאמרים בתורה אור, הפותחים במילים "והבדילה הפרוכת" ו"פתח אליהו". "גוזזי השערות" הם כל מה שמנתק את האותיות האלה משרשן.

שהם דבוקים ומיוחדים באלקות ממש להיות בבחי' נפרדים ממש ללכת אחר חיות הגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] בלבד ותמו ונכרתו משרשם עד שנראה העוה"ז הגשמי ליש ודבר נפרד ממש כו'

שבו הן דבוקות ומיוחדות באלקות ממש, עד שהן נעשות בבחינת דברים נפרדים ממש, הנמשכים אחר חיות הגוף והנפש הבהמית בלבד; הן כלות ונכרתות משרשן, עד שהעולם הגשמי הזה נראה כיש וכדבר נפרד ממש וכו'.

בשרשן, האותיות דבוקות ומיוחדות באלקות ממש. כשהן מנותקות, הן נעשות נפרדות ממש ונמשכות רק אחר חיות הגוף והנפש הבהמית, עד שהעולם הגשמי הזה נראה כ"יש", כדבר נפרד ממש.

(ועמ"ש מזה בד"ה והיה אור הלכנה^{188, 189} בפי צו) וע"י כן נאמר ורחל עקרה¹⁹⁰ שאינה מולדת בחי או"ר [אהבה ויראה] כו'.

(וראה גם מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "והיה אור הלכנה", בפרשת צו.) ועל כך נאמר "ורחל עקרה": היא אינה מולידה את בחינת אהבה ויראה וכו',

הסוגריים מפנים למאמר "והיה אור הלכנה" בפרשת צו. בעקבות הניתוק הזה נאמר "ורחל עקרה": היא אינה מולידה אהבה ויראה.

שהן בחי הבנים כו'. לפי שרחל לפני גוזזיה נאלמה לכך היא בחי עקרה שאינה מולדת ולזה תיקנו בתקון חצות תקון רחל לעורר בכיה ורחמנות.

שהן בחינת הבנים וכו'. מכיוון שרחל לפני גוזזיה נאלמה, היא בחינת עקרה שאינה מולידה; ולשם כך תיקנו בתיקון חצות את תיקון רחל, כדי לעורר בכי ורחמים.

אהבה ויראה הן "בני" הנשמה. מכיוון ש"רחל לפני גוזזיה נאלמה", היא עקרה; לכן תיקון חצות מתחיל בתיקון רחל, כדי לעורר בכי ורחמים.

וכמ"ש רחל מבכה¹⁹¹ וכו' ואח"כ תקון לאה היא אם הבנים שמחה¹⁹² שהיא השמחה הבאה אחר לידת האהבה כשנעשית אם הבנים. שאז תתענג¹⁹³ כו'.

וכמו שנאמר "רחל מבכה" וכו'. ואחר כך בא תיקון לאה, שהיא "אם הבנים שמחה" — השמחה שבאה לאחר לידת האהבה, כשהיא נעשית אם הבנים; ואז תתענג וכו'.

כפי שנאמר בירמיהו: "רחל מבכה על בניה". אחר כך בא תיקון לאה, "אם הבנים שמחה": השמחה שבאה לאחר לידת האהבה. הערת קה"ת משווה זאת ל"אז תתענג על הוי" (ישעיהו נח, יד).

19 והנה בחי כבש ורחמנות היא בחי יעקב שהיה רועה צאן לבן. גם מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] היה רועה צאן יתרו. ¹⁹⁴ אך איתא בזהר משה מלגיו^{195, 196} שהוא רע"מ [רע"א מהימנא] ויעקב מלבר.

והנה, בחינת הכבש והרחמים היא בחינת יעקב, שהיה רועה את צאן לבן. גם משה רבנו, עליו השלום, היה רועה את צאן יתרו. אולם נאמר בזהר: משה הוא בפנימיות, שכן הוא רע"א מהימנא, ויעקב הוא בחיצוניות.

הכבש והרחמים שייכים ליעקב, שרעה את צאן לבן; גם משה רעה את צאן יתרו. אך "משה בפנימיות ויעקב בחיצוניות": משה, הרועה הנאמן, הוא הפנימיות של יעקב. בהערת קה"ת נאמר שמקור הדברים אינו בזהר עצמו, אלא בתיקוני זוהר (תיקון 13).

והענין כי הנה התעוררות רחמנות זו היא מצד הדעת שהיא השגה בגדולת אור א"ס ב"כ שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'

והענין הוא שהתעוררות הרחמים הזאת באה מצד הדעת, שהיא השגה בגדולתו של אור אין סוף ברוך הוא, שכפי שמו כן הוא — אין לו סוף וכו',

התעוררות הרחמים באה מן הדעת: מהבנת גדולתו של אור אין סוף, שכפי ששמו מעיד עליו, אין לו סוף.

ואין ערוך אליו וכו' אשר לזאת כשישים אל לבו ששם היתה נשמתו כלולה במאצילה ב"ה

ואין ערוך אליו וכו'. לכן, כשישים אל ליבו ששם הייתה נשמתו כלולה במאצילה, ברוך הוא,

אין דבר שניתן להשוות אליו. על האדם לשים אל ליבו שנשמתו הייתה כלולה שם, במאצילה, לפני שירדה.

טרם ירידתה וירדה פלאים מטה מטה יעורר רחמים רבים בלבו מאד מאד על גודל עוצם הירידה.

משא"כ כשאין בו דעת כל דרך איש ישר בעיניו.^{197, 198}

קודם ירידתה, והיא ירדה פלאים, מטה מטה — יעורר בליבו רחמים רבים מאוד מאוד על גודל ועוצם הירידה. אבל כשאין בו דעת, "כל דרך איש ישר בעיניו".

כשיראה עד כמה ירדה הנשמה באופן מפליא, הוא יחוש בליבו רחמים גדולים על עומק נפילתה. בלי דעת כזאת, "כל דרך איש ישר בעיניו", והוא אינו חש שמשוהו אינו כשורה.

20 וכמאמר ברחמיך הרבים כו' וכנ"ל. והנה המשכת הדעת בנש"י [בנשמות ישראל] הוא ע"י משה רע"מ [רע"א

מהימנא] כי משה הוא שושבינא דמלכא^{199, 200} ועי"ז נמשך להיות בחי' יעקב בחי' הרחמנות.

וכפי שאומרים: "ברחמיך הרבים" וכו', כנזכר לעיל. והנה, הדעת נמשכת אל נשמות ישראל באמצעות משה, הרועה הנאמן; שהרי משה הוא שושבינו של המלך, ועל ידי כך נמשכת בחינת יעקב, בחינת הרחמנות.

כפי שאומרים בתפילה: "ברחמיך הרבים". הדעת נמשכת אל נשמות ישראל באמצעות משה, הרועה הנאמן, שהזוהר מכנה "שושבינו של המלך"; ועל ידה מתעוררת מידתו של יעקב, מידת הרחמנות.

וזהו משה מלגיו ויעקב מלבר (ועמ"ש ע"פ ואלה²⁰¹ המשפטים אשר תשים לפניהם²⁰² כו' ע"ש. וע"פ

שניך כעדר הרחלים^{203, 204} ועי' עוד מענין משה ויעקב^{205, 206} בזהר פ' בלק דקפ"ז ע"ב²⁰⁷ ובפ' ויצא דקנ"ב ע"ב).

וזהו "משה מלגיו ויעקב מלבר" — משה מבפנים ויעקב מבחוץ. (וראו מה שנכתב על הפסוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" וכו', שם. וכן על הפסוק "שניך כעדר הרחלים". וראו עוד בעניין משה ויעקב בזהר, פרשת בלק, דף קפ"ז ע"ב, ובפרשת ויצא, דף קנ"ב ע"ב.)

זהו "משה מלגיו ויעקב מלבר": הדעת שממשיך משה היא המקור הפנימי לרחמנות של יעקב. הסוגריים מפנים למאמרים על "ואלה המשפטים" ועל "שניך כעדר הרחלים", וכן לקטעים בזהר על בלק ועל ויצא העוסקים במשה וביעקב.

וזהו ענין שנאמר זה האשה אשר תקריבו²⁰⁸ לשון רבים כי הקרבת הכבש הוא בחי' הרחמנות הוא מצוה לכל ישראל רק שנקרב ע"י הכהן אהרן שושבינא דמטרוניתא.

וזהו העניין שנאמר "זה האשה אשר תקריבו" בלשון רבים: הקרבת הכבש, שהיא בחינת הרחמנות, היא מצווה לכל ישראל, אלא שהיא נעשית באמצעות הכהן אהרן, שושבינה של המלכה.

כעת מוסבר לשון הרבים שבפסוק הפותח, "אשר תקריבו". הקרבת הכבש, המבטאת את מידת הרחמנות, היא מצווה המוטלת על כל ישראל, אף שהיא נעשית בפועל בידי הכהן אהרן, שהזוהר מכנה "שושבינה של המלכה".

משא"כ לעשות את הכבש שהוא התעוררות והתהוות בחיי הרחמנות לעשות בנפשו כתיב תעשה לשון יחיד וקאי על מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] עצמו

אבל כאשר לעשיית הכבש — שהיא התעוררות והתהוות של בחינת הרחמנות, כדי ליצור אותה בנפש — נאמר "תעשה" בלשון יחיד; והכוונה למשה רבנו עצמו,

לעומת זאת, "עשיית" הכבש — הבאת הרחמנות לידי התהוות בנפש — נאמרת בלשון יחיד, "תעשה", משום שהיא מתייחסת למשה עצמו.

שהוא היה עושה וממשיך הדעת בנש"י [בנשמות ישראל] לעשות ולעורר את הרחמנות בכדי שיבא לואהבת ה' בכל לבבך בכלות הנפש ממש

שהיה יוצר וממשיך את הדעת אל נשמות ישראל, כדי ליצור ולעורר את הרחמנות, וכך להגיע ל"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", מתוך כלות הנפש ממש.

משה "עשה" את הרחמנות בכך שהמשיך דעת אל נשמות ישראל, כדי שיגיעו לאהוב את ה' "בכל לבבך", עד כלות הנפש.

וזהו עולה בבחי' ריח ואח"כ ניחוח לשון נחות דרגא²⁰⁹ שהן המשכת אור אי"ס ב"ה בצרופי אותיות התפלה רופא חולים כו' ומברך השנים כו' שהן בחי' שערות הצמר הנמשכין מן העור לבלתי היות בבחי' נפרד.

וזה עולה בבחינת ריח; ואחר כך בא "ניחוח", מלשון "נחות דרגא" — ירידה מדרגה — כלומר, המשכת אור אין סוף ברוך הוא בצירופי אותיות התפילה: "רופא חולים" וכו' ו"מברך השנים" וכו'. אלו הן בחינת שערות הצמר הנמשכות מן העור, כך שלא יהיו בבחינת נפרד.

האהבה הזאת עולה בבחינת ריח. אחר כך בא "ניחוח", הנדרש כ"נחות דרגא" — ירידה מדרגה: אור אין סוף נמשך אל אותיות התפילה, כמו "רופא חולים" ו"מברך השנים". אלו הן שערות הצמר, היוצאות מן העור אך אינן נפרדות ממנו.

וע"ז אמר שסנדי"ל [שסנדלפון] קושר כתרים לקונו^{210, 211} מצרופי אותיות התפלה שנעשה בחי' תענוג וכתר ממש וד"ל [ודי למבין].

ועל כך נאמר שסנדלפון קושר כתרים לקונו מצירופי אותיות התפילה, שנעשים בחינת תענוג וכתר ממש. וד"ל.

על כך אמרו חז"ל שסנדלפון קושר כתרים לקונו מן התפילות: האותיות נעשות תענוג וכתר ממש לה'. המשך הדברים נמסר להבנתו של הקורא.

(ועמ"ש מזה בד"ה נר חנוכה²¹² כו' ומזוזה מימין²¹³ ובד"ה מה יפו פעמיך²¹⁴ בנעלים²¹⁵ ועמ"ש עוד מענין כבש בפי אמור בביאור ע"פ והניף²¹⁶ הכהן אותם על לחם הביכורים):²¹⁷

(וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו', "ומזוזה מימין", ובמאמר המתחיל "מה יפו פעמיך בנעלים"; וראו עוד בעניין הכבש בפרשת אמור, בביאור על הפסוק "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים".)

הסוגריים מפנים למאמרים על נר חנוכה והמזוזה, על "מה יפו פעמיך בנעלים", ולביאור על הכבש בפרשת אמור, בפסוק "והניף הכהן אותם".

קטע 7 • 211-22

טעמים נוספים לכבש

21 ועי"ל [ועוד יש לומר] בענין שהתמיד בא מהכבשים דוקא דהנה יש ב' בחי' צדיקים ובעלי תשובה ואע"ג [ואף על גב] שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד

ועוד אפשר לומר בעניין [העובדה] שקרבן התמיד בא דווקא מן הכבשים: יש שתי בחינות — צדיקים ובעלי תשובה. ואף על פי שחז"ל אמרו: "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד",

אפשר להוסיף טעם לכך שקרבן התמיד היה כבש. יש שני סוגים של עובדי ה': צדיקים ובעלי תשובה, כלומר מי ששבים, והגמרא אומרת: "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד".

והיינו משום דבחילא יתיר²¹⁸ מ"מ לפעמים מצינו ג"כ שבחי' צדיקים גבוה יותר כמאמר במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים²¹⁹ ועיין בגמרא ספ"ה דברכות²²⁰ וגם כי הצדיק אינו מתיירא מיניקת החיצונים.²²¹

וזה משום שהם באים בכוח גדול יותר. ואף על פי כן, לפעמים אנו מוצאים גם שבחינת הצדיקים גבוהה יותר, כמאמר: "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים"; ועיין בגמרא, בסוף פרק ה' דברכות. ועוד, הצדיק אינו חושש שהחיצונים יינקו ממנו.

יתרונם הוא שהם באים "בכוח גדול יותר", כלשון הזוהר. ואף על פי כן, לעיתים הצדיקים גבוהים יותר: ה' "נמלך בנשמותיהם של צדיקים", והגמרא בסוף פרק ה' דברכות מביאה את הדעה שצדיקים גמורים גבוהים יותר. נוסף על כך, הצדיק אינו צריך לחשוש שהחיצונים יינקו ממנו.

22 ועדיין י"ל [יש לומר] בחי' כבש לגבי פר כי הפר יש לו כח וגבורה יותר וזהו כמו העלאה דתשובה בחילא יתיר ולכן נסכיו ג"כ מרובים יותר ועמ"ש מזה בפ' שלח סד"ה ענין הנסכים.

ובהתאם לכך אפשר לומר שהבחינה של כבש לעומת פר קשורה לכך שלפר יש כוח וגבורה גדולים יותר. הדבר דומה לעלייה של תשובה "בחילא יתיר", בכוח רב יותר; ולכן גם נסכיו מרובים יותר. ראו מה שנכתב על כך בפרשת שלח, בסוף המאמר המתחיל "עניין הנסכים".

באותו אופן אפשר להשוות את הכבש לפר. לפר יש כוח רב יותר, בדומה לתשובה שבאה "בחילא יתיר", בכוח רב יותר, ולכן נסכיו גדולים יותר. על כך נדון בלקוטי תורה, בפרשת שלח, בסוף המאמר העוסק בנסכים.

אבל עכ"ז [עם כל זה] מעלת הכבש שיש לו צמר בעורו שמהם הלבושים רומז למצות שנק' לבושים²²² וגם התורה נמשכה מבחי' ושער רישיה כעמר נקא²²³ לכן רומז לבחי' צדיק.

אך למרות זאת, יתרונו של הכבש הוא שיש לו צמר על עורו, שממנו עושים לבושים. הדבר רומז למצוות, הנקראות לבושים. גם התורה נמשכת מהבחינה של "ושער רישיה כעמר נקא", ולכן הכבש רומז לבחינת צדיק.

לכבש יש יתרון משלו: צמר על עורו, שממנו עושים לבושים, והוא רומז למצוות, הנקראות לבושי הנפש. גם התורה נמשכת מ"ושער רישיה כעמר נקא", מתיאורו של עתיק יומין בחזון דניאל, ולכן הכבש רומז לצדיק.

וזהו ורעו כבשים²²⁴ (ישע"ה [ישעיה] ה' י"ז) כבשים ללבושך²²⁵ (משלי כ"ז כ"ו). ולכן לגבי קרבן התמיד צ"ל כבש דוקא כי תשובה אינו אלא לפי שעה.

וזהו "ורעו כבשים" (ישע"ה ה', י"ז), "כבשים ללבושך" (משלי כ"ז, כ"ו). לכן, לגבי קרבן התמיד, דווקא כבש הוא הנדרש, שכן תשובה היא רק לזמן מסוים,

כך נאמר בישעיהו "ורעו כבשים", ובמשלי "כבשים ללבושך". קרבן התמיד צריך להיות כבש, מפני שתשובה שייכת רק לשעה מסוימת, לאחר נפילה.

אבל בתמידית צ"ל בחי' צדיק וכמ"ש סד"ה שובה ישראל^{226, 227} גבי קחו עמכם דברים²²⁸ וגבי כי עמך הסליחה למען תורא.²²⁹

אבל בקביעות נדרשת בחינת צדיק, כפי שנכתב בסוף המאמר המתחיל "שובה ישראל", בעניין "קחו עמכם דברים" ובעניין "כי עמך הסליחה למען תורא".

הקביעות, התמידות, שייכת לצדיק. הדבר מוסבר בסוף המאמר "שובה ישראל", על הפסוקים "קחו עמכם דברים" ו"כי עמך הסליחה למען תורא".

גם כבש י"ל [יש לומר] מלשון ומלאו את הארץ וכבשוה.²³⁰ ונכבשה הארץ. וכך הצדיק כובש את²³¹ היצה"ר [היצר הרע].²³²

אפשר גם לקשר את "כבש" ללשון "ומלאו את הארץ וכבשוה", וכן "ונכבשה הארץ". כך הצדיק כובש את היצר הרע.

אפשר לקשר את "כבש" גם ללשון "וכבשוה", כמו בפסוקים "ומלאו את הארץ וכבשוה" ו"ונכבשה הארץ". כך הצדיק כובש את יצרו הרע, כמאמר המשנה: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו".

וגם להפך שהוא נכבש לפני הקב"ה ומבטל רצונו אליו ית' ונכבשה הארץ לפני²³³ ה' (במדבר ל"ב כ"ב). וגם להפך: הוא עצמו נכבש לפני הקדוש ברוך הוא, ומבטל את רצונו אליו יתברך, ככתוב: "ונכבשה הארץ לפני ה'" (במדבר ל"ב, כ"ב);

ובכיוון ההפוך: הצדיק עצמו נכבש לפני ה' ומנחה את רצונו מפני רצונו של ה', כפי שנאמר: "ונכבשה הארץ לפני ה'".

ואני כבש אלוף²³⁴ (ירמיה י"א). ועיין בתו"א [בתורה אור] בד"ה ותוסף אסתר²³⁵ ובד"ה אם לא תדעי לך²³⁶ בענין ורחל היתה יפת תואר.²³⁷

"ואני כבש אלוף" (ירמיהו י"א). ראו גם בתורה אור, במאמר המתחיל "ותוסף אסתר", ובמאמר המתחיל "אם לא תדעי לך", בעניין "ורחל היתה יפת תואר".

ירמיהו אומר: "ואני כבש אלוף". כאן מפנים לשני מאמרים בתורה אור, "ותוסף אסתר" ו"אם לא תדעי לך", העוסקים ביופייה של רחל.

גם הוא מן הנעלבים ואינן עולבים²³⁸ בחיי כרחל לפני גוזזיה נאלמה.²³⁹ ובגמ' [ובגמרא] (פ"ב [פרק ב'] דחגיגה ד"ג ע"א)

הוא גם נמנה עם "הנעלבים ואינן עולבים", בחינת "כרחל לפני גוזזיה נאלמה". ובגמרא (פרק ב' דחגיגה, דף י"ג ע"א)

הצדיק נמנה גם עם "הנעלבים ואינן עולבים" (שבת פ"ח ע"ב), בדומה ל"כרחל לפני גוזזיה נאלמה". בגמרא בחגיגה מובא פירוש נוסף למילה "כבש".

ע"פ כבשים ללבושך אמרו דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך²⁴⁰ ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] סתרו של עולם.

על הפסוק "כבשים ללבושך" אמרו: "דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך"; ורש"י מפרש: סתרו של עולם.

התלמוד דורש את הפסוק "כבשים ללבושך" כך: "דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך" — עניינים נסתרים של העולם יהיו מכוסים; ורש"י מפרש "כבשונו" כ"סתרו של עולם".

כמו רישא בכבשא (חולין דצ"ג ב'). בהדי כבשי דרחמנא למה לך²⁴¹ (ברכות ד"י [די יסודות]) ממני יצאו²⁴² כבושין (מכות כ"ג ב').

כמו "רישא בכבשא" (חולין צ"ג ב'); "בהדי כבשי דרחמנא למה לך?" (ברכות ד"י); "ממני יצאו כבושין" (מכות כ"ג ב').

גם בביטויים תלמודיים אחרים שורש כב"ש מציין דבר מוסתר או מכוסה: ראש הנתון במי כבישה; "כבשי דרחמנא" — הדברים הנסתרים של הקב"ה, שישעיהו אמר לחזקיהו שאין לו לחקור בהם; ו"ממני יצאו כבושין" — הדברים הנסתרים שיצאו מפי השכינה.

ופיי סתרו של עולם היינו כי אורייתא סתים וגליא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] סתים וגליא²⁴³ והנה בחינת ז"א נקי גליא לגבי ע"י

ופירוש "סתרו של עולם" הוא שהתורה סתים וגליא, והקב"ה סתים וגליא. והנה בחינת ז"א נקראת גליא ביחס לעתיק יומין;

"סתרו של עולם" מוסבר על פי דברי הזוהר שהתורה והקב"ה הם כל אחד בבחינת נסתר ובבחינת נגלה. ז"א, המדות של אצילות, הוא בחינת הנגלה ביחס לעתיק יומין, "עתיקא" הנסתר.

ולכן נקי חסד דז"א חסד דלבר וחסד דע"י [דעתיק יומין] נקי חסד דלגאו²⁴⁴ (באד"ר [באדרא רבא] דקל"ג ב'). וההמשכה מבחי' ע"י נקי כבשי דרחמנא כמו שתוק כך עלה במחשבה^{245, 246} כמ"ש במ"א.

ולכן חסד דז"א נקרא "חסד דלבר", וחסד דעתיק יומין נקרא "חסד דלגאו" (באדרא רבא, דף קל"ג ב'). וההמשכה מבחינת עתיק יומין נקראת "כבשי דרחמנא", כמו "שתוק, כך עלה במחשבה", כמו שכתוב במקום אחר.

לכן האידרא רבא מכנה את החסד של ז"א "חסד דלבר", ואת החסד של עתיק יומין "חסד דלגאו". מה שנמשך מעתיק יומין נקרא "כבשי דרחמנא", דברים הנסתרים מהבנה, בדומה לתשובת הקב"ה למשה: "שתוק, כך עלה במחשבה".

והנה בחי' התמיד הוא להמשיך רחמים רבים מבחי' עתיקא לפני²⁴⁷ הוי' למעלה משם הוי' וכו'.

והנה בחינת התמיד היא להמשיך רחמים רבים מבחינת עתיקא, "לפני הוי'", למעלה משם הוי' וכו'.

קרבן התמיד ממשיך רחמים רבים מבחינת עתיקא, המדרגה של "לפני הוי'", שלמעלה משם הוי' עצמו.

וזהו ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך כמ"ש בזח"א [בזהר חלק א'] בפי' תולדות דקמ"א²⁴⁸ (ועמ"ש בד"ה לכבתיני)²⁴⁹

וזהו "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך", כמו שכתוב בזהר חלק א', פרשת תולדות, דף קמ"א (ועיין מה שכתוב במאמר המתחיל "לכבתיני");

זהו פירוש "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך": הזוהר על פרשת תולדות מפרש את "תמיד" כאן כקרבן התמיד של בין הערביים. הסוגריים מפנים למאמר "לכבתיני".

וע"כ היה בא מן הכבשים דוקא שהוא לשון סתר להמשיך מבחי סתים לבחי גליא. והוא בחינת תמיד בחינת לא שנית²⁵⁰ כו'.

ולכן הוא היה בא מן הכבשים דווקא, שהיא לשון של הסתר, כדי להמשיך מבחינת הנסתר לבחינת הנגלה. וזו בחינת תמיד, בחינת "לא שנית" וכו'.

לכן קרבן התמיד בא מן הכבשים, מילה המבטאת הסתר: הוא ממשיך מן הנסתר אל הנגלה. וזהו בחינת הקביעות, תמיד, בחינת "אני הוי לא שנית".

וגם כבש שבמזבח ולא תעלה במעלות²⁵¹ והוא בחי הצנע לכת²⁵² וזהו עלה בכבש ופנה לסובב^{253, 254} בחי סובב כולא עלמין.

וגם הכבש שבמזבח, והאיסור "ולא תעלה במעלות" — זו בחינת "הצנע לכת". וזהו "עלה בכבש ופנה לסובב", בחינת סובב כל עלמין.

גם כבש המזבח נקרא כבש, והתורה אוסרת לעלות אל המזבח במדרגות: העלייה היא חלקה וצנועה, בבחינת "הצנע לכת". דברי המשנה "עלה בכבש ופנה לסובב", אל השפה המקיפה את המזבח, רומזים לסובב כל עלמין.

גם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מ"ט עיזי מסגין ברישא²⁵⁵ והדר אימרי כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא הרי אימרי נקי נהורא.

וכן אמרו חז"ל: "מדוע העיזים הולכות בראש ואחריהן הכבשים? כדרך בריאת העולם: תחילה חושך ואחר כך אור". הרי שהכבשים נקראות "אור".

הגמרא שואלת מדוע העיזים הולכות בראש העדר והכבשים (אימרי) אחריהן, ומשיבה: כדרך בריאת העולם — תחילה חושך ואחר כך אור. לכן הכבשים נקראות "אור".

והנה יחו"ת [יחודא תתאה] נקי חשוכא לגבי יחו"ע [יחודא עילאה] ועדי"ז אפילו ז"א דאצילות נקי כן לגבי ע"ק [עתיקא קדישא] כי שערות דז"א הן שחורות כעורב²⁵⁶ ושל ע"ק [עתיקא קדישא] כעמר נקא.

והנה יחודא תתאה נקרא "חושך" ביחס ליחודא עילאה; ועל דרך זה, גם ז"א דאצילות נקרא כך ביחס לעתיקא קדישא: שערות ז"א הן "שחורות כעורב", ואילו שערות עתיקא קדישא הן "כצמר נקי".

יחודא תתאה הוא "חושך" ביחס ליחודא עילאה, וגם ז"א דאצילות הוא "חושך" ביחס לעתיקא קדישא: שערות ז"א הן "שחורות כעורב", ושערות עתיקא הן "כצמר נקי". צמרו הלבן של הכבש רומז לעתיקא.

גם י"ל [יש לומר] אימרי ע"ד את ה' האמרת היום^{257, 258} ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] (פ"ק [פרק קמא] דברכות ד"ו סע"א [סוף עמוד א]) לשון חשיבות ושבח. ועמ"ש ע"פ מי כמוך באלים²⁵⁹ הוי' דשבח זה קאי על ע"ק [עתיקא קדישא] [באד"ר [באדרא רבא] דקכ"ח א').

אפשר לומר גם ש"אימרי" קשור ל"את ה' האמרת היום", ורש"י מפרש (ברכות ו, א, סוף העמוד) שזהו לשון חשיבות ושבח. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "מי כמוך באלים הוי'", ששבח זה נאמר על עתיקא קדישא (באידרא רבא, 128a).

אפשר לקרוא את "אימרי" גם על דרך "את ה' האמרת היום", שרש"י מפרש כלשון של חשיבות ושבח. האידרא רבא אומרת שהשבח "מי כמוך באלים הוי'" נאמר על עתיקא קדישא.

(והנה הרקיע²⁶⁰ הוא הפרסא המפסיק בין אצילות לבריאה. ואמנם יש כמה בחינות פרסא כמ"ש במ"א ע"פ והבדילה הפרוכת²⁶¹ כו'.

(והנה הרקיע הוא הפרסא המפרידה בין אצילות לבריאה. עם זאת, יש כמה בחינות של פרסא, כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "והבדילה הפרוכת" וכו'.

הערות אגב: הרקיע הוא הפרסא, המחיצה שבין אצילות לבריאה. יש כמה בחינות של מחיצה, כפי שמוסבר על הפסוק "והבדילה הפרוכת".

ובחי עור של הכבש כיון שגם לאחר הפסק הרקיע נמשכים ממנו שערות שהן בחי צמר שהוא בחי גבוה א"כ מורה שהרקיע המפסיק הוא ע"ד הפרוכת המפסיק בין קדש לקדש.²⁶²

ובחינת עור הכבש: כיון שגם לאחר שהרקיע מפריד, נמשכות ממנו שערות שהן בחינת צמר, שהיא בחינה נעלית, הדבר מורה שהרקיע המפריד דומה לפרוכת המפרידה בין קודש לקודש.

גם דרך עור הכבש צומח צמר, שהוא דבר נעלה. לכן הוא מסמל מחיצה כמו הפרוכת שבין הקודש לקודש הקודשים, המפרידה רק בין דרגות של קדושה.

משא"כ בעזים שמשערות העזים נמשך יניקה²⁶³ לחיצונים א"כ מורה שהעור המפסיק הוא למטה במדרגה שמבדיל בין קדש לחול ולכן נאמר שערך כעדר העזים²⁶⁴ שגלשו כו'.

לעומת זאת, משערות העזים נמשכת יניקה לכוחות החיצוניים; ואם כן, הדבר מורה שהעור המפריד הוא בדרגה נמוכה יותר, והוא מפריד בין קודש לחול. לכן נאמר: "שערך כעדר העזים שגלשו" וכו'.

לעומת זאת, משערות העזים נמשכת יניקה לכוחות החיצוניים, ולכן עורן מסמל מחיצה נמוכה יותר, בין קודש לחול. על כך נאמר: "שערך כעדר העזים שגלשו".

וכי' [וכל שכן] בשאר בהמות שאין שערות שלהן ראויים ללבושי' [ללבושין / ללבושים] כצמר. וא"כ דוקא בעור הכבש מרומז תיקון הפרסא והאותיות הנמשכי' [הנמשכים / הנמשכין] דרך הפרסא לכלי יהיו בבחינת נפרד כו' וע"כ בא התמיד מהכבשים דוקא.

וכל שכן בשאר בהמות, ששערותיהן אינן ראויות לעשיית בגדים כמו צמר. ואם כן, דווקא בעור הכבש נרמז תיקון הפרסא, וכן תיקון האותיות הנמשכות דרך הפרסא, כדי שלא יהיו בבחינת נפרד וכו'. לכן קרבן התמיד בא דווקא מן הכבשים.

שערם של שאר בעלי החיים אינו ראוי אפילו לעשיית בגדים כמו צמר. לכן רק בעור הכבש נרמז תיקון הפרסא, שדרכה עוברות האותיות בלי להיעשות נפרדות; משום כך קרבן התמיד בא מן הכבשים.

ושרש עור ורקיע זה הוא בחינת קרומא דאורא כו' כמ"ש במ"א²⁶⁵ בענין שנזכר ב' פעמים הבדלה בענין יהי רקיע כו':^{266, 267, 268}

ושורש עור זה והרקיע הוא בחינת קרומא דאורא וכו', כפי שנכתב במקום אחר בענין אזכור ההבדלה פעמיים בפרשת "יהי רקיע" וכו':

שורש העור והרקיע הוא בחינת קרומא דאורא, כפי שמוסבר במקום אחר מדוע נאמרה "הבדלה" פעמיים בענין הרקיע בסיפור היום השני.

קטע 8 • 23-25

סיכום

23 קיצור (א) שני פעמים ואמרת מיד ולדורות. תקריבו תעשה. קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד,²⁶⁹ שהיה האור כלול במאור עצמו.

תקציר. (א) שתי הפעמים שבהן נאמר "ואמרת" רומזות ל"מיד" ול"לדורות". "תקריבו", "תעשה". לפני שנברא העולם היו הוא ושמו בלבד, שכן האור היה כלול במאור עצמו.

התקציר חוזר על סעיף 1: שתי הפעמים שבהן נאמר "ואמרת" רומזות ל"מיד" ול"לדורות", ושני הפעלים הם "תקריבו" ו"תעשה". לפני הבריאה "היו הוא ושמו בלבד" — האור עדיין היה כלול במקורו.

ואחר שנברא העולם נעשה התפשטות האור. והוא ירידה גדולה לגבי האור כמ"ש בד"ה תקעו בחודש.²⁷⁰

לאחר שנברא העולם התפשט האור, והדבר היה ירידה גדולה מבחינת האור, כפי שנכתב במאמר הפותח במילים "תקעו בחודש".

לאחר הבריאה התפשט האור, והדבר היה ירידה גדולה מבחינתו, כפי שמוסבר במאמר "תקעו בחודש".

24 והוא בשביל עלייה שיהיה היש בטל לאין. לוייתן זה יצרת לשחק בו.²⁷¹ ועמ"ש מזה בדי"ה אלה מסעי.²⁷²

וזהו לשם עלייה: שהיש יתבטל לאין. "לוייתן זה יצרת לשחק בו". וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אלה מסעי",

הסיכום ממשיך: מטרת הירידה היא העלייה, שה"ש" יתבטל ל"אין" — השמחה הנרמזת בלוייתן שה' יצר "לשחק בו". הטקסט מפנה למאמר "אלה מסעי".

ובדי"ה אני דפ' ציצית וזהו ענין השיר של המלאכים. ועיקר ביטול היש לאין הוא במעשה הקרבנות, ולכן היה השיר על הקרבן.

ובמאמר המתחיל "אני [הוי"] בפרשת ציצית. וזהו ענין שירת המלאכים. ועיקר ביטול היש לאין הוא במעשה הקרבנות, ולכן השירה הייתה על הקרבן.

הטקסט מפנה גם למאמר על "אני הוי" שבפרשת ציצית. ביטול זה הוא שירת המלאכים, ועיקרו בקרבנות; לכן השירה ליוותה את הקרבן.

וכך הוא ענין התפלה. ואפ"ל [ואפשר לומר] דלכן בתפלה אומרים תחלה פסוד"ז [פסוקי דזמרה] ושירת הים וכמ"ש בדי"ה אז ישיר משה ובנ"י [ובני ישראל].²⁷³ פי' לחמי לאשי.²⁷⁴

וכך הוא ענין התפילה. ואפשר לומר שלכן בתפילה אומרים תחילה פסוקי דזמרה ושירת הים, כפי שנכתב במאמר המתחיל "אז ישיר משה ובני ישראל". פירוש "לחמי לאשי":

גם בתפילה נעשה הדבר באותו אופן. אפשר להוסיף שלכן התפילה נפתחת בפסוקי דזמרה ובשירת הים, כפי שמוסבר במאמר "אז ישיר משה ובני ישראל". לאחר מכן הסיכום מזכיר את פירוש "לחמי לאשי".

לבחינת השרפים: (ב) ומה שהתמיד בא מכבשים דוקא. אף שפני שור הוא ראש לכל הקרבנות בפרשת שור או כשב או עז כמ"ש ברבות שם פכ"ז.

לבחינת השרפים. (ב) ומדוע בא קרבן התמיד דווקא מן הכבשים, אף שפני שור הם ראש לכל הקרבנות בפרשה "שור או כשב או עז", כפי שנכתב במדרש רבה שם, פרק כ"ז,

"לאשי" מכיון לבחינת השרפים. (ב) הסיכום של חלק ב' שואל מדוע קרבן התמיד היה כבש, אף שהשור מופיע ראשון בין הקרבנות בפסוק "שור או כשב או עז", כפי שאומר המדרש על הפסוק.

היינו מפני שכבש יש לו קול רחמים עמ"ש בדי"ה והניף הכהן²⁷⁵ אותם.²⁷⁶ וגם יש לו צמר בעורו אשר נמשל בהם בחינת ושער רישיה כעמר נקא.²⁷⁷

היינו, מפני שלכבש יש קול של רחמים; ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "והניף הכהן אותם". כמו כן, יש לו צמר על עורו, שעליו נמשלה בחינת "ושער רישיה כעמר נקא".

התשובה היא שלכבש יש קול של רחמים, כפי שמוסבר במאמר "והניף הכהן אותם", וכן צמר על עורו, שעליו נאמר "ושער רישיה כעמר נקא".

(וכתיב אם יאדימו כתולע²⁷⁸ כצמר יהיו עמ"ש בד"ה האזינו השמים.²⁷⁹ והנה עולת תמיד פי האריז"ל

[האר"י זכרנו לברכה] עולת אותיות תולע²⁸⁰ עמ"ש בד"ה חקת התורה^{281,282} בענין תולעת יעקב.²⁸³

(ונאמר: "אם יאדימו כתולע כצמר יהיו"; ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "האזינו השמים". והנה, בענין עולת תמיד, פירש האריז"ל שעולת מורכבת מאותיות תולע; ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "חקת התורה", בענין תולעת יעקב.)

בסוגריים מובאים דברי ישעיהו: "אם יאדימו כתולע כצמר יהיו" — הצמר מסמל טהרה. עוד מובא פירוש האריז"ל שלפיו "עולת", כלומר קרבן עולה, מורכבת מאותיות "תולע", תולעת השני; הדבר נקשר ל"תולעת יעקב" שבמאמר על פרה אדומה.

והנה הבשר גידין ועצמות של התמיד היה עולה כולה. עצמות נמשכים מהמוח והוא בחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] ועמ"ש בביאור ע"פ וידבר²⁸⁴ דעשרת הדברות שהעצמות מתקשרים עם עצם הגלגלת דחפא על מוחא.

והנה, בשרו, גידיו ועצמותיו של קרבן התמיד היו עולים כולם. העצמות נמשכות מן המוח, וזוהי בחינת חכמה, בינה ודעת. וראו מה שנכתב בביאור על "וידבר" של עשרת הדיברות, שהעצמות קשורות בעצם הגולגולת החופף על המוח.

הבשר, הגידים והעצמות של קרבן התמיד עלו כולם על המזבח. העצמות נמשכות מן המוח, בחינת חכמה, בינה ודעת, וקשורות בגולגולת החופפת על המוח, כפי שמוסבר בביאור על עשרת הדיברות.

אך בתוכם יש מוח ג"כ. והבשר נמשך מהדם שכלב והוא משכן המדות. והגידים הם המחברים החכמה עם המדות דהיינו העצמות עם הבשר.

אך בתוכם יש גם מוח. הבשר נמשך מן הדם שכלב, והוא משכן המדות. הגידים הם המחברים בין החכמה למדות, כלומר בין העצמות לבשר.

אולם גם בתוך העצמות יש מוח. הבשר נמשך מדם הלב, משכן המדות, והגידים מחברים בין החכמה למדות — בין העצמות לבשר.

וכי"ז [וכל זה] היה עולה כליל: (ג) וכן בתפלה ההתבוננות והדעת איך דכולא קמיה כלא חשיב²⁸⁵ זהו בחי' עצמות.

וכל זה היה עולה כולו כליל. (3) וכך גם בתפילה: ההתבוננות והדעת כיצד "כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב בעיניו כאין — הן בחינת עצמות.

כל אלה עלו כולו כליל. (3) סיכום סעיף 3: בתפילה, ההתבוננות והדעת כיצד "כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב בעיניו כאין — הן בחינת "עצמות".

(ועיין ברבות פי אמור ספ"ל ע"פ כל עצמותי תאמרנה ²⁸⁶ השדרה ²⁸⁷ כוי ובזח"ג [ובזהר חלק ג]) (פנחס רנ"ו ²⁸⁸ א')

(ועיין במדרש רבה, פרשת אמור, סוף פרק ל, על הפסוק "כל עצמותי תאמרנה": "השדרה" וכו'; ובזהר, חלק ג) (פנחס, רנו ע"א):

הטקסט מוסיף מקורות על עצמות ועל תפילה: המדרש על "כל עצמותי תאמרנה", המשווה את שדרת הלולב לשדרה של אדם, והזהר על פנחס (בהערת קה"ת מצוין מקומו בסוף דף רנה ע"ב).

חוט השדרה דביה ח"י חול"יין ²⁸⁹ כוי לקבל ח"י ברכאן דצלוחא כוי ועמ"ש בדי"ה לא הביט און ביעקב ²⁹⁰ מענין זה.

"חוט השדרה, שיש בו י"ח חוליות" וכו', "כנגד י"ח ברכות התפילה" וכו'. ועיין במה שנכתב בעניין זה במאמר המתחיל "לא הביט און ביעקב".

הזהר אומר שבשדרה יש שמונה עשרה חוליות, כנגד שמונה עשרה ברכות העמידה. המאמר "לא הביט און ביעקב" דן בכך.

גם בירושלמי ספ"ק [סוף פרק קמא] דברכות שצריך לכרוע בשמו"ע [בשמונה עשרה] עד שיתפקקו כל חוליותיו ע"ש כל עצמותי תאמרנה.

גם בירושלמי, סוף הפרק הראשון של מסכת ברכות, נאמר שיש לכרוע בתפילת שמונה עשרה עד שכל החוליות יבלטו, על יסוד הפסוק "כל עצמותי תאמרנה".

הירושלמי אומר שיש לכרוע בתפילת העמידה עד שכל חוליה תבלוט, משום ש"כל עצמותי תאמרנה".

מכ"ז [מכל זה] יובן ענין בחי' עצמות. בתפלה שכנגד קרבן התמיד ומזה נמשך גידים לבחינת בשר להפך מדות נה"ב [נפש הבהמית].

מכל זה יובן עניינה של בחינת עצמות בתפילה, שהיא כנגד קרבן התמיד; וממנה נמשכים גידים לבחינת בשר, כדי להפוך את מדות הנפש הבהמית.

מכל זה מובנת בחינת "עצמות" שבתפילה כהתבוננות עצמה, שממנה נמשכים "גידים" אל ה"בשר", כדי להפוך את מדות הנפש הבהמית.

(ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] בזהר²⁹¹ כפי עצם מעצמי ובשר מבשרי²⁹² ובפרדס בערך עצם י"ל [יש לומר] כי עצמות זהו בחי' יחוי"ע [יחודא עילאה] למס"נ [למסירות נפש] באחד. ובחי' בשר זהו יחוי"ת [יחודא תתאה] בחינת ככל נפשך ועמ"ש בד"ה וארשתיך לי^{293, 294} בענין לבי ובשרי ירננו.²⁹⁵

(ולפי מה שכתוב בזהר בפירוש "עצם מעצמי ובשר מבשרי", ובפרדס, בערך "עצם", יש לומר שהעצמות הן בחינת יחודא עילאה, למסירות נפש ב"אחד"; ובחינת הבשר היא יחודא תתאה, בחינת "ככל נפשך". ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "וארשתיך לי" בעניין "לבי ובשרי ירננו".)

על פי הזוהר בעניין "עצם מעצמי" ופרדס, ייתכן שהעצמות הן יחודא עילאה, המביא למסירות נפש ב"אחד", והבשר הוא יחודא תתאה, "ככל נפשך". הטקסט משווה זאת ל"לבי ובשרי ירננו" שבמאמר "וארשתיך לי".

וצ"ל התחברות ב' הבחינות ע"ד כעיר שחוכרה לה יחדו²⁹⁶ שנתבאר בד"ה אלה פקודי המשכן²⁹⁷ והיינו ע"י הגידים המחברים עמ"ש בד"ה וישלח יהושע²⁹⁸ כו' מרגלים ועיין בפרדס ערך גד גימל שהוא בינה משקה לדלת שהיא מלכות.

וצריך לחבר בין שתי הבחינות, בדומה ל"כעיר שחוכרה לה יחדו", כפי שהתבאר במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן"; והחיבור נעשה באמצעות הגידים המקשרים. עיין במה שנכתב במאמר המתחיל "וישלח יהושע" וכו', "מרגלים". ועיין בפרדס, בערך "גד": גימ"ל, שהיא בינה, משקה את דל"ת, שהיא מלכות;

צריך לחבר בין שתי הבחינות, בדומה ל"כעיר שחוכרה לה יחדו", באמצעות "הגידים" המקשרים. בפרדס, בערך "גד", נאמר שהגימ"ל, בינה, "משקה" את הדל"ת, מלכות.

והשקאה זו הוא ע"י צדיק בחי' יו"ד שבין גימ"ל לדל"ת) (עזח"א [ועיין זהר חלק א'] ויחי רל"ד ב') דהיינו

והשקיה זו נעשית על ידי צדיק, בחינת היו"ד שבין הגימ"ל לדל"ת) (עיין בזהר, חלק א', ויחי, רלד ע"ב); כלומר,

ההשקיה נעשית באמצעות הצדיק, בחינת היו"ד העומדת בין הגימ"ל לדל"ת במילים כגון "ואגידה" (ג"ד), ואינה מפרידה ביניהן, כפי שאומר הזוהר על ויחי.

כי גימ"ל הוא כללות כח"ב [כתר חכמה בינה] שמהם נמשך השפעת הביטול דיחוי"ע [דיחודא עילאה] שהוא היוד להיות מזה ביטול היש לאין כו'

כי גימ"ל היא כללותם של כתר, חכמה ובינה, שמהם נמשכת השפעת הביטול של יחודא עילאה, שהיא היו"ד, כדי שמתוך כך יהיה ביטול היש לאין וכו',

גימ"ל, המספר שלוש, כוללת את כתר, חכמה ובינה כאחד, ומהם נמשך הביטול של יחודא עילאה, היו"ד, כדי שה"יש" יתבטל ל"אין".

ולהיות מציל עני מחזק ממנו²⁹⁹ עיין רבות וירא (ר"פ נ"ד) וזח"ג [וזהר חלק ג] ואתחנן (דרס"ז ב') דקאי על יצה"ר [יצר הרע] וזריקת הדם הוא בחינת אהבה עזה.

וכדי שיהיה "מציל עני מחזק ממנו" — עיינו במדרש רבה, וירא (תחילת פרק נ"ד), ובוזהר, חלק ג', ואתחנן (דרס"ז ע"ב), שם מדובר כיצר הרע. וזריקת הדם היא בחינת אהבה עזה.

וכדי שהי' "מציל עני מחזק ממנו", כפי שהמדרש והזהר מפרשים זאת כהצלה מן היצר הרע. לאחר מכן מסכם המאמר שזריקת הדם היא אהבה עזה.

ואח"כ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. זהו ענין הקטר החלב בחינת תענוג כי פקודי ה' ישרים משמחי לב.³⁰⁰

ואחר כך, "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום": זהו ענין הקטרת החלב, בחינת תענוג; שכן "פקודי הוי' ישרים, משמחי לב".

לאחר מכן, "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" הוא הקטרת החלב, בחינת תענוג, שכן "פקודי הוי' ישרים, משמחי לב".

והיינו היום לעשותם³⁰¹ עשייה היא לעילא ועמ"ש בפי' היום בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] בפי' זה היום עשה³⁰² הוי': (ד)

וזהו "היום לעשותם": "העשייה היא לעילא". ועיינו במה שכתוב בעניין פירוש "היום" במאמר המתחיל "ביום השמע"צ", בפירוש "זה היום עשה הוי'". (4)

זהו "היום לעשותם", שהרי "העשייה היא לעילא"; והשוו לפירוש "היום" ב"זה היום עשה הוי'", במאמר לשמיני עצרת. (4) מציין את סיכום סעיף 4.

אך הדרך המביאה לגילוי נה"א [נפש האלקית] להיות ואהבת ככל לבכך עמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי.³⁰³ בפי' ככל לבכך שיהיה נקלט כוי' היא בחי' רחמנות

אך הדרך המובילה לגילוי הנפש האלקית, כדי שיהיה "ואהבת ככל לבכך" — עיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "ה' לי בעוזרי", בפירוש "בכל לבכך", שיהיה נקלט וכו' — היא בחינת רחמנות.

הדרך שמגלה את הנפש האלקית, כדי ש"ואהבת ככל לבכך" תיקלט בלב, כפי שמוסבר במאמר "ה' לי בעוזרי", היא רחמנות.

(וזהו שמזכירין ברחמיך הרבים רחם עלינו בברכת יוצר המאורות. כדי להיות יחוד שמשא³⁰⁴ וסיהרא. ולא יהיה מארת חסר^{305, 306} ועי בירושלמי פ"ג [פרק ג'] דתענית ה"ג [חמש גבורות] זח"א [זהר חלק א'] בראשית) (י"ט ב' מ"ו ב')

(וזהו הטעם שאנו מזכירים "ברחמיך הרבים רחם עלינו" בברכת "יוצר המאורות": כדי שיהיה יחוד השמש והירח, ולא תהיה המאורה חסרה. ועיינו בירושלמי, פרק ג' דתענית, הלכה ג'; בזוהר, חלק א', בראשית) (י"ט ע"ב, מ"ו ע"ב),

לכן נאמר "ברחמיך הרבים רחם עלינו" בברכה על המאורות: כדי שהשמש והירח יתאחדו, והירח לא יהיה חסר. הזוהר דורש את הכתיב החסר של "מאורות" בראשית כסימן לחיסרון, כאשר השמש והירח אינם מחוברים.

תולדות (קמ"ו א') ר"פ וישלח (קס"ו א') ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם אלא בחי' אשר לא תחסר כל בה³⁰⁷ וכענין בשמחה ובטוב לבב מרוב כל³⁰⁸ דהיינו כי לבנה היא כנס"י [כנסת ישראל] כמ"ש בד"ה בחדש השלישי לצאת בניי [בני ישראל].³⁰⁹

תולדות (קמ"ו ע"א), תחילת פרשת וישלח (קס"ו ע"א), וכפירוש הרמ"ז שם; אלא בחינת "אשר לא תחסר כל בה", וכענין "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". כלומר, שהלבנה היא כנסת ישראל, כמו שכתוב במאמר המתחיל "בחדש השלישי לצאת בני ישראל".

התפילה מבקשת מצב שבו "אשר לא תחסר כל בה", "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". הלבנה היא כנסת ישראל, כפי שמוסבר במאמר "בחדש השלישי".

יומשך בה אור השמש הוא שמש הוי' שיהי' [שיהיה] נקלט ונתפס הביטול דיחוי"ע [דיחודא עילאה] מה דכולא קמיה כלא חשיב כביטול זיו השמש בשמש. עמ"ש ע"פ ששזפתני השמש.³¹⁰

יימשך בה אור השמש, שהוא "שמש" הוי', כדי שביטול יחודא עילאה — ש"כולא קמיה כלא חשיב" — ייקלט וייתפס בה, כמו ביטול זיו השמש בתוך השמש. עיינו במה שכתוב על הפסוק "ששזפתני השמש",

אל הלבנה נמשך אור ה"שמש" של הוי' (תהלים פ"ד, י"ב), כדי שתקלוט את ביטול יחודא עילאה, ש"כולא קמיה כלא חשיב", כפי שקרני השמש בטלות בתוך השמש. המאמר משווה זאת ל"ששזפתני השמש".

ומ"ש בד"ה ושמתי כדכד שמשותיך³¹¹ ובד"ה והיה מדי חדש³¹² בענין שמש צדקה ומרפא³¹³ כו'. ועיין בגמרא פ"ד דתמיד (דל"א סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ שנים ליום כנגד היום.³¹⁴

ומה שכתוב במאמר המתחיל "ושמתי כדכד שמשותיך", ובמאמר המתחיל "והיה מדי חדש", בענין "שמש צדקה ומרפא" וכו'. ועיין בגמרא, פרק ד' בתמיד (סוף דף ל"א ע"ב), על הפסוק "שנים ליום" — כנגד היום.

הטקסט מוסיף מאמרים על "שמשותיך כדכד", משחק מילים על "שמש", ועל "שמש צדקה ומרפא". הגמרא בתמיד מפרשת "שנים ליום" כ"כנגד היום".

ופי' המפרש נגד השמש וכ"כ [וכן כתב] הרעב"ט [הרב עובדיה מברטנורא] שם בפ' המשנה ובהרמב"ם [ובהרבי משה בן מימון] (פ"א מהלכות תמידין דין י"א).

והמפרש מסביר: מול השמש. וכך כתב רבי עובדיה מברטנורא שם בפירוש המשנה, וכך גם ברמב"ם (פרק א' מהלכות תמידין, הלכה י"א).

המפרשים מסבירים "כנגד היום" — מול השמש. הרמב"ם כותב שכבש הבוקר נשחט בקרן צפונית-מערבית, וכבש בין הערביים בקרן צפונית-מזרחית, כדי שכל אחד מהם יהיה מול השמש.

והיינו (ע"ד הנ"ל להמשיך גילוי שמש הוי'. וכ"ז הוא ע"י הכבש בחי' רחמים) והרחמנות הוא כמ"ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה (בישעיה נ"ג ז')

וזהו, על דרך האמור לעיל, להמשיך את גילוי "שמש" הוי'; וכל זה נעשה באמצעות הכבש, בחינת רחמים. והרחמים הם כפי שכתוב: "כרחל לפני גוזזיה נאלמה" (ישעיהו נ"ג, ז'),

הדבר מתאים לנושא: הכבש היומי, שהוא בחינת רחמים, ממשיך את גילוי "שמש" הוי'. הרחמים עצמם הם בבחינת "כרחל לפני גוזזיה נאלמה".

וע' מזה בזח"ב [בזהר חלק ב'] וארא (כ"ט ב'), ועיי"כ [ועל ידי כך] ורחל עקרה.³¹⁵ ולכן צריך לעורר רחמים. שהוא מבחי' יעקב.

ועיי' בעניין זה בזהר חלק ב', פרשת וארא (דף כ"ט ע"ב). ועל ידי כך "ורחל עקרה". לכן צריך לעורר רחמים, שהם מבחינת יעקב.

מובא הוזהר בפרשת וארא. בעקבות אותה "גזיזה", "ורחל עקרה", ולכן צריך לעורר רחמים, שהיא מידתו של יעקב.

וזהו נעשה ונמשך מבחינת משה שהוא הדעת. שממנו התהוות הרחמים וזהו את הכבש אחד תעשה,³¹⁶ תעשה ממש.

וזה נעשה ונמשך מבחינת משה, שהוא הדעת, שממנה מתהווים הרחמים. וזהו "את הכבש אחד תעשה" — "תעשה" ממש.

הרחמים נעשים ונמשכים ממש, בחינת דעת, שהיא מקור הרחמים. לכן נאמר "את הכבש אחד תעשה" — כלומר, "תעשה" ממש.

(וכענין מ"ש או יחזק במעוזה יעשה שלום לי שלום יעשה לי.³¹⁷ שעושה ממש בחי' השלום עליון ושלום תחתון כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' במדבר)

(וכע"ז מה שכתוב: "או יחזק במעוזה יעשה שלום לי, שלום יעשה לי" — שהוא עושה ממש את בחינת השלום העליון והשלום התחתון, כפי שכתב הרמ"ז בפרשת במדבר)

השוו לכתוב בישעיהו "יעשה שלום לי": מי שאוחז במעוזה של ה' עושה בפועל את השלום העליון ואת השלום התחתון, כפי שמסביר הרמ"ז על הוזהר בפרשת במדבר.

(דק"יח ע"א) ועמ"ש בפ' בהר (דק"י ע"ב) ע"פ ועשה טוב.³¹⁸ ועשה ממש ע"ש בהרמ"ז [בהרב משה זכות]. ומ"ש במ"א ע"פ ועשיתם אתם³¹⁹ כאילו עשאוני.

(דף קי"ח ע"א). ועיין במה שכתוב בפרשת בהר (דף ק"י ע"ב) על הפסוק "ועשה טוב": "ועשה" ממש; עיין שם ברמ"ז. וכן מה שכתוב במקום אחר על הפסוק "ועשיתם אותם" — כאילו עשאוני.

גם הזוהר בפרשת בהר מפרש את "בטח בה' ועשה טוב" כמעשה שלמטה המעורר מעשה למעלה, ומזכיר את "ועשיתם אותם", כאילו "עשיתם אותם". במקום אחר הדבר מוסבר כ"כאילו עשאוני".

ועיין במא"א [במאורי אור] אות כ"ף ס"ד מענין כבש וכבשים. וע' זח"א [זהר חלק א] ויצא קנ"ו סע"ב [סוף עמוד ב] וכן את הכבש השני תעשה.

ועיין במאורי אור, אות כ', סעיף ס"ד, בענין כבש וכבשים. ועיין בזוהר חלק א', פרשת ויצא, סוף דף קנ"ו ע"ב. וכן "את הכבש השני תעשה".

מאורי אור, מילון קבלי, דן בכבש ובכבשים, ומובא גם הזוהר בפרשת ויצא. כך גם לגבי "את הכבש השני תעשה" של בין הערביים.

ותקריבו היא מצוה לכל ישראל (ועזח"א [ועיין זהר חלק א] חיי קל"ג א' ודו"ק [ודוק] ובפ' ויחי רכ"ט ב') וזהו ריח ניחוח דקרבנות:^{320, 321, 322}

ו"תקריבו" היא מצווה לכל ישראל (וראה זוהר, חלק א, Chayei, 133a, ועיין היטב; וכן בפרשת Vayechi, 229b). וזהו "ריח ניחוח" של הקרבנות.

"תקריבו", בלשון רבים, היא מצווה לכל ישראל, ומובאים דברי זוהר על חיי שרה ועל ויחי. זהו "ריח ניחוח" של הקרבנות.

25 עוי"ל [עוד יש לומר] בענין כבש. כי אע"ג [אף על גב] דשור יש לו כח יותר רומז לבחינת בחילא יתיר. מ"מ כבש שיש לו צמר בעורו רומז לבחינת צדיק ובחינת צדיק צ"ל תמיד.

אפשר לומר עוד בענין הכבש: אף שלשור יש כוח רב יותר, והוא רומז לבחינה של "בחילא יתיר", הכבש, שיש צמר על עורו, רומז לבחינת צדיק; ועבודתו של הצדיק צריכה להיות תמידית.

אלה הטעמים הנוספים לכבש: לשור יש כוח רב יותר, בדומה לתשובה שבאה "בחילא יתיר", ואילו הכבש, שיש צמר על עורו, מסמל את הצדיק. עבודתו של הצדיק צריכה להיות תמידית, כמו קרבן התמיד.

גם כבש לשון כבשוננו של עולם.³²³ להמשיך מבחי' סתים לבחי' גליא. אימרי ע"ד את ה' האמרת. וענין העור והרקיע כו':³²⁴

גם המילה כבש קשורה ל"דברים הנסתרים של העולם": להמשיך מן הבחינה הנסתרת אל הבחינה הגלויה. "אימרי", כבשים, מתקשר ל"רוממת את הוי". וענין העור והרקיע וכו'.

גם המילה כבש קשורה ל"דברים הנסתרים של העולם", וקרבן התמיד ממשיך מן הנסתרת אל הגלוי. "אימרי", כבשים, מזכיר את "רוממת את הוי", והסיכום מסתיים בהזכרת העור והרקיע.

בעבודה

הפוך את התפילה לקרבן: התבונן בגדולת ה' עד שהידיעה תישאר יציבה גם לאחר התפילה, הנח לה להגיע אל הלב ולהפוך את רצונותיו לאהבה לזהות, ואחר כך שמח בתורה ובמצוות שהן רצונו של ה' עצמו. כשהלב נשאר קר, עורר רחמים על הנשמה האלקית שלך, שנפלה נמוך כל כך לתוך צורכי הגוף עד שכמעט אינך מבחין בה, ובקש את רחמיו הגדולים של ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע הפיכת ה"יש" ל"אין" מביאה שמחה למעלה, ואילו הוצאת ה"יש" מן ה"אין" אינה מביאה אותה?
2. כנגד מה מכוונים העצמות, הגידים, הדם והחלב של הקרבן בעבודת התפילה, ומדוע ה"עצמות" צריכות להישאר יציבות גם לאחר שהתפילה הסתיימה?
3. מדוע המדות אינן יכולות להכיל את מלוא הבנתו של האדם בגדולת ה', ואיזה חלק ממנה כן מגיע אליהן?
4. מדוע המצוות, כשהן מלוכשות בדברים גשמיים, נמשכות ממדרגה שלמעלה מהשתלשלות?
5. כיצד הרחמים על הנשמה שלנו מביאים לאהבת ה', ומדוע הם תלויים במשה ובדעת?

הערות

פסקה 1

1 צו את בניי

בקטע על שירת הלויים, שנמחק לאחר מכן, הצמח צדק מפנה ל"מאמר קרבני לחמי, תקע"ב"; ההערה מקשרת אותו למאמר זה.

הערת קה"ת

בגווי"ק הצ"צ (1035 רנב, ב — בהחלק שנמחק — בענין שיר הלויים) מציין: "ובד"ה את קרבני לחמי תקע"ב". ובהרשימה שבסו"ס פס"ד להצ"צ תמב, א נזכר: "תקע"ב מברכים אב את הכבש א' כו' סיום על תורות בלאדי". בלקו"ת פ' אמור לח, ד. ובאוה"ת פ' שופטים ע' תתנד. ובביאה"ז לצי"צ כרך-ב ע' תתרל מצויין למאמר זה — ע"פ את הכבש האחד". הגהות באוה"ת במדבר-ז ע' איתתיב. ד"ה ככשים בני שנה באוה"ת פ' פנחס ע' אקיק מיוסד על מאמר זה. ראה אוה"ת פ' פנחס א' סח. ראה ד"ה צו תרל"ה כרך ב ע' שסט.

2 הערת קה"ת מפנה ל-Numbers 28:2-3 למילים האלה.

Numbers 28:2-3 במדבר כ"ח:ב-ג

צו את־בני ישראל ואמרת אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנִי לְחָמִי לְאִשִּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו להי כבשים בני־שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season. And thou shalt say unto them: This is the offering made by fire which ye shall bring unto the L-RD: he-lambs of the first year without blemish, two day by day, for a continual burnt-offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 הערת קה"ת מפנה ל-Numbers 28:2-4 למילים האלה.

Numbers 28:2-4 במדבר כ"ח:ב-ד

צו את־בני ישראל ואמרת אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנִי לְחָמִי לְאִשִּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו להי כבשים בני־שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד: את־הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season. And thou shalt say unto them: This is the offering made by fire which ye shall bring unto the L-RD: he-lambs of the first year without blemish, two day by day, for a continual burnt-offering. The one lamb shalt thou offer ... in the morning, and the other lamb shalt thou offer at

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 זה האשה אשר תקריבו

"ואמרת להם" השני, הפותח את קרבן התמיד ומנוסח בלשון רבים: "תקריבו".

Numbers 28:3 במדבר כ"ח:ג

ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו להי כבשים בני־שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד:

5

צו את בניי . . את הכבש אחד

הפסוק הפותח את הפרשה העוסקת בקרבנות התמיד והמועדים. "ואמרת להם" הוא הראשון מבין שתי האמירות שעליהן שואל המאמר.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו את־בני ישראל ואמרת אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנִי לְחָמִי לְאִשִּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, ב-ד.

6

את הכבש אחד תעשה בבוקר

כבש הבוקר, שעליו נאמר הפועל ביחיד "תעשה"; בהמשך המאמר מוסבר שזהו תפקידו של משה — "לעשות" רחמים בנפש.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד

את־הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7

כל מקום שנאמר צו הוא מיד ולדורות

המדרש מלמד שבכל מקום שבו התורה אומרת "צו", ההוראה חלה מיד ולכל הדורות. המאמר משתמש בכך כדי להסביר מדוע "ואמרת להם" חוזר פעמיים.

Bamidbar Rabbah 7:7 במדבר רבה ז':ז

8

רבות במדבר פ"ז

אור התורה על פינחס דן בהרחבה במדרש שלפני "צו" פירושו מיד ולדורות. ההערה מפנה גם לספרי על פסוק זה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת פ' פנחס ע' אקיק בארוכה. וראה גם שם ע' אסח. וראה גם בספרי עה"פ.

9

שתקנו תפלה כנגד תמידין

שיטת רבי יהושע בן לוי, שלפיה תפילות התמיד נתקנו כנגד קרבנות התמיד. היא הבסיס לשאלת המאמר כיצד תפילה יכולה לבוא במקום הכבש.

Berakhot 26b:4-5 ברכות כ"ו:ב-ה

איתמר, רבי יוסי גרבי חנינא אמר: תפלות אבות תקנום. רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום. תנא קוותיה דרבי יוסי גרבי חנינא, ותנא קוותיה דרבי יהושע בן לוי. תנא קוותיה דרבי יוסי גרבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר: "וישכם אברהם בבקר אל

המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר: ויעמד פינקס ויפלל".

It has been reported : R. Jose b. R. Hannina said : The Patriarchs instituted the Tefillot. R. Joshua b. Levi said: The Tefillot were instituted to correspond with the continual sacrifices. There is a teaching in agreement with both of them. There is a teaching in agreement with R. Jose b. R. Hannina: Abraham instituted the morning Tefillah; as it is said, "And Abraham got up early in the morning to the place where he had stood" (Gen. xix. 27) — "standing" means prayer; as it is ... said, "Then

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כו, ב.

10 וירח ה' את ריח

לאחר המבול, ה' הריח את ריח הניחוח של קרבנו של נח. המאמר שואל איזו נחת רוח ריח כזה יכול לגרום.

Genesis 8:21 בראשית ח:כ"א

וירח ה' את־ריח הניחוח ויאמר ה' אֱלֹהֵי לֵבּוֹ לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעֵבֶר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֲרִיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כָּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

And the L-RD smelled the sweet savour; and the L-RD said in His heart: 'I will not again curse the ground any more for man's sake; for the imagination of man's heart is evil from his youth; neither will I again smite any more every thing living, as I have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ח, כא.

11 כי הנה נודע

ההערה מציינת שהקטע הזה, החל במילים "כי הנה נודע", מצוטט באור התורה על שמות, בצירוף הגהות; קטע ממנו מובא עם ביאור באור התורה, עניינים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שמות ע' נו עם הגהות. ובאוה"ת ענינים ע' קט מובא קטע עם ביאור.

12 קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד

פרקי דרבי אליעזר אומר שלפני שנברא העולם לא היה אלא הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול. המאמר מפרש את "שמו" כרצונו להיות מלך.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג:ב-ג

עַד שֶׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם, הָיָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּלִבָּד, וְעַלֶּה בְּמַחֲשָׁבָה לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם, וְהָיָה מִחֲרִית אֶת הָעוֹלָם לְפָנָיו וְלֹא הָיָה עוֹמֵד. מִשְׁלוֹ מִשָּׁל, לָמָּה הִדְבֵּר דּוּמָה? לְמַלְךְ שֶׁהוּא רוֹצֵה לִכְנוּת פְּלִטְרִים שְׁלוֹ, אִם אֵינוֹ מִחֲרִית בְּאֶרֶץ יְסוּדוּתָיו וּמוֹצְאָיו, אֵינוֹ מִתְחִיל לִכְנוּת, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִחְרִית לְפָנָיו אֶת הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה עוֹמֵד עַד שֶׁבָּרָא אֶת הַתְּשׁוּבָה. שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ עַד שֶׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוֹ הֵן: תּוֹרָה, וְגִיחָהֶם, וְגוֹ עֶדֶן, וְכֶסֶף הַכְּבוֹד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a

parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

13 שמו בגימטרי רצון

ההערה מפנה לשם כדי לבסס את ההקבלה בין "שמו" לבין רצון, על פי הגימטריה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פנחס ע' א'פד.

14 במדבר (פ' ז)

ההערה מציינת שהמדרש על "צו" מובא באור התורה על פינחס, בצירוף הגהה וביאור בהמשך, ומפנה גם לאור התורה על שיר השירים.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת פ' פנחס א'סח. ובע' איקיג יש הג"ה ופ"י. וראה אוה"ת שה"ש-א ע' קנב.

15 ס"פ צווארך בחרוזים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

"עד שאתה מצווני על בני צו את בני עלי שנאמר צו את בני" — אוה"ת פנחס ע' א'פב. וראה גם באוה"ת שה"ש כרך-א ע' קנא באריכות.

16 בפתיחתא דאיכה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת פ' פנחס ובאוה"ת שה"ש כרך-א ע' קנב.

17 קודם שנבה"ע ה' הוא ושמו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פד"ר"א פ"ג.

פסקה 2

18 יחיד חי העולמים מלך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ברוך שאמר.

19 בד"ה קול דודי

המאמר עוסק גם בעניין "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד", ומסביר שכל חיות העולמות אינה אלא אור וזיו ממנו. שם מבואר הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים".

הערת קה"ת

לקרית שה"ש יד, ג.

20 והוא ירידה גדולה לגבי האור

ההגהה שם מציעה ש"ירידה גדולה" זו היא מה שנמשך באמצעות הצמצום והחלל הפנוי שבראשית ההתהוות.

הערת קה"ת

באוה"ת פנחס ע' איקיג יש הג"ה לכאן וז"ל "אפ"ל שירידה זו הוא שנמשך ע"י צמצום ומקום פנוי בתחלה" ע"ש. ראה באוה"ת דברים-ו ע' ב'רמו.

21 לוייתן זה יצרת לשחק בו

בתהילים נאמר שה' יצר את הלוייתן כדי להשתעשע בו. המאמר מפרש זאת כשמחה שלמעלה כאשר היישי מתבטל אל ה"איין".

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אֲנִיֹּת יִהְיֶה לְכֹחַ לְוִיָּתָן וְהַיִּצְרֶתָ לְשִׁחָהּ בּוֹ:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כו.

22 והחכמה מאין תמצא

איוב שואל היכן אפשר למצוא את החכמה; החסידות מפרשת "מאין" — "מן האיין". כאן הדבר מראה שהבריאה, המתחילה בחכמה, עוברת מן האיין אל היש.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵיִן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

23 בביאור ע"פ הבאים ישרש

הביאור שם משווה בין שני פלאים: הירידה מן הרוחני אל הגשמי מתרחשת לפי סדר ההשתלשלות, ואילו העלייה מיש לאין היא פלא גדול יותר, המנוגד לסדר זה. זהו החידוש המביא כאן שמחה.

הערת קה"ת

תו"א נד, ב. מאמרי אדה"צ נביאים ע' פט.

24 ותחדש פני אדמה ישמח ה' במעשיו

"תחדש פני אדמה": התחדשות, שהמאמר קושר לשמחה.

Psalms 104:30 תהילים ק"ד:ל'

תִּשְׁלַח רוּחְךָ וְיִבְרְאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה:

Thou sendest forth Thy spirit, they are created; and Thou re-newest the face of the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ל-לא.

25 וילוו עליך וישרתוך

"הלווים יתחברו אליך וישרתו אותך": הפועל המציין התחברות, שהמאמר שומע בשם לוייתן. הטקסט מציין את המקום כ"18:3; המילים מופיעות בפסוק 2.

Numbers 18:2 במדבר י"ח:ב'

וְגַם אֶת־אֶחָיָה מִשֵּׁחַ לְוִי שָׁכַט אֶבְיֹה הַקָּרֵב אֶתְּךָ וַיִּלְווּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁתָּרְוּ וְאֶתְּךָ וְבְנֶיךָ אֶתְּךָ לְפָנַי אֶהְיֶה עֹדֶת:

And thy brethren also, the tribe of Levi, the tribe of thy father, bring thou near with thee, that they may be joined unto thee, and minister unto thee, thou and thy sons with thee .being before the tent of the testimony.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 שאין לך עשב מלמטה

רבי שמעון אומר שלכל עשב יש מזל בשמים שמכה בו ואומר לו לגדול. המאמר מביא זאת כדי להראות שגם העולמות הרוחניים יוצרים שרשרת של יישי.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ו:

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאיא ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtaro] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנא, א

הערת קה"ת

ראה ב"ר י, ו. זח"א רנא, א.

27 שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל

הקטע בוזהר שהערת קה"ת מציינת, ובו מופיעה אותה תורה על המזל של כל עשב.

Zohar, Addenda, Volume I 1:1 ספר הזהר, תוספות, כרך א א'א:

28 והמזל מקבל משמרי האופנים

ההערה אומרת ששם מוסבר שהמזלות הם איחוד גלגל החמה וגלגל הלבנה.

הערת קה"ת

בדרך מצותיך מצות מילה פ"א מבאר שענין המזלות הם ביחוד גלגל השמש וגלגל הירח ע"ש.

29 ישעיהו מדבר על אלה "הנלווים על הוי' לשרתו" — שימוש נוסף באותו שורש המציין התחברות.

Isaiah 56:6 ישעיהו נ"ו:ו'

וּבְנֵי הַנִּכְרִים הַנִּלְוִים עַל־ה' לְשָׁרְתוֹ וְלֹא־הָבָה אֶת־שֵׁם ה' לְהִיּוֹת לוֹ לְעִבְדִּים כְּלִישֵׁמֶר שֶׁבֶת מִחֻלּוֹ וּמִתְחִזְקִים בְּכָרִיתִי:

Also the aliens, that join themselves to the L-RD, to minister unto Him, And to love the name of the L-RD, To be His servants, Every one that keepeth the sabbath from profaning it, And holdeth fast by My covenant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 ישמח ה' במעשיו

הפסוק הבא, "ישמח הוי' במעשיו", מראה שהחידוש שבחזרת היש אל האיין

מביא שמחה למעלה.

Psalms 104:31 תהילים ק"ד:ל"א

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו:

May the glory of the L-RD endure for ever; let the L-RD rejoice in His works

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 3

31 כל בעלי השיר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבת פ"ה, מ"א.

32 כל בעלי השיר יוצאין בשיר

המשנה מתירה לבעלי חיים העונדים קולר (שיר) לצאת עמו בשבת. המאמר מפרש "שיר" כ"שירה", שבאמצעותה המלאכים יוצאים מגבולותיהם.

Mishnah Shabbat 5:1 משנה שבת ה':א'

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. יוצא הגמל באפסר, ונאקה בהטס, ולבדקיס בפרמבנא, וסוס בשיר, וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר, ומיין עליהן וטובלין במקומן:

Wherewith may [a man let] an animal go out? and wherewith may [he] not [let] it go out? The camel [he] may [let] go out with its halter, the she camel with a nose-ring; the Lybian ass with bridle and bit; the horse with its collar; all [animals] that wear a collar may go out therewith, and be led thereby; [in case it, the collar, becomes unclean] it must be rinsed, and dipped in its place [without taking it off.]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

33 ועיי השיר . . עוז וחדוה במקומו

ההערה מציינת שאור התורה דן שם באופן שבו הרעיון הזה — השמחה שבאמצעות השירה — משתלב עם המאמר "Mesame'ach Chasan", העוסק בתענוגו של המלך.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך א ע' תשיא איך זה מתאים עם ד"ה משמח חתן בענין שעשוע המלך, ע"ש.

34 עוז וחדוה במקומו

"עוז וחדוה במקומו": השמחה הנמצאת במקומו של ה' עצמו, שאליו מגיעים המלאכים בשירה.

I Chronicles 16:27 דברי הימים א ט"ז:כ"ז

הוד וְהַדָּר לְפָנָיו עֹז וְחֵדָּה בְּמָקוֹמוֹ:

Honour and majesty are before Him; Strength and gladness are in His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א טז, כז.

35 יבל הוא

יבל, "אבי יושב אוהלי" — הפסוק הפותח את המאמר בתורה אור על השירה, המצוטט כאן.

Genesis 4:20 בראשית ד':כ'

וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת־יָבֵל הוּא הָיָה אָבִי יֹשֵׁב אוֹהֶל וּמִקְנָה:

And Adah bore Jabal; he was the father of such as dwell in tents and have cattle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 בד"ה יבל הוא בפי בראשית

המאמר "Yaval, he was", העוסק ביובל ובאחיו יובל, מסביר את "כל בעלי השיר יוצאין בשיר": כל עלייה ממדרגה אחת למדרגה גבוהה יותר נעשית באמצעות שירה, שהיא ביטול ה"יש", כשם שזרע צריך להירקב לפני שיוכל לצמוח.

הערת קה"ת

תו"א ז, ג.

37 ובד"ה מזמור שיר חנוכת הבית

המאמר שואל מדוע נאמר שהמלאכים שרים ואילו על הנשמות לא נאמר כך, ומשיב שגם הנשמות שרות ללא הרף, שכן הן עולות ממדרגה למדרגה.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' ברכה צח, א.

38 פני שור מהשמאל

חזון המרכבה של יחזקאל: פני אריה מימין ופני שור משמאל. חיותם של בעלי החיים נמשכת מפני השור, והקרוב מעורר את פני האריה של חסד.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

וַדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֲלֵהֶימִי וְלִאַרְבָּעָתָם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהִשְׁמָאוֹל לִאַרְבָּעָתָם וּפְנֵי־נֶשֶׁר לִאַרְבָּעָתָם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

39 יובל, "אבי כל תופש כינור ועוגב" — הנושא של אותו מאמר בתורה אור על השירה והקרבנות.

Genesis 4:21 בראשית ד':כ"א

וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אָבִי כָל־תּוֹפֵשׁ כִּנּוֹר וְעֹגֶב:

And his brother's name was Jubal; he was the father of all such as handle the harp and pipe

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 בד"ה ושם אחיו יובל

אותו מאמר מסביר שכל עלייה ממדרגה אחת למדרגה גבוהה יותר נעשית באמצעות שירה, שהיא ביטול ה"יש"; לכן ליוותה השירה את הקרבנות.

הערת קה"ת

תו"א ז, ג.

41 ארי דאכיל קורבנין

קטע נוסף המובא בהערת קה"ת: כשישראל היו ראויים, נראתה על אש המזבח דמות אריה האוכל את הקרבן.

Zohar I, 6b זח"א ו, ב

Zohar II, 278a זח"ב רעח, א

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

הערת קה"ת

ראה זח"א ו, ב. זח"ב רעח, א. זח"ג יז, א. ועוד. זח"ג (לב, ב, לג, א). [כ].

46 שמיכאל שר הגדול מקריב

Zohar, Tzav 20:135-145 ספר הזהר. צו כ':קל"ה-קמ"ה

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה"ז

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הצרת קה"ת

קהלת ה' ז'

שיר השירים ב:ו Song of Songs 2:6

שִׁמְאוֹ לֹו תַחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינֹו תַחֲבֻקֵנִי:

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב.ו.

45 שמיכאל שר הגדול מקריב

Chagigah 12b:6 חגיגה י"ב ב:ו

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

50 יקד יקוד אש

ישעיהו י"ז:ט"ז Isaiah 10:16

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 כרשפי אש

"רשפיה רשפי אש": דימוי בשיר השירים לאהבה עזה כמוות, המיושם לאהבת השרפים.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שימני כחותם עלי־לִבְךָ כחותם עלי־רוּעֶךָ כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֹהֶבֶתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 בדיה ונקדשתי

המאמר על "ונקדשתי בתוך בני ישראל", שלפי הטקסט עוסק בכת המלאכים שאומרת "קדוש" פעם אחת בלבד.

הערת קה"ת

לקו"ת פי' אמור.

53 ונקדשתי בתוך בניי

"ונקדשתי בתוך בני ישראל" — הפסוק הפותח את המאמר שהסוגריים מפנים אליו.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ובדיה שחורה אני ונאווה

המאמר על "שחורה אני ונאווה" בלקוטי תורה על שיר השירים, שהטקסט מציין לצד המאמר הקודם.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש

55 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה" — הפסוק הפותח את המאמר השני שמצוטט.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוּהָ בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קֹדֶר כִּי־רִיעוֹת שְׁלֹמָה:
I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the'
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 פי' לאשי . . והקרבת נעשה להם בחי' לחם

ההערה מציינת שהקטע הזה, מהמילים "לאשי" — לאש שלי" ועד "הקרבת נעשה להם לחם", מובא באור התורה על ויקרא.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא-ד ע' א'עב.

57 ולאשתאבא בגופא דמלאכ

הזוהר מדבר על רוח שמזדככת כדי שתוכל "להיבלע בגופו של המלך". המאמר מחיל את הביטוי על השרפים, המתעלים באמצעות הקרבן.

Zohar I, 217b זח"א ריו, ב

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב.

58 באגה"ק סדי"ה איהו וחיוהי

איגרת הקודש כ, הפותחת ב"איהו וחיוהי חד", היא המקור שאליו מפנה הטקסט לעניין היבלעות המלאכים ב"גוף המלך".

הערת קה"ת

סי' כ דף קלב, א. וראה בליקוט פי' שם.

59 בביאור ע"פ כי כאשר השמים

הקטע מתאר את אצילות כעולם ש"נקרא בשמי", שבו שורה אור אין סוף ו"איהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד", ולכן הכול בטל ונכלל באור אין סוף; הוא גם שואל מדוע נדרשות אהבה ויראה כדי שהתורה "תעלה למעלה".

הערת קה"ת

תו"א ג, א ואילך.

60 "כי כאשר השמים החדשים [והארץ החדשה]" — הפסוק שמובא כאן בהסבר שבתורה אור.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמָדִים לִפְנֵי נְאֻמִּי כֵן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 ובדיה כה אמר כו' ונתתי לך מהלכים

המאמר בתורה אור על "כה אמר... ונתתי לך מהלכים בין העומדים", המצוין בקשר לעליית המלאכים.

הערת קה"ת

תו"א פי' וישב.

62 ונתתי לך מהלכים בין העומדים

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" — הפסוק מתוך המאמר שבתורה אור לפרשת וישב, שמובא כאן.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ו

כֹּה־אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱם־בְּדֶרֶךְי תֵּלֵךְ וְאִם־אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתֶּה
תִּדְוֶן אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־הַצִּדִּיק וְנָתַתִּי לָךְ מֵהֶלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים
הָאֵלֶּה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways,'
and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My
house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free
.access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

63 ומגז כבשים יתחמם

איוב אומר שהעניים התחממו בגיזת כבשיו. המאמר מביא את הפסוק כדי להראות שצמר הוא החומר שממנו עשויים בגדים.

Job 31:20 איוב ל"א:כ

אִם־לֹא בְּרִכּוֹנִי חָלְצוּ וּמִגֹּז כִּבְשֵׁי יִתְחַמְּם:

If his loins have not blessed me, And if he were not warmed
;with the fleece of my sheep

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לא, כ.

64 שהמלאך סנדלפון קושר כתרים

בתלמוד נאמר שסנדלפון עומד מאחורי המרכבה וקושר כתרים ליוצרו. המאמר מוסיף שהכתרים נעשים מאותיות התפילה.

Chagigah 13b:4 חגיגה י"ג ב:ד'

"וְאֵרָא הַחַיִּית וְהִנֵּה אֹפֵן אֶחָד בְּאֶרֶץ אֶצֶל הַחַיִּית, אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: מִלָּאךְ אֶחָד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאֶרֶץ, וְרָאָשׁוֹ מְגִיעַ אֶצֶל הַחַיִּית. בְּמִתְנַתָּא תְנָא: סַנְדַּלְפֹּן שְׁמוֹ, הַגְבוּהַּ מִחֲבֵרוֹ מִחֲלָף חֲמֵשׁ מְאוֹת שָׁנָה. וְעוֹמֵד אַחֲרָיו הַמְרַכְבָּה וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְקוֹנֹו. אֵינִי? וְהַכְּתִיב: "כָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְקוֹמוֹ", מִכָּל דְּמִקְוָמוֹ לֵיכָא דִּידַע לֵקָה! דְּאָמַר שֵׁם אֶתְנָא וְאָזַל וְיִתִּיב בְּרִישִׁיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב. ובתוס' שם. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בס' המאמרים ה'תש"ח, ע' 202. וראה ביאור באוה"ת שמות כרך-ח ע' גיעט איך יכול מלאך שהוא בעשי ויצ"י להיות קושר כתרים לקונו.

65

"והדברים עתיקים" — לשון מושאלת, לציון שמדובר בעניינים עמוקים שאין להרחיב בהם כאן.

I Chronicles 4:22 דברי הימים א ד':כ"ב

וְיֹזְקִים וְאֲנָשֵׁי כֹזָבִים וְיוֹאָשׁ וְשָׂרָף אֲשֶׁר־בָּעֲלוּ לְמוֹאָב וְיֹשְׁבֵי לָחֶם וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים:

and Jokim, and the men of Cozeba, and Joash, and Saraph, who had dominion in Moab, and Jashubi-lehem. And the records are ancient

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 עור העולה אשר הקריב

עור העולה ניתן לכוהן שהקריב אותה. המאמר מסביר מדוע העור אינו נשרף עם שאר חלקי הקרבן.

Leviticus 7:8 ויקרא ז:ח

וְהִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לוֹ וְיִהְיֶה: And the priest that offereth any man's burnt-offering, even the priest shall have to himself the skin of the burnt-offering which he hath offered

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא ז, ח.

67

הערת קה"ת מפנה ל-Leviticus 7:8-9 למילים האלה.

Leviticus 7:8-9 ויקרא ז:ח-ט'

וְהִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִכְהֵן לוֹ וְיִהְיֶה: וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאֲפֶה בַּתָּנוּר וְכָל־נֶעֱשָׂה בַּמִּרְחָשׁ וְעַל־מִחְבֵּת לִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה:

And the priest that offereth any man's burnt-offering, even the priest shall have to himself the skin of the burnt-offering which he hath offered. And every meal-offering that is baked in the oven, and all that is dressed in the stewing-pan, and on the griddle, shall be the priest's that offereth it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ממ"ש בספרי חכמת הניתוח

ההערה אומרת שאותו דבר נאמר שם בשם ספרי הרפואה.

הערת קה"ת

וכ"ה בביאה"ז לאדה"א קכב, א בשם ספרי הרפואה. וראה לקמן משות פו, ג.

69 והתהוות הבשר היא מהדם

ההערה מפנה לשם בעניין היווצרות הבשר מן הדם.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש טו ע' 358 הערה 63.

70 לובן שממנו עצמות

בתלמוד נאמר שהאב תורם את ה"לבן", שממנו נוצרים העצמות, הגידים והמוח, והאם את ה"אדום", שממנו נוצרים העור, הבשר והשער. המאמר משתמש בכך כדי להסביר שהעצמות נמשכות מן המוח והבשר מן הדם.

Niddah 31a:9 נדה ל"א א:ט'

תנו רבנן: שְׁלֹשָׁה שְׁוֹתְפִין יֵשׁ בְּאָדָם — הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֶבְיוֹ, וְאֵמוֹ. אֶבְיוֹ מְזִרֵעַ חֲלוֹבָן, שְׁמֵמָנוּ עֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְצַפְרָנִים, וּמוֹחַ שְׁבִירָאָשׁוֹ, וְלֹבָן שְׁבָעִין. אִמּוֹ מְזִרֵעַ אֹדָם, שְׁמֵמָנוּ עוֹר, וּבָשָׂר, וּשְׁעָרוֹת, וְשִׁחּוֹר שְׁבָעִין. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בוֹ רוּחַ, וּנְשָׁמָה, וְקִלְסָתָר פָּנִים, וְרִאֲיִית הָעֵינַי, וְשִׁמְיַעַת הָאוֹזָן, וְדְבוּר פֶּה, וְהַלּוּה רִגְלִים, וּבִינָה, וְהַשְׁכָּל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה לא, א. ושם "אם מזרע אדם שממנו בשר".

71 בד"ה בהעלותך

המאמר נפתח בתמיהתו של אהרן ובתשובת ה': "שלך גדול משלהם". הוא מסביר את קורבנות הנשיאים: כל נשיא העלה את שבטו באמצעות קורבנו, כפי שאדם מעלה את הבשר שהוא אוכל.

הערת קה"ת

לקרית בהעלותך לא, ג.

72 בהעלותך

"בהעלותך את הנרות" — הפסוק הפותח את המאמר בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Numbers 8:2 במדבר ח:ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּה אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the 'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 חיך שלך גדול משלהם

רש"י: כשאהרן הצטער על כך שלא השתתף בחנוכת המזבח של הנשיאים, אמר לו ה': "חיך, שלך גדולה משלהם", שכן הוא מדליק את הנרות.

Rashi on Numbers 8:2:1 רש"י על במדבר ח:ב'א'

בהעלתך. לָמָּה נִסְמְכָה פִּרְשֵׁת הַמְּנוֹרָה לְפָרֶשֶׁת הַנְּשִׂאִים? לְפִי שְׁכֻשְׂרָאָה אֶהְרֹן חָנַכְתָּ הַנְּשִׂאִים חָלְשָׁה אִזְ דַּעְתּוֹ, שְׁלֵא הִיָּה עֲמָהֶם בַּחֲנֻכָּה לֹא הוּא וְלֹא שְׁבִטּוֹ, אָמַר לוֹ הַקֵּב"ה חִיָּךְ שְׁלֶךְ גְּדוּלָּה מְשַׁלְּהֶם, שְׁאֵתָה מְדָלִיק וּמְטִיב אֶת הַנֵּרוֹת (ע"י תנחומא):

המצוטט כאן; כאן "בשר" הוא המדות.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לִפְנֵי אָמְרִי ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another,
and from one sabbath to another, shall all flesh come to
worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 8

80 לית אתר פנוי מיני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז תנ"ז.

81 לית אתר פנוי מיניה

תיקוני הוזהר (תיקון נ"ז): "אין מקום פנוי ממנו."

Tikkunei Zohar 91b:6 תיקוני הוזהר צ"א ב:ר'

... בְּכָל סְפִירוֹ, וּבְכָל כְּרִסְיִיו, וּבְכָל מְלָאכָיו, וּבְכָל אֲבָר וְאֶבֶר דְּבַר נֶשׁ,
דְּלִית אֲתֵר פְּנוּי מִנִּיהָ לֹא בְּעֵלְאִין וְלֹא בְּתַתְּאִין, יְהוּ"ה לֹא אֲתִקְרִי
בְּיַחֲדָא דְּאַרְבַּע אֲתוֹנוֹן אֲלֵא בְּעֵלְתָּ הָעֲלוֹת דְּמִיחָד לון, וּבְגִין דְּאִיהוּ מִיחָד

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

82 מלכותך מכ"ע

"מלכותך היא מלכות בכל העולמות, וממשלתך בכל דור ודור." המאמר
מפרש זאת כאורו של ה' הממלא את כל המקום, הנשמות והזמן.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתְךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

83 הערת קה"ת מפנה Psalms 45:18 למילים האלה.

Psalms 45:18 תהילים מ"ה:י"ח

אֲנִפְיָרָה שְׁמֶךָ בְּכָל־דּוֹר וְדוֹר עַל־יֶפֶן עַמִּים יְהוֹדוּךָ לְעֹלָם וָעֶד:

I will make thy name to be remembered in all generations;
Therefore shall the peoples praise thee for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 9

84 הושיט אצבעו הקטנה

כאשר המלאכים המשרתים התנגדו לבריאת האדם, ה' הושיט ביניהם את
אצבעו הקטנה ושרף אותם. כאן הדבר מראה שהמדות היו מתכות
מעוצמתה המלאה של ההשגה.

Sanhedrin 38b:5 סנהדרין ל"ח ב:ה'

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי
תִּזְכְּרֵנוּ? הוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ קְטַנָּה בִּינְיָהּ וּשְׂרָפָם. וְכֵן כֵּת שְׁנִיָּה. כֵּת
שְׁלִישִׁית אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רָאשׁוֹנִים שְׁאָמְרוּ לְפָנֶיךָ מָה

בהעלתך WHEN THOU LIGHTEST [THE LAMPS] — Why is the the
section treating of the candelabrum put in juxtaposition
with the section dealing with the offerings of the princes?
Because when Aaron saw the dedication offerings of the
princes, he felt distressed because neither he nor his tribe
was with them in the dedication, whereupon the Holy One,
blessed be He, said to him, "By your life! Your part is of
greater importance than theirs, for you will kindle and set in
order the lamps" (cf. Midrash Tanchuma, Beha'alotcha 5;
... see

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M.
Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with
Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934
(Public Domain)

74 ובד"ה והי' מדי חדש

הקטע מסביר את הפסוק "מחדש לחדש... יבוא כל בשר להשתחוות"
כגילוי, בימות המשיח, של מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות. "כל בשר"
הוא יסוד האש, והמזון שאדם אוכל נעשה לבשרו שלו ועולה עמו כשהוא
מוסר את עצמו לה'.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' ברכה צו, ד.

75 הוא בחי' העצמות שבאין מן המוח

ההערה מפנה למקום זה יחד עם ביאורי הוזהר, שמפנה למאמר הזה כדי
לבאר את עניין העצמות.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' שופטים ע' תתנד ובביאה"ז מציין "ובדרוש דפ' פנחס הנ"ל
מבואר דענין עצמות היינו שיהי' הדעת והחכמה בחזקת להיות קיום על כל
היום כולו, וכמו העצמות שהוא לשון תוקף וחיווק". ראה גם לקמן פ' מטות
פו, ג.

76 ברע"מ פ' שופטים

אור התורה דן שם בעצמות ובבשר שבדברי רע"א מהימנא.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שופטים ע' תתנב. ובביאה"ז לשם. ובאוה"ת פ' שופטים ע' תתנד
ובביאה"ז שם: "עצמות נק' ג"כ דרך כלל חב"ד ובשר הוא המדות לב ובשר
כ"ו והגידים הם המחברים העצמות שהוא השכל עם המדות שהוא הבשר".

77 עצמות ובשר

הרע"א מהימנא על שופטים מדבר על העצמות, הנבנות על גבי המוח,
בניגוד לבשר, לגידים ולעור. הטקסט מצטט זאת כדי להבחין בין העצמות
לבשר.

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הוזהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

78 לפי שכלו יהולל איש

"איש לפי שכלו יהלל": המדות מתאימות למידת ההבנה.

Proverbs 12:8 משלי י"ב:ח'

לְפִי־שְׁכָלוֹ יְהַלֵּל־אִישׁ וְנַעֲזוּ־לֵב יִהְיֶה לְבוֹז:

A man shall be commended according to his intelligence;
But he that is of a distorted understanding shall be despised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יב, ח.

79 "מחדש לחדש... יבוא כל בשר להשתחוות" — הפסוק מן המאמר השני

הועילו? כל העולם כולו שלך הוא. כל מה שאַתָּה רוצה לעשות בעולמך - עשה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין לח, ב.

85 להודיע לבני האדם

"להודיע לבני האדם גבורותיו": המאמר מפרש "גבורות" כצמצומים שבאמצעותם אור ההכנה מגיע אל הלב.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר מלכותו:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

86 מ"ט שערי בינה

נבראו חמישים שערי בינה, וכולם מלבד אחד ניתנו למשה. המאמר מזהה את ארבעים ותשעת השערים עם מעבר ההכנה אל הלב.

Rosh Hashanah 21b:11-12 ראש השנה כ"א ב:י"א-י"ב

רב ושמואל. חד אמר: חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה, חסר אחד, שנאמר: "ותחסרהו מעט מאלקים". בקש קהלת למצוא דברי חפץ — בקש קהלת להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו: "וכתוב יושר דברי אמת" — "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כא, ב.

87 בדיה עיני כל

המאמר מבאר את חמישים שערי בינה באמצעות דרשת זוהר על "שערים" כ"מה שמשער בליבו", ושואל כיצד יכולים שערי הכנה להימצא בלב, שהרי "הלב מביין".

הערת קה"ת

לקו"ת משות פה, ב ואילך.

88 עיני כל

"עיני כל אליך ישברו", הפסוק הפותח את המאמר בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Psalms 145:15 תהילים קמ"ה:ט"ו

עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אֲכֻלָּם בעתו:

The eyes of all wait for Thee, And Thou givest them their food in due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 בדיה כי קרוב אליך הדבר

הקטע הזה, בראש עמוד 46c, מבאר את "ובחרת בחיים, לאהבה את ה'": הבחירה היא בשכל בלבד והאהבה היא בלב, והבחירה קודמת. אהבה שהשכל תופס היא ממלא כל עלמין — "בכל לבבך ובכל נפשך" — ואילו "בכל מאדך" היא טובה כל עלמין, למעלה מן השכל.

הערת קה"ת

לקו"ת נצבים מו, רע"ג.

90 "כי קרוב אליך הדבר מאוד", הפסוק מתוך המאמר השני המצוטט כאן.

Deuteronomy 30:14 דברים ל:י"ד

כי־קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובִלְבָבְךָ לעשותו:

But the word is very nigh unto thee, in thy mouth, and in thy heart, that thou mayest do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 ובחרת בחיים . . לאהבה את ה'

"ובחרת בחיים": הבחירה היא במוח והיא קודמת לאהבה.

Deuteronomy 30:19 דברים ל:י"ט

העודתי בכם היום את־הַשָּׁמַיִם ואת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבִחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיָה אִתָּה וְזָרַעַךָ:

I call heaven and earth to witness against you this day, that I have set before thee life and death, the blessing and the curse; therefore choose life, that thou mayest live, thou and thy seed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, יט-כ.

92 לאהבה את ה'

"לאהבה את הו"י אלקיך", האהבה שבלב הבאה בעקבות הבחירה.

Deuteronomy 30:20 דברים ל:כ'

לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעָה בְּקוֹלִי וּלְדַבְּקָה־בִּי כִּי הוּא חַיִּיד וְאֶרֶךְ יָמַי לְשִׁבְתָּה עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 והשבות אל לבבך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ד, לט.

94 והשבות אל לבבך

"ולקחתם אל לבבכם": הבאת מה שהמוח יודע אל הלב.

Deuteronomy 4:39 דברים ד:ל"ט

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וְהַשָּׁבָתָה אֶל־לִבְכֶּכָּךְ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 ואגידה לכם

"היאספו ואגידה לכם" של יעקב, הפסוק שעליו דורש הקטע המצוטט בוהר.

Genesis 49:1 בראשית מ"ט:א'

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

And Jacob called unto his sons, and said: 'Gather yourselves together, that I may tell you that which shall befall you in the end of days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 ואגידה לכם

הוזהר מכנה את "ואגידה" "סוד החכמה", משום שהמילה מחברת את הגימל והדל"ת בלי הפרדה, גם כאשר יו"ד עומדת ביניהן.

Zohar, Vayechi 53:517-528 ספר הוזהר, ויחי נ"ג:תקנ"ז-תקכ"ח

When Jacob called his sons, Abraham and Isaac were there and the Shekinah with them, rejoicing in Jacob, and in the prospect of joining the patriarchs and forming with them a chariot. When Jacob said to his sons, "I will tell you what will befall you in the latter end of days", a kind of sadness came over him and the Shekinah departed. His sons, however, raised their voices and said, "Hear, O Israel, etc.", and Jacob answered, "Blessed be the name of his glorious kingdom for ... ,ever and ever

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

10 פסוקה

97 דכולא קמיה כלא ממש חשיבי

הוזהר: "הכול נחשב לפניו כאין". זהו תוכן ההתבוננות היוצר את "עצמות" התפילה.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הוזהר, הקדמה כ"קפ"ח-כ"ב:קצ"ט

R. Simeon then opened his discourse on the precepts of the Torah. He said: 'The precepts of the Torah which the Holy One has given to Israel are all laid down in the first chapter of Genesis in summary. In the Beginning G-d created.1The remainder of this chapter is more in the style of the Ra'yah Mehemnah than of the Zohar. This contains the first precept of all, to wit, the fear of the L-rd, as it is written: "The fear of ... the L-rd is the beginning of wisdom" (Ps

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

98 משכיל לאיתן

"משכיל לאיתן האזרחי": השם איתן פירושו חזק ויציב, כמו הדעת הקבועה המתוארת כאן.

Psalms 89:1 תהילים פ"ט:א

משכיל לאיתן האזרחי:

Maschil of Ethan the Ezrahite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, א.

99 שאיתן הוא קשה

על "נחל איתן" של עגלה ערופה אומרת המשנה שאיתן פירושו כפשוטו: קשה.

Mishnah Sotah 9:5 משנה סוטה ט"ה:

נפטרו וקני ירושלים והלכו להן. וקני אותה העיר מביאין עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל (שם), ואין המום פוסל בה, ומורידין אותה לנחל איתן. ואיתן כמשמעו, קשה. אף על פי שאינו

איתן, כשר. ועורפין אותה בקופיץ מאחוריה. ומקומה אסור מלזרע ומלעבד, ומתר לסרק שם פשתן ולגור שם אבנים:

The elders of Jerusalem departed and went away. The elders of that city bring "a heifer which has never been worked" (Deuteronomy 21:3). And a blemish does not disqualify it. They bring it down to a hard (etan) wadi "etan" is understood in its literal sense of "hard". Even if it is not "hard", it is valid [for the ceremony]. They break its neck with a hatchet from behind. The site may never be sown or tilled, but it is permitted to comb flax and chisel rocks

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

100 שאיתן הוא קשה וחזק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה סוטה פ"ט, מ"ה.

101 ככל לבכך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה.

102 ככל לבכך בשני יצריך

"ככל לבכך — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". המאמר משתמש בכך כדי לתאר את הפיכת רגשות הנפש הבהמית לאהבה לה.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה:

חבי אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך, אפלו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונה. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מוידד לה הוי מוידד לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים. לא יכנס להר הפית במקלו, ובמנעלו, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

103 בזהר ויקרא (כ"ד א')

ההערה מציינת שלשון הוזהר מצוטטת שם.

הערת קה"ת

הלשון באוה"ת בראשית-ג דף תקמו, א.

104 וברע"מ פי צו (ל"ג ב')

ההערה מציינת שלשון הרעא מהימנא מועתקת שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת בראשית כרך-ב דף תלה, ב. ובכרך-ג דף תקמו, א. חקירה עד, א.

105 | דברי אדם על חוה, שהקטעים מן הווהר המצוטטים כאן מפרשים.

Genesis 2:23 בראשית ב':כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאֱדָם זֹאת הִפְעָם עֵצָם מֵעֵצֵי וְבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקְחָהּ זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 | **עצם מעצמי ובשר מבשרי**

הווהר על ויקרא מצטט "עצם מעצמי ובשר מבשרי" בדיונו באישה שנבנתה מצדו של אדם; זהו הראשון מבין הקטעים שהטקסט מצטט.

Zohar, Vayikra 61:406-63:416 ספר הווהר, ויקרא ס"א:ת"ו-ס"ג:תט"ז
It may be asked, seeing that David also used to rise at mid-night to study, why was he warned by chastisement? The reason is that he transgressed against the very grade to which he was attached, and therefore he required to be chastised. His punishment, in fact, fitted his crime: he sinned against the holy Kingdom and Jerusalem, and therefore he was driven from Jerusalem and his kingdom was taken from him, until he had made sufficient atonement.' R. ... Judah asked why David was punished at the hand of his
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

107 | **עצם מעצמי ובשר מבשרי**

רעיא מהימנא בסוף כי תצא מצטט "עצם מעצמי" ו"בשר מבשרי" בקטע העוסק בתפילין של ראש; זהו אחד הקטעים שהטקסט מצטט.

Zohar, Ki Teitzei 20:98-22:108 ספר הווהר, כי תצא כ':צ"ח-כ"ב:קי"ח

108 | **עצם מעצמי ובשר מבשרי**

הווהר על אחרי מות מצטט את הפסוק בדיונו ב"בית שנבנה בחכמה"; זהו קטע נוסף מבין הקטעים שהטקסט מצטט.

Zohar, Achrei Mot 64:378-66:388 ספר הווהר, אחרי מות ס"ד:שע"ח-ס"ו:שפ"ח

R. Abba, however, said that "born at home" means coming from the River that issues from Eden, and "born abroad" from the Small of Countenance

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

109 | **ברע"מ ס"פ תצא (רפ"א א')**

ההערה מציינת שלשון הקטע הזה מן הרעיא מהימנא מועתקת שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת בראשית כרך-ג דף תקמו, ב.

110 | **ובוהר בפ' אחרי (ע"ח א')**

ההערה מציינת שלשון הקטע הזה מן הווהר מועתקת שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת בראשית כרך-ג דף תקמו, ב.

111 | **ובמ"א בוהר בראשית (כ"ו א')**

ההערה מציינת שלשון הווהר על "עצם מעצמי" כשכינה עליונה ותחתונה מועתקת שם.

הערת קה"ת

נעתק הלשון באוה"ת בראשית-ב דף תלד, ב. בראשית-ג דף תקמה, ב. ספר החקירה עג, א.

112 | **דעצם מעצמי ובשר מבשרי זהו שכינתא עילאה ושכינתא תתאה**

ישראל, העמוד המרכזי, כולל את השכינה העליונה ואת השכינה התחתונה, את קריאת שמע של ערבית ואת קריאת שמע של שחרית, ועליהן נאמר: "עצם מעצמי ובשר מבשרי".

Zohar, Bereshit 21:238-248 ספר הווהר, בראשית כ"א:רל"ח-רמ"ח

113 | **בד"ה שיר השירים**

המאמר מבאר שהשכינה העליונה והשכינה התחתונה הן שתי בחינות ה"כלה" שעליה מדבר שיר השירים כולו, והן יחודא עילאה ויחודא תתאה.

הערת קה"ת

לקר"ת שה"ש א, ב.

114 | **שיר השירים**

המילים הפותחות של השיר, שבהן מתחיל המאמר בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א':א

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 | **שמע ישראל**

"שמע ישראל": המילה "שמע" פירושה גם "הבן" — התבוננות באחדותו של ה'.

Deuteronomy 6:4 דברים ו':ד

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִים הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 | **ואין עוד מלבדו בשמים ממעל**

"אין עוד מלבדו", חלק מהקטע המצוטט בהערת קה"ת.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אֲתָה הָרָאֶת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לה-לט.

117 | **בשמים ממעל**

"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד".

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וַהֲשַׁבַּת אֶל-לִבְכָּךְ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 | **כי ה' אלקינו הוא אלקים**

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שם ז, ט, י, יז.

119 כי ה' אלקינו הוא אלקים

יודעת היום כי הוי' הוא האלקים, אחד הפסוקים שאליהם מפנה הערת קה"ת: הוי', האינסוף, פועל באמצעות אלקים, שם הצמצום.

Deuteronomy 7:9 דברים ז' ט'

וידעת כיה' אלקיך הוא האלקים האל הנאמן שמר הבטחה והחסד לאהביו ולשמרי מצותו לאלה דור:

Know therefore that the L-RD thy G-d, He is G-d; the faithful G-d, who keepeth covenant and mercy with them that love Him and keep His commandments to a thousand generations;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 אלה תולדות יצחק

וואלה תולדות יצחק, הפסוק במאמר המצוטט שבו נידונים הוי' ואלקים.

Genesis 25:19 בראשית כ"ה י"ט

ואלה תולדות יצחק בן-אברהם אברהם הוליד את-יצחק:

And these are the generations of Isaac, Abraham's son: Abraham begot Isaac

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 "כחשכה כאורה": לפני האור שסובב כל עלמין, הרוחני והגשמי שווים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט י"ב

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

122 ואהבת את ה' אלקיך

הפסוק שאחרי קריאת שמע: האהבה הנובעת מההבנה שה' אחד.

Deuteronomy 6:5 דברים ו' ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 מי לי בשמים

א"ת מי יש לי בשמים? ועמך לא חפצתי בארץ: אהבה שאינה רוצה דבר מלבד ה'.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג כ"ה

מי-לי בשמים ועמך לא-חפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

פסקה 12

124 במס"ג באחד

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

שו"ת הרשב"א ח"ה, נה. ב"ח בטווא"ח רסס"א. פע"ח ש' הק"ש פ"י"ב.

125 דם התמיד קודם להטבת שתי נרות

בסדר עבודת המקדש של אביי, דם התמיד קודם להטבת שתי הנרות שבמנורה. המאמר המצוטט כאן מסביר את הסדר הזה.

Yoma 33a:3 יומא ל"ג א' ג'

והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, והטבת שתי נרות קודם לקטורת, וקטורת קודם לאכרים, ואכרים למנחה, ומנחה לחביתין, וחביתין לנסכין,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

126 והיה לכם לציצית

י"והיה לכם לציצית" — הפסוק שהמאמר המצוטט מביא כדי לתאר את האהבה כאש שבלב.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו ל"ט

והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות ה' ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 בקרב איש ולב עמוק

"קרב איש ולב עמוק" — התבוננות שמגיעה לעומק הפנימי של האדם.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד ז'

יחפשו-יעולת תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עמוק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 בכל לבבך

"בכל לבבך" — האהבה השלמה של קריאת שמע.

Deuteronomy 6:5 דברים ו' ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך

הפסוק הבא אחרי "ואהבת", שהמאמר קורא אותו כשלב שלאחר האהבה: התורה והמצוות, שרפת החלב.

Deuteronomy 6:6 דברים ו' ו'

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על-לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 כי ירעב

"למלא נפשו כי ירעב" — הדימוי לצימאון האהבה, שמתמלא או.

Proverbs 6:30 משלי ו' ל'

לא-יבזו לנגב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב:

Men do not despise a thief, if he steal To satisfy his soul when he is hungry

131 למלא נפשו כי ירעב

"למלא נפשו כי ירעב": דימוי לסיפוק הבא לאחר הצימאון של האהבה.

Proverbs 6:30 משלי ו':

לא יִכְבוֹזוּ לַגֵּנֶב כִּי יִגְנוֹב לְמֵלֵא נַפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב:

Men do not despise a thief, if he steal To satisfy his soul
;when he is hungry

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 קדש ישראל לה'

"קדש ישראל להוי' ראשית תבואתו": ישראל, שהתקדשו באמצעות המצוות, קודמים ל"תבואה" של העולמות המסודרים.

Jeremiah 2:3 ירמיהו ב':

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה כְּלִיאֲכָלְיוֹ יֶאֱשָׁמוּ רָעָה תָּבֵא אֲלֵיהֶם
נְאֻם ה'

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the
increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall
.come upon them, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה ב, ג.

133 אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל

לכל עשב יש מזל למעלה שמצמיח אותו: ההשתלשלות המסודרת שאליה שייכת ה"תבואה".

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

134 כי גבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר" — השתלשלות של דרגות, שכל אחת גבוהה מחברתה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':

אִם־עֲשֶׂה רָשׁ וְגִגֹּל מִשְׁפָּט וְצָדֵק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֲלִיתְמָנָה עַל־הַחֶפֶץ כִּי גְבוֹה מִעַל גְּבוֹה שׁוֹמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 כי התבואה . . עונג העליון ב"ה

ההערה אומרת שהקטע הזה, מן המילים "כי התבואה" ועד "התענוג העליון", מצוטט בשני המקומות.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פנחס ע' ארכד. ובאוה"ת נ"ך-א ע' שכה.

136 במ"א כפי לעשות הישר

הקטע שם, בדף 43א, מבחין בין האהבה העולה מאליה מתוך ההתבוננות, כלהבה, לבין האהבה המבקשת להידבק בה, המצויה בכל יהודי; "ואהבת" היא הכמיהה שהוי' יהיה אלוךך. בהמשך נאמר שהשמחה שבתורה ובמצוות מרווה את הצימאון הזה, והקטע מפנה בחזרה למאמר זה בעניין שריפת החלב ובעניין "פקודי ה' ישרים".

הערת קה"ת

לקמן פ' תבוא מג, א. וע' בזהר בפ' ויקרא דט"ו סע"א:

137 לעשות הישר בעיני ה' אלקיך

"לעשות הישר בעיני הוי' אלקיך" — הפסוק שהתקסט מצטט כדי להסביר את ה"ישר" של המצוות.

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:ט

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹמֵר אֶת־כְּלִמְצוּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 בהגלות נגלות

דברי מיכל על דוד, "כאחד הריקים", המובאים כאן ביחס להתגלות הגלויה של אור אין סוף במצוות.

II Samuel 6:20 שמואל ב' ו':

וַיָּשָׁב דָּוִד לְבֵרֶךְ אֶת־בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיֵּכָל בַּת־שָׁאוּל לִקְרֹאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מִהֲנִכְבֵּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמָהוֹת עֲבָדָיו כְּהִגְלוֹת נְגִלוֹת אֶחָד הָרִיקִים:

Then David returned to bless his household. And Michal the daughter of Saul came out to meet David, and said: 'How did the king of Israel get him honour to-day, who uncovered himself to-day in the eyes of the handmaids of his servants, 'as one of the vain fellows shamelessly uncovereth himself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

144 היום לעשותם

”אשר אנכי מצוך היום לעשותם”: הדגש הוא על העשייה בפועל.

Deuteronomy 7:11 דברים ז:יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

145 עשייה היא לעילא

בפרשת בהר אומר הוזהר שהשמיעה שייכת למקום אחד, ואילו "המעשה הוא למעלה"; משום כך הקדימו ישראל עשייה לשמיעה במתן תורה.

Zohar, Behar 4:13-15 ספר הוזהר, בהר ד':י"ג-ט"ו

And since Israel at therefore "hearing" is attached to this Mount Sinai placed "doing" before "hearing" sabbatical year

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

146 עשייה היא לעילא

על הפסוק "והוי" פקד את שרה... והוי" עשה לשרה" אומר הוזהר שה"פקידה" באה מהמזל, הנהר שכל הברכות נמשכות ממנו, ואילו ה"עשייה" היא למעלה מבחינה זו.

Zohar, Vayera 26:387-28:427 ספר הוזהר, וירא כ"ו:שפ"ז-כ"ח:תכ"ז

Hence, besides "visiting" Sarah, G-d also "did" something in the region on high, since everything depends on that. Hence the two stages of "visiting" and "doing", with the name of "the L-rd" mentioned with each, the whole forming 'one process

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

147 זהר כפי בהר דק"ח ע"ב ובפי וירא

ההפניה מציינת שם את קטעי הוזהר האלה בעניין "עשייה לעילא".

הערת קה"ת

ראה ביאה"ז להצ"צ כרך-א ע"ט.

148 דרך השתלשלות עילה ועלול בלבד

האגרת שהמאמר עצמו מצטט בפסקה הבאה בעניין בריאת הגשמיות, ושאליה מפנה ההערה בדיון על שרשרת העילה והעלול.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"ב.

149 נשתלשל — גשמי

קטע מאוחר יותר בלקוטי תורה על שיר השירים, שאליו מפנה הקורא ההערה בעניין שרשרת העולמות שאינה מגיעה עד הגשמיות.

הערת קה"ת

ועל"ק בשה"ש (ל, רע"א). [כ].

150 כמארז"ל

רבי שמעון אומר שלכל עשב יש מזל בשמים שמכה בו ואומר לו: "גדל!"

139 ולישרי לב שמחה

”ולישרי לב שמחה”: השמחה הבאה לאחר הצימאון של האהבה.

Psalms 97:11 תהילים צ"ז:יא

אור זרע לצדיק וְלִישְׁרֵי־לֵב שְׂמֵחָה:

Light is sown for the righteous, And gladness for the upright in heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צז, יא.

140 יסודתם בהררי קדש

”יסודו בהרי קודש” — מוסב על התורה והמצוות, שיסודן בקדושה העליונה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבִנְיָקָרְחַ מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 פקודי ה' ישרים

”פקודי הוי ישרים משמחי לב”: המצוות באות ”ביושר”, שלא דרך השתלשלות העולמות, ולכן הן מביאות שמחה.

Psalms 19:9 תהילים י"ט:ט

פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשַׁמְחֵי־לֵב מִצְוֹת ה' בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם:

The precepts of the L-RD are right, rejoicing the heart; the commandment of the L-RD is pure, enlightening the eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, ט.

פסקה 14

142 ות"ת כנגד כולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פאה א, א.

143 ות"ת כנגד כולם

בין המעשים שאדם נהנה מפירותיהם, "תלמוד תורה כנגד כולם".

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א:א

אֵלוּ דְבָרִים שְׁאֵין לָהֶם שְׁעוֹר. הַפָּאָה, וְהַכּוֹרִים, וְהָרְאִיוֹן, וְגִמְלִיּוֹת הַסֻּדִּים, וְתִלְמוֹד תּוֹרָה. אֵלוּ דְבָרִים שְׁאֵדָם אוֹכַל פְּרוּתֵיהֶן בְּעוֹלָם הָזֶה וְהָקֵדָן קִיָּמָת לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. כְּבוֹד אָב וָאִם, וְגִמְלִיּוֹת הַסֻּדִּים, וְהַכָּבֹא שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחֶבְרוֹ, וְתִלְמוֹד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלָם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

המאמר מגביל את פעולת המזל לצמיחה, ולא לעצם הקיום.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':ו

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtarot] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פ"י, [ו] [כ].

151 והיו למארת

המאמר "יהי מאורות" — השלב הרוחני של בריאתם.

Genesis 1:15 בראשית א':ט"ו

והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על־הארץ ויהי־כן: and let them be for lights in the firmament of the heaven to give light upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, טו.

152 ויעש אלקים את שני המאורות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, טז.

153 ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים

"ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים" — עשיית מציאותם הגשמית בנפרד.

Genesis 1:16 בראשית א':ט"ז

ויעש אלקים את־שני המארת הגדלים את־המאור הגדל למִשְׁלֵת היום ואת־המאור הקטן למִשְׁלֵת הלילה ואת הכוכבים:

And G-d made the two great lights: the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night; and the stars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

154 יהי רקיע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, ו.

155 יהי רקיע

"יהי רקיע" — המאמר הרוחני.

Genesis 1:6 בראשית א':ו

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מקדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 ויעש אלקים את הרקיע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, ז.

157 ויעש אלקים את הרקיע

"ויעש ה' את הרקיע" — עשיית הדבר הגשמי בנפרד.

Genesis 1:7 בראשית א':ז

ויעש אלקים את־הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי־כן:

And G-d made the firmament, and divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament; and it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 תוצא הארץ נפש חיה

"תוצא הארץ נפש חיה" — המאמר.

Genesis 1:24 בראשית א':כ"ד

ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחייתו־ארץ למינה ויהי־כן:

And G-d said: 'Let the earth bring forth the living creature after its kind, and creeping thing, and beast of the earth after its kind.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 תוצא הארץ נפש חיי, ויעש אלקים את חית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, כד-כה.

160 ויעש אלקים את חית הארץ

"ויעש ה' את חית הארץ" — העשייה הגשמית.

Genesis 1:25 בראשית א':כ"ה

ויעש אלקים את־חית הארץ למינה ואת־הבהמה למינה ואת פל־רמש האדמה למינה ויִרְא אלקים כִּי־טוב:

And G-d made the beast of the earth after its kind, and the cattle after their kind, and every thing that creepeth upon the ground after its kind; and G-d saw that it was good

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 בדיה יביאו לבוש מלכות

הביאור הנוסף מבחין בין לימוד התורה, הפנימיות של ממלא, לבין המצוות המעשיות, שמקיימים באמצעות דברים גשמיים, ואורן מסובב, שכן הגשמיות אינה נובעת מן הרוחניות בדרך של עילה ועלול.

הערת קה"ת

תו"א צב, ב ואילך.

162 יביאו לבוש מלכות

יביאו לבוש מלכות — הפסוק המצוטט במאמר שבתורה אור.

Esther 6:8 אסתר ו:ח

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך
ואשר נתן מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear,
and the horse that the king rideth upon, and on whose head
a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 ובאגה"ק ד"ה איהו וחיוהי

האיגרת הפותחת "איהו וחיוהי חד", שמובאת כאן בעניין הבריאה הנפרדת
של הגשמיים.

הערת קה"ת

סי' כ דף קלב, ב.

164 ישמח לבב אנוש

"שמח לבב אנוש" — ביטוי שהושאל לשמחה שבעשיית מצווה.

Psalms 104:15 תהילים ק"ד:ט"ו

ויין ישמח לבב־אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב־אנוש יסעד:

And wine that maketh glad the heart of man, Making the
face brighter than oil, And bread that stayeth man's heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 אף גילת ורנן

"כי בשמחה ובשירים" — שמחת המדבר הפורה, שהושאלה לשמחה של
מצווה.

Isaiah 35:2 ישעיהו ל"ה:ב

פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלקנון נתן־לה הדר הכרמל
והשרון המה יראו כבוד־ה' הדר אלקינו:

It shall blossom abundantly, and rejoice, Even with joy and
singing; The glory of Lebanon shall be given unto it, The ex-
cellency of Carmel and Sharon; They shall see the glory of
the L-RD, The excellency of our G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

166 פועל ישועות

"עושה ישועות בקרב הארץ" — נאמר על עבודתה של הנפש האלקית בתוך
האדם.

Psalms 74:12 תהילים ע"ד:י"ב

ואלקים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ:

Yet G-d is my King of old, Working salvation in the midst of
the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 בקרב איש ולב עמוק

"תוכו של אדם ולב עמוק" — המקום שבו מתרחשת עבודה זו.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יחפשו־עולת תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עמוק:

They search out iniquities, they have accomplished a dili-
gent search; even in the inward thought of every one, and
the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 מאיגרא רמה

"מגג רם לבור עמוק" — דימוי של הגמרא לנפילה גדולה; כאן הכוונה
לירידת הנשמה לתוך הגוף.

Chagigah 5b:16-17 חגיגה ה' ב:ט"ז-י"ז

רבי הוה נקיש ספר קינות וקא קרי בגויה, כי מטא להאי פסוקא
"השליך משמים ארץ" — נפל מן ידיה, אמר: מאיגרא רם לבינא
עמיקתא. רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא, כי מטו לההוא
מתא, אמרי: איכא צורבא מרבנן קא, ומאור עינים הוא. אמר לקה רבי חייא לרבי:
איכא צורבא מרבנן קא, ומאור עינים הוא. אמר לקה רבי חייא לרבי:
תיב את, לא תלול בנשיאותך. איזיל אנא ואקביל אפיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 17

169 והוא רחום

"והוא רחום יכפר עוון", פסוק הנאמר בפסוקי דזמרה.

Psalms 78:38 תהילים ע"ח:ל"ח

והוא רחום יכפר עון ולא־ישחית והרבה להשיב אפו ולא־יעיר כל־
חמתו:

But He, being full of compassion, forgiveth iniquity, and de-
stroyeth not; Yea, many a time doth He turn His anger away,
And doth not stir up all His wrath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 דרך איש ישר בעיניו

"כל דרך איש ישר בעיניו": אדם אינו רואה את הירידה של עצמו.

Proverbs 21:2 משלי כ"א:ב

כל־דרך־איש ישר בעיניו ותכן לבות ה'

Every way of a man is right in his own eyes; But the L-RD
weigheth the hearts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כא, ב.

171 בשגם הוא בשר

"בשגם הוא בשר": נקודת המבט האנושית שרואה את צורכי הגוף כמובנים
מאליהם.

Genesis 6:3 בראשית ו:ג

ויאמר ה' לא־ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה
ועשרים שנה:

And the L-RD said: 'My spirit shall not abide in man for
ever, for that he also is flesh; therefore shall his days be a
'hundred and twenty years

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ו, ג.

172 בשה"ש בדי"ה קול דודי

במאמר זה "אבותינו" הם המדות שהמצרים "המררו", והיא מרירות המרור; בהמשך מוסבר "קול דודי" כהמשכה של "קול גדול" שאינו נשמע.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש טו, א.

173 קול דודי

"קול דודי" — הפסוק שבמאמר המצוטט בעניין מצה ומרור.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב:ח

קול דודי הנהיזו בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

174 סדי"ה וידבר

המאמר "וידבר" על המפקד בפרשת במדבר. סמוך לסופו נאמר שהרחמנות באה מן הדעת, ממש; מובא "אבינו, אב הרחמן... תן בלבנו בינה", יש הפניה חזרה למאמר זה, ומוסבר שהנשמה עולה תחילה "למשפחותם", אחר כך "לבית אבותם", ולבסוף למדרגת יעקב.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר ב, ג.

175 למשפחותם לבית אבותם

"למשפחותם לבית אבותם" — לשון המפקד הנידונה במאמר "וידבר".

Numbers 1:2 במדבר א:ב

שאו את־ראש כל־עדת בני־ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל־זכר לגלגלתם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 ע"פ כנשר יעיר

הקטע הזה מבאר את הנשר כרחמים הנמשכים באמצעות פני הנשר שבמרובה על ירידת הנשמה לגוף ולנפש הבהמית, בדומה ליציאת מצרים; ולמעלה מכך — י"ג מידות הרחמים המתגלות ביום הכיפורים.

הערת קה"ת

לקו"ת האזינו עח, ג.

177 כנשר יעיר

"כמו נשר המעיר את קנו, מרחף על גוזליו" — הפסוק המובא כאן בביאור שבלקוטי תורה.

Deuteronomy 32:11 דברים ל"ב:יא

כנשר יעיר קנו על־גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על־אברתו:

As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth them on her pinions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

178 ואשא אתכם על כנפי נשרים

"ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אליי": מידת הרחמים,

שבאמצעותה הי מקרב את ישראל.

Exodus 19:4 שמות י"ט:ד

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על־כנפי נשרים ואבא אתכם אלי:

Ye have seen what I did unto the Egyptians, and how I bore you on eagles'wings, and brought you unto Myself

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 וזהו ענין קרבן התמיד

מוקדם יותר במאמר זה נאמר שהקרבן עולה באמצעות האריה של חסד אל אור אין סוף, ושהתפילה, בדומה להקרבת הנשמות בידי מיכאל, היא אותה עלייה.

הערת קה"ת

ראה לעיל עז, ד. בסה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) עי קטז עם קצת ביאור.

180 הכבשים . . קול רחמים

קטע מוקדם יותר בלקוטי תורה על ויקרא, שאליו מפנה ההערה בעניין קול הרחמים של הכבשים.

הערת קה"ת

וע"ל ויקרא (ב, ד). [כ].

181 כרחל לפני גוזי

"כשה לטבוח יובל וכרחל לפני גוזייה נאלמה": סבלו הדומם של השה, המעורר רחמים.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

ננש והוא נענה ולא יפתח־פיו כשה לטבח יוכל וכרחל לפני גוזייה נאלמה ולא יפתח פיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נג, ז.

182 כי מן הבשר עצמו . . בחי רקיע

בהערה נאמר שהקטע הזה, העוסק בצמר הצומח רק באמצעות העור, מועתק שם.

הערת קה"ת

קטע זה נעתק באוה"ת משפטים עי אירכא ע"ש.

183 בדי"ה והבדילה

המאמר הזה מבאר את הפרסא, המחיצה, על פי עץ חיים, ואת שלוש־עשרה היריעות של בית המקדש השני, שרשיי אומר שנעשו לצניעות.

הערת קה"ת

תו"א יב, ג. ראה אוה"ת משפטים עי אירכא.

184 והבדילה הפרוכת

"והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים" — הפסוק המובא במאמר שבתורה אור.

Exodus 26:33 שמות כ"ו:ל"ג

ונתתה את־הפרוכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים:

And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt bring in thither within the veil the ark of the testimony; and

Thus saith the L-RD: A voice is heard in Ramah, Lamentation, and bitter weeping, Rachel weeping for her children; She refuseth to be comforted for her children, .Because they are not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיה לא, יד.

192 אם הבנים שמחה

אם הבנים שמחה: השמחה של תיקון לאה, לאחר שנולדה אהבה.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מושיבי עקרת הפית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

193 שאז תתענג

אז תתענג על הוי", שאליו מושה כאן ההערה של קה"ת.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אֲזַ תִּתְעַנֵּג עַל־Havayah וְהִרְפִּיכִתִּי עַל־[בְּמֹתִי] (במותי) אֶרְץ

וְהֶאֱכַלְתִּי נַחֲלֹת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י נח, יד.

פסקה 19

194 מרע"ה הי רועה צאן יתרו

אז תתענג על הוי", שאליו מושה כאן ההערה של קה"ת.

Exodus 3:1 שמות ג:א'

וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ הַתֵּנִי פֶהֱן מִדְּבַר וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחֵר

הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל־הַר הָאֱלֹקִים חֲרִבָּה:

Now Moses was keeping the flock of Jethro his father-in-law, the priest of Midian; and he led the flock to the farthest end of the wilderness, and came to the mountain of G-d, unto Horeb

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, א.

195 בזהר משה מלגיו

ההערה מפנה לשם להסבר על "משה בפנימיות ויעקב בחיצוניות".

הערת קה"ת

ל"מ והוא בת"ז תי"ג [כט, א], [כ]. ראה הפ"י באוה"ת פ' ואתחנן ע' קעב.

196 משה מלגיו

תיקוני זוהר (תיקון י"ג), שבו, כפי שמצוין בהערת קה"ת, מובא הלימוד

the veil shall divide unto you between the holy place and the most holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ובד"ה פתח אליהו

המאמר הזה שואל מדוע עשר הספירות נקראות תיקונים, ומשיב מתוך הנמשל שבנשמה: מצד עצמה היא אור פשוט, ואילו השכל והמדות הם לבושה, שבהם היא "מתלבשת".

הערת קה"ת

תו"א יג, ג ואילך.

186 פתח אליהו

מאמרו של אליהו בהקדמה לתיקוני זוהר, הנושא של המאמר המצוטט בתורה אור.

Tikkunei Zohar 17a תיקוני זוהר י"ז א

187 וגוזוים השערות

ההערה מפנה לשם בעניין ה"גוזוים" הקוצצים את השערות.

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' קעט.

188 בד"ה ורי אור הלבנה

המאמר הזה מפרש את אור הלבנה ואור החמה כז"א ונוקבא המתלבשים ביצירה ובעשיה, ומבחין בין "שמש", המאור עצמו, לבין "חמה", החום שלו.

הערת קה"ת

לקו"ת צו י, ב.

189 והיה אור הלבנה

"והיה אור הלבנה כאור החמה" — הפסוק שבמאמר המצוטט בלקוטי תורה.

Isaiah 30:26 ישעיהו ל':כ"ו

וְהָיָה אֹרֶה־הַלְבֵנָה כְּאֹרֶה הַחֲמָה וְאֹרֶה הַחֲמָה יְהִיֶּה שְׁבַע־תַּיִם כְּאֹרֶה שְׁבַע־הַיָּמִים בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת־שֶׁכֶר עֲמֹ וּמִחֵץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

190 ורחל עקרה

"ורחל עקרה": כאן מדובר בנפש שאינה יכולה להוליד אהבה ויראה.

Genesis 29:31 בראשית כ"ט:ל"א

וַיֵּרָא ה' כִּי־שָׂנְאָהּ לְאֵה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמֶיהָ וְרַחֵל עֲקָרָה:

And the L-RD saw that Leah was hated, and he opened her womb; but Rachel was barren

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כט, לא.

191 רחל מבכה

"רחל מבכה על בניה": הבכיה של תיקון רחל.

Jeremiah 31:15 ירמיהו ל"א:ט"ו

כֹּה אָמַר HAVAYAH קוֹל בְּרִמָּה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל־בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל־בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ:

הזהר: יעקב הוא העמוד המרכזי מבחון, ומשה — מבפנים.

Tikkunei Zohar 29a:7-8 תקוני הזהר כ"ט א:ז-ח'

כד אשתלימי סוכה בירך דילה אתמר ביעקב ויבא יעקב שלם ויעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעייתא מסטרא דלבר. והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאוו הוה. דא מגופא ודא מנשמתא. ובגין דא תרין ירכין דעמודא דאמצעייתא שלים אינון נצח והוד. ומתי יהיה עמודא דאמצעייתא שלים כד אתחבר בשכינתא. הה"ד ויעקב נסע סתה ויבן לו בית הה"ד ויבן י"י אלקים את הצלע.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

197 יעקב שהי רואה צאן לבן

ויעקב רועה את שאר צאן לבן.

Genesis 30:36 בראשית ל:ל"ו

וְיִשָּׂם דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעָה אֶת־צֹאן לְבָן הַנוֹתְרֹת:

And he set three days' journey betwixt himself and Jacob. And Jacob fed the rest of Laban's flocks

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, לו.

198 כל דרך איש ישר בעיניו

"כל דרך איש ישר בעיניו": בלי דעת האדם אינו רואה את נפילת הנשמה.

Proverbs 21:2 משלי כ"א:ב'

כָּל־דֶּרֶךְ־אִישׁ יֵשֶׁר בְּעֵינָיו וְתָכֵן לְבָוֶת ה'

Every way of a man is right in his own eyes; But the L-RD weigheth the hearts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 20

199 משה הוא שושבינא דמלכא

קטע נוסף שמוכח בהערת קה"ת: משה היה ממונה על הסנהדרין הגדולה, ולכן "משה הוא שושבין המלך".

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

הערת קה"ת

זח"ג כ, א. נג, ב. ערה, ב.

200 משה הוא שושבינא דמלכא

הזהר על מצורע: משה נעלה יותר, "שושבין המלך", ואילו אהרן הוא "שושבין המלכה", המכין את המלכה לקראת המלך.

Zohar, Metzora 4:18-7:25 ספר הזהר, מצורע ד':י"ח-ז':כ"ה

He replied: 'It is written here, "two living clean birds and cedar wood and scarlet and hyssop". "Living" is a reference to two of the "living creatures" (Hayoth) that Ezekiel saw, denoting the place from which the true prophets draw inspiration. "Cedar wood" we have explained. "Scarlet" indicates the place of Severity, which is associated with him at first. "Hyssop" is the lesser Vau which gives sustenance to the Community of Israel. All these again rest upon him because ... he has been purified.' R. Judah and R. Isaac were once

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

201 ע"פ ואלה משפטים

שם נדרש "משפט" מלשון הליכה, כמו הלכה: העולמות עולים מדרגה לדרגה באמצעות הדעת, ההכרה באלוקות, הנמשכת באדם על ידי לימוד דיני התורה.

הערת קה"ת

תו"א עה, ג.

202 ואלה המשפטים אשר תשים לפניך

הפסוק מן המאמר בתורה אור המצוטט כאן, המסביר שמשפט הוא "הליכה" באמצעות הדעת.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

203 וע"פ שניך כעדר הרחלים

שם מוסבר "כמו עדר הרחלים שעלו מן הרחצה" כבירור של הדינים והמצוות, הנעשה באמצעות משה, הרועה הנאמן, הנמשך מים החכמה העליונה שמעל להשתלשלות.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לו, ג.

204 שניך כעדר הרחלים

"שנייך כעדר הרחלים" — הפסוק מן המאמר בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Song of Songs 6:6 שיר השירים ו':ו'

שְׁנִיךָ כְּעֶדֶר הָרְחָלִים שְׁעָלוּ מִן־הַרְחֵצָה שְׁכָלָם מִתְאַיְמֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes, Which are come up from the washing; Whereof all are paired, And none faileth among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

205 משה ויעקב

הזהר על בלק משווה בין משה ליעקב: משה שלט במלאך בחייו, ויעקב — לאחר שהסתלק מן העולם.

Zohar, Balak 6:51-59 ספר הזהר, בלק ו':נ"א-נ"ט

To Abraham again she appeared as "Adonay", as it is written, "And Adonay appeared to him in the plains of Mamre" (Gen. 18, 1), because at that time he had accepted the covenant, and what had been concealed from him till then was now revealed. Jacob called her "angel" when he was about to depart from the world, because at that moment he was about to inherit her. "Who redeemed me from all evil": because he never drew near the side of evil, and evil never ... had dominion over him

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

206 משה ויעקב

הזהר על ויצא משווה בין יעקב למשה ליד הבאר: משה הפריד את עצמו לגמרי מן "הבית התחתון", ואילו יעקב לא עשה כן.

Zohar, Vayetzei 14:95-15:115 ספר הזהר, ויצא י"ד:צ"ה-ט"ו:קט"ו

Observe that Jacob, when he sat by the well and saw the water rising up toward him, knew that there he would meet his destined wife; and so it was, as Scripture says: WHILE HE

WAS YET SPEAKING WITH THEM, RACHEL CAME WITH HER FATHER S SHEEP. AND IT CAME TO PASS WHEN JACOB SAW RACHEL, ETC. It was the same with Moses, who, when he sat down by the well, as soon as he saw the water rising toward him knew that there he would meet his destined wife ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

207 בזהר פ' בלק דקפ"ז ע"ב

ההערה מפנה שם לקטע בזהר בפרשת בלק העוסק במשה וביעקב.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת פ' תשא ע"י בילא.

208 זה האשה אשר תקריבו

"זאת העולה אשר תקריבו — בלשון רבים: מצווה המוטלת על כל ישראל.

Numbers 28:3 במדבר כ"ח:ג

ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד:

And thou shalt say unto them: This is the offering made by fire which ye shall bring unto the L-RD: he-lambs of the first year without blemish, two day by day, for a continual burnt-offering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

209 נחות דרגא

"רדו מדרגה" (נחות דרגא) שבגמרא, שהמאמר שומע במילה "ניחוח".

Yevamot 63a:10-11 יבמות ס"ג א"י-י"א

טום ולא תשפיץ. שפיץ ולא תיבני. שכל העוסק בבנין — מתמסכן. קפוצ זבין ארעא, מתון נסיב איתתא. נחית דרגא נסיב איתתא. סק דרגא בחר שושבינא. אמר רבי אלעזר בר אבינא: אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חצותם", וכתוב: "אמרת אה תירא אותי תקחי מוסר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות סג, א.

210 שסנדי"ל קושר כתרים לקונו

שם מוסבר בהרחבה כיצד סנדלפון קושר כתרים מתפילות ישראל: בקשות תפילת שמונה עשרה מבקשות שינוי רצון למעלה מבחינת התורה, הנובעת מחכמה.

הערת קה"ת

נסמן לקמן שה"ש מג, ג. ע"ש בארוכה.

211 שסנדי"ל קושר כתרים לקונו

סנדלפון קושר כתרים ליוצרו.

Chagigah 13b:4 חגיגה י"ג ב:ד'

"וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות", אמר רבי אלעזר: מלאך אחד שהוא עומד בארץ, וראשו מגיע אצל החיות. במתנתא תנא: סנדלפון שמו, הגבוה מחברו מהלך חמש מאות שנה. ועומד אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו. איני? והכתיב: "פרוך כבוד ה' מקומו", מקלל מקומו ליכא דידע לקה! דאמר שם אתנא ואזל ויתיב ברישיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

212 בד"ה נר חנוכה

המאמר מסביר את המזווה שבימין כעלייה מלמטה, בדומה למצוות, יחד עם "בכל לבבך" שבקריאת שמע; ואילו נר חנוכה שבשמאל מבטא את המשכת אור התורה.

הערת קה"ת

תו"א מב, ב.

213 נר חנוכה כ"י ומזווה מימין

את נר החנוכה מניחים משמאל, "כדי שיהיה נר חנוכה משמאל ומזווה מימין" — זהו הנושא של המאמר בתורה אור המצוטט כאן.

Shabbat 22a:3-4 שבת כ"ב א:ג-ד'

אמר רב יהודה אמר רב אסי אמר רב: אסור להרצות מצות כנגד נר חנוכה. כי אמריתא קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה? מתקיף לה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתנא "ושפך ... וכסה" — במה ששפך יכסה. שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הקא נמי, שלא יהו מצות בזויות עליו. בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו להסתפק מנז"י סוכה כל שבועה? אמר לקה: הרי אמרו אסור להרצות מצות כנגד נר חנוכה. אמר רב ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

214 ובה"ה מה יפו פעמיך

אותו מאמר עוסק בכמיהת הנשמה להיכלל בעצמות ה', "מי לי בשמים", באמצעות התקשרות המחשבה והדיבור לתורה, וכן במסירות נפש שבקריאת שמע, שהיא למעלה מבחינת התורה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש מג, ג.

215 מה יפו פעמיך בנעלים

"מה יפו פעמיך בנעלים" — הפסוק הנידון במאמר על סנדלפון בלקוטי תורה המצוטט כאן.

Song of Songs 7:2 שיר השירים ז:ב'

מה יפּו פְּעַמֶּיךָ בְּנַעְלִים בְּתִנְדִּיב חֲמוּקֵי יָרֵכֶךָ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יָדֶי אֶמֶן:

How beautiful are thy steps in sandals, O prince's daughter! The roundings of thy thighs are like the links of a chain, The work of the hands of a skilled workman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

216 בביאור ע"פ והניף

הביאור עוסק בכך שהאדם ניזון מן המזון וגם מעלה אותו, וממשיך אור אין סוף לחכמה באמצעות ברכה, כך שכלי התורה שנפלו מתבררים ומתאחדים מחדש עם האורות שלהם.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' אמור לח, ג ואילך.

217 והניף הכהן אותם על לחם הביכורים

שני הכבשים שהונפו עם לחמי השבועות; הפסוק הנידון בביאור בלקוטי תורה על הכבש המצוטט כאן.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ'

והניף הכהן אותם על לחם הפקרים תנופה לפני ה' על-שני כבשים קדש יהיו לה' לכהן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

פסוקה 21

218 משום דבחיילא יתיר

הזוהר: בעלי תשובה מקריבים את עצמם באמצעות רצון הלב "ובחיילא סגיי", ולכן צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקומם.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב (ובחיילא סגיי).

219 במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים

על "נעשה אדם": עם מי נמלך? בנשמותיהם של הצדיקים.

Bereshit Rabbah 8:7 בראשית רבה ח':ז'

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה. המה היוצרים, על שם וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמתי חול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of Neta'im and Gadera; they dwelled there with the king for his works" (1 Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzer-im]" - alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" - alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gadera" - after Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר ח, ז. ראה רות רבה רפ"ג.

220 בגמרא ספ"ה דברכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לד, ב.

221 במקום שבע"ת עומדים

דברי רבי אבהו, שלפיהם צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקום שבו עומדים בעלי תשובה; באותו קטע מובאת גם דעת רבי יוחנן, שלפיה הצדיקים נעלים יותר.

Berakhot 34b:22 ברכות ל"ד ב:כ"ב

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב".

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

פסוקה 22

222 למצות שנקי לבושים

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 210a למילים האלה.

Zohar II, 210a זח"ב רי, א

הערת קה"ת

זח"ב רי, א-ב ע"ח ש' מ"ד פ"ג.

223 ושער רישי כעמר נקא

חזון דניאל על עתיק יומין, "ושער ראשו כעמר נקא", שממנו נמשכת התורה.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

הוה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבכיו דיינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

224 "או ירעו כבשים", פסוק שהמאמר מצטט בקשר לכבש.

Isaiah 5:17 ישעיהו ה':י"ז

ורעו כבשים כדכרם וחרבות מחים גרים יאכלו:

Then shall the lambs feed as in their pasture, And the waste places of the fat ones shall wanderers eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 "כבשים ללבושך": הצמר, החומר שממנו עשויים בגדים, ובגמרא רמז לדברים נסתרים.

Proverbs 27:26 משלי כ"ז:כ"ו

כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים:

The lambs will be for thy clothing, And the goats the price . for a field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

226 סד"ה שובה ישראל

הקטע מסביר את "כי עמך הסליחה למען תורא" כגילוי של שם הוי', התהוות חדשה, ומתאר את נשמות ישראל, ששורשן ב"הרי קודש", יורדות ואחר כך חוזרות ועולות מדרגה לדרגה.

הערת קה"ת

ראה לקמן ש"ש סה, ב.

227 שובה ישראל

"שובה ישראל", הפסוק ממאמר לקוטי תורה לשבת שובה המובא כאן.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שובה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

228 קחו עמכם דברים

”קחו עמכם דברים”, הגדון בסוף אותו מאמר.

Hosea 14:3 הושע י"ד:ג'

קחו עמכם דברים ושובו אליה אמרו אליו כל־תשא עון וקח־טוב ונשלמה פרים שפתינו:

Take with you words, And return unto the L-RD; Say unto Him: 'Forgive all iniquity, And accept that which is good; So will we render for bullocks the offering of our lips

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

229 כי עמך הסליחה למען תורא

”כי עמך הסליחה למען תורא”, הגדון גם הוא שם.

Psalms 130:4 תהילים ק"ל:ד'

כי־עמך הסליחה למען תורא:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

230 ומלאו הארץ וכבשוה

”מלאו את הארץ וכבשוה”: ”כבשוה”, השורש שהמאמר שומע במילה ”כבש”.

Genesis 1:28 בראשית א:כ"ח

וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ ורבו ומלאו את־הָאָרֶץ וכבֹּשׁוּהָ ורדוּ בְּדֶגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל־הָאָרֶץ:

And G-d blessed them; and G-d said unto them: 'Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it; and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that creepeth upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כח.

231 הצדיק כובש את יצרו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה אבות רפ"ד (איזהו גבור הכובש את יצרו).

232 הצדיק כובש את היצה"ר

”איזהו גיבור? הכובש את יצרו”: השליטה העצמית של הצדיק.

Pirkei Avot 4:1 משנה אבות ד:א'

בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שְׁנֹאֹמֵר (תהלים קיט) מכל מלְמִדִּי הַשְּׂפִלְתִּי בִּי עֲדוּתִיךָ שִׁיחָה לִּי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שְׁנֹאֹמֵר (משלי טז) טוב אָרֶךְ אֲפִים מִגִּבּוֹר וּמִשָּׁל בְּרוּחוֹ מִלֵּכָד עִיר. איזהו עשיר, הַשְׁמֵחַ בְּחֻלּוֹ, שְׁנֹאֹמֵר (תהלים קכח) יִגִּיעַ כַּפִּיךָ בִּי תֹאכַל אֲשֶׁרֶךְ וְטוֹב לָךְ. אֲשֶׁרֶךְ, בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְטוֹב לָךְ, לְעוֹלָם הַבָּא. איזהו מְכַבֵּד, הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, שְׁנֹאֹמֵר (שמואל א ב) כִּי מְכַבֵּד־יֶאֱכַבְד וּבִן־יָקָלוּ:

Ben Zoma said: Who is wise? He who learns from every man, as it is said: "From all who taught me have I gained understanding" (Psalms 119:99). Who is mighty? He who subdues his [evil] inclination, as it is said: "He that is slow to anger is better than the mighty; and he that rules his spirit

than he that takes a city" (Proverbs 16:32). Who is rich? He who rejoices in his lot, as it is said: "You shall enjoy the fruit ... of your labors, you shall be happy

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

233 "והארץ נשקטה לפני הוי"ו: הצדיק עצמו נכנע לפני ה'.

Numbers 32:22 במדבר ל"ב:כ"ב

וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי ה' וְאַחַר תָּשׁוּבוּ וְהִיִּיתֶם נְקִיִּים מִה' וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיִּתְּהָ הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאֻחֻזָּה לִפְנֵי ה'

and the land be subdued before the L-RD, and ye return afterward; then ye shall be clear before the L-RD, and before Israel, and this land shall be unto you for a possession before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

234 "ואני ככבש אלוף" — ענוותנותו של הכבש.

Jeremiah 11:19 ירמיהו י"א:י"ט

וְאֲנִי כִכְבַּשׁ אֱלוֹף יִבְלֹל לְטֹבוֹת וְלֹא־יָדַעְתִּי כִּי־עָלִי חֲשָׁבוּ מַחְשְׁבוֹת נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ וְנִכְרְתָנוּ מֵאָרֶץ חַיִּים וְשָׁמוּ לֹא־יִזְכָּר עוֹד:

But I was like a docile lamb that is led to the slaughter; And I knew not that they had devised devices against me: 'Let us destroy the tree with the fruit thereof, And let us cut him off from the land of the living, That his name may be no more remembered

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

235 ותוסף אסתר

”ותוסף אסתר ותדבר” — הפסוק ממאמר תורה אור המצוטט כאן.

Esther 8:3 אסתר ח:ג'

וְתוֹסֵף אֶסְתֵּר וְתִדְבֹּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְתַפֵּל לִפְנֵי רַגְלָיו וְתִתְחַנֵּן־לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת־רֵצֶת הַמֶּן הָאֵנְגִי וְאֵת מַחְשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים:

And Esther spoke yet again before the king, and fell down at his feet, and besought him with tears to put away the mischief of Haman the Agagite, and his device that he had devised against the Jews

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

236 אם לא תדעי לך

”אם לא תדעי לך” — הפסוק מן המאמר השני המצוטט כאן.

Song of Songs 1:8 שיר השירים א:ח'

אִם־לֹא תִדְעִי לָךְ הִיפָּה בְּנָשִׁים צְאִי־לָךְ בְּעֶקְבֵי הַצֹּאן וְרָעִי אֶת־גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים:

If thou know not, O thou fairest among women, Go thy way forth by the footsteps of the flock And feed thy kids, beside the shepherds'tents

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

237 ורחל היתה יפת תואר

”ורחל היתה יפת תואר” — הנושא שנידון במאמרים אלה.

Genesis 29:17 בראשית כ"ט:י"ז

וְעֵינֶי לֵאָה רַכּוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יִפְתַּת־תֹּאֵר וַיִּפֶּת מְרָאָה:

And Leah's eyes were weak; but Rachel was of beautiful form and fair to look upon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

238 מן הנעלבים ואינן עולבים

הערת קה"ת מפנה 88b Shabbat למילים האלה.

Shabbat 88b שבת פ"ח ב

הערת קה"ת

שבת פח, ב. וש"נ.

239 כרחל לפני גוזזיה נאלמה

"כרחל לפני גוזזיה נאלמה" — ענוותנותו השקטה של הצדיק.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נגש וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כְּשֶׁה לְשׁוֹן יוֹכֵל וְכָרְחַל לִפְנֵי גֹזְזִיהָ
נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened
not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a
sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not
his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

240 הגמרא מפרשת "כבשים ללבושר" כך: עניינים שהם מסתרי העולם יש לשמור תחת לבושר.

Chagigah 13a:9 חגיגה י"ג א:ט'

רְבִי אֶבְרָהָם אָמַר מִהָכָא: "כְּבָשִׁים לְלִבְוֶשֶׁר", דְּכָרִים שֶׁהֵן כְּבָשׁוֹנוֹ שֶׁל
עוֹלָם — יִהְיוּ תַּחַת לְבוֹשֶׁר. אָמְרוּ לָהּ: תְּנִינֵנוּ בָּהּ עַד "וַיֹּאמֶר אֵלֵי בֶן
אָדָם". אָמַר לָהּ: הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמְּרֻכָּכָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

241 דברי ישעיהו לחזקיהו: מדוע אתה מתערב בעניינים הנסתרים של הרחמן?

Berakhot 10a:29 ברכות י"א כ"ט

אָמַר לָהּ: בְּהִדִּי כְּבָשִׁי דְרַחֲמָנָא לָמָּה לָךְ? מַאי דַּמְפַּקְדָּתַי אִיבְעִי לָךְ
לְמַעַבְדַּי, וְמָה דְנִיחָא קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא — לַעֲבִיד.

Isaiah asked him, "What hast thou to do with the secrets of
the All-merciful? What thou hast been commanded thou
shouldest perform, and let the Holy One, blessed be He, do
whatever is pleasing to Him

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

242 הכת קול: "ממני יצאו עניינים נסתרים אלה".

Makkot 23b:12 מכות כ"ג ב:י"ב

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ: בְּבֵית דִּינּוֹ שֶׁל
שָׁם, וּבְבֵית דִּינּוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַרְמָתִי, וּבְבֵית דִּינּוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה. בְּבֵית דִּינּוֹ
שֶׁל שָׁם - דְּכָתִיב "וַיִּכְרַ ה' הוֹדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי". מִנָּא יָדַע? דְּלָמָּא כִּי
הֵיכִי דְאָזַל אִיהוּ לְגַבְהָ אֲזַל נָמִי אֵינֶשׁ אֲחֵרִינָא [לְגַבְהָ]! יִצְאָת בֵּת קוֹל
וְאִמְרָה: מִמֶּנִּי יִצְאוּ כְבוֹשִׁים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

243 אורייתא סתים וגליא וקוב"ה סתים וגליא

בוהר על אחרי מות: התורה כולה נסתרת ונגלית, בסוד שמו, וגם ישראל
הם בשתי בחינות, נסתרת ונגלית.

Zohar, Achrei Mot 49:296-50:305 ספר הזהר, אחרי מות מ"ט:רצ"ו-
נ:ש"ה

And Israel themselves are in two grades, corresponding to
the two grades of the Torah, the disclosed and the undis-
closed. To all who have been circumcised and stamped with
the holy impress, we impart those things in the Torah which

are on the surface, the letters and the plain contents and the
precepts, and no more. This is indicated in the words, "He
telleth his words to Jacob

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

244 חסד דז"א חסד דלבר וחסד דע"י נק' חסד דלגא

באדרא רבא: יש חסד פנימי וחסד חיצוני; הפנימי הוא חסדו של עתיק,
המסתתר בוקן.

Zohar, Idra Rabba 15:134-17:147 ספר הזהר, האדרא רבא ט"ו:קל"ד-
י"ז:קמ"ז

245 שתוק כך עלה במחשבה

כשמשח שאל על גורלו של רבי עקיבא, השיב ה': "שתוק! כך עלה
במחשבה" — הכרעה שמעבר להכנה.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חור ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה
נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו
של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר
לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו
שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Zohar III, 27b זח"ג כז, ב

הערת קה"ת

מנחות כט, ב. זח"ג כז, ב.

246 שתוק כך עלה במחשבה

בוהר על צו מובאות אותן מילים ביחס לשתיקה של העולם הבא.

Zohar, Tzav 5:27-34 ספר הזהר, צו ה':כ"ז-ל"ד

247 לפני ה'

"לפני הוי"ו", המקום שבו שוחטים את קרבן העולה, שהמאמר מפרש
כמדרגה שמעל לשם הוי"ו.

Leviticus 1:11 ויקרא א':יא

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי ה' וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־
דָּמּוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

And he shall kill it on the side of the altar northward before
the L-RD; and Aaron's sons, the priests, shall dash its blood
against the altar round about

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא א, יא.

248 בוח"א בפי תולדות דקמ"א

אור התורה מביא את דברי הזהר "זהו תמיד של בין הערביים", ומוסיף
שהזהר מפרש "תמיד" כקרבן התמיד.

הערת קה"ת

"דא תמיד דבין הערבים" — ראה אוה"ת נ"ך-א ע' ערה. אוה"ת בראשית-ז
דף תתנ"ז, א. ושם מוסיף "ור"ל דמפרש תמיד על ענין קרבן תמיד".

249 לכבתני

"לכבתני" — הפסוק מן המאמר המצוטט כאן.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט'

לְכַבְתַּנִּי אַחֲתִי כָלָה לְכַבְתַּנִּי בְּאַחַת מְצִינֶיהָ בְּאַחַד עֲנָק מְצִוְרֶיהָ:

slaughtered in the north, and their blood is received in ministering vessels in the north, and their blood requires four applications on the four corners [of the altar]. How was it done? He went up the ascent, turned to the surrounding walkway, and came to the south-east corner, then the north-east, then the north-west, and then the south-west. He would ... pour the residue of the blood out at the southern base

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

255 מ"ט עיזי מסגין ברישא

מדוע העיזים קודמות והכבשים באות אחריהן? כפי שהיה בבריאת העולם: תחילה חושך, ואחר כך אור.

Shabbat 77b:8 שבת ע"ז ב:ח

... ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר לקה. אמר לקה: מאי טעמא עיזי מסגין ברישא וחדר אימרי? אמר לקה כברייתו של עולם, דברישא חשוקא וחדר נהורא. מאי טעמא הני מכסין ונהני מגליון? הני דמכסין מינייהו — מכסין, ונהני דלא מכסין מינייהו — מגליון. מאי טעמא גמלא וזוטר גנובתיה? משום דאכל כסי. מאי טעמא תורא אריקא גנובתיה? משום דדיר באגמי, ובאי לרכושי בקי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עז, ב.

256 שחורות כעורב

"קווצותיו תלתלים, שחורות כעורב" — שערות ז"א.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה:יא

ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחורות כעורב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

257 את ה' האמרת היום

"האמרת את הוי' היום" — "האמרת", שהמאמר מקשר ל"אימרי", כבשים.

Deuteronomy 26:17 דברים כ"ו:יז

אתי' ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו:

Thou hast avouched the L-RD this day to be thy G-d, and that thou wouldest walk in His ways, and keep His statutes, and His commandments, and His ordinances, and hearken unto His voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כו, יז.

258 את ה' האמרת היום

הגמרא: "עשיתוני חטיבה אחת בעולם", כמו שנאמר: "האמרת את הוי' היום"; הטקסט מצטט שם את רש"י.

Berakhot 6a:21 ברכות ו' א:כא

ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישאל? איז, דכתיב: "את ה' האמרת היום". וכתיב: "וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישאלא: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

259 לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית": הקביעות של התמיד.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו

כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

251 ולא תעלה במעלות

"לא תעלה במעלות על מזבחי": במקום זאת יש לעלות בכבש.

Exodus 20:23 שמות כ:כג

ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו:

Neither shalt thou go up by steps unto Mine altar, that thy nakedness be not uncovered thereon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, כג.

252 הצנע לכת

"והצנע לכת עם ה' אלקיך".

Micah 6:8 מיכה ו:ח

הגיד לך אדם מה טוב ומהי Havayah דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך:

It hath been told thee, O man, what is good, And what the L-RD doth require of thee: Only to do justly, and to love mercy, and to walk humbly with thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ו, ח.

253 עלה בכבש ופנה לסובב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זבחים פ"ה, מ"ג.

254 עלה בכבש ופנה לסובב

הכהן "עלה בכבש ופנה לסובב", הבליטה המקיפה את המזבח, בעבודת החטאות.

Mishnah Zevachim 5:3 משנה זבחים ה:ג

חטאות הצבור והיחיד. אלו הן חטאות הצבור, שעירי ראשי חדשים ושל מועדות, שחיתתן בצפון, וקבול דמן בכלי שרת בצפון. ודמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות. כיצד. עלה בכבש ופנה לסובב, ובא לו לקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית. שרי הדם היה שופך על יסוד דרומי. ונאכלין לפניו מן הקלעים לזכרי קהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות:

public and private hatats: (These are the pub- [Concerning] lic hatats: the goats of new moons and festivals) They are

Does, then, the Holy One, blessed be He, glory in the praises of Israel ? Yes, for it is written, "Thou hast avouched the L-rd this day" (Deut. xxvi. 17) and "The L-rd hath avouched thee this day " (ibid. v. 18). The Holy One, blessed be He, said to Israel, "You have made Me the only object of your love in the world, so I shall make you the only object of My love in the world

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

259 מי כמוך באלים הוי

”מי כמוך באלים הוי” — שבו שלפי הטקסט מתייחס לעתיקא קדישא.

Exodus 15:11 שמות ט"ו:יא

מִי־כַמֹּכָה בָּאֱלֹם Havayah מִי כַמֹּכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֶׂה פְּלֹא:

Who is like unto Thee, O L-RD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

260 יהי רקיע

”יהי רקיע... ויהי מבדיל”, שבו ההפרדה נוכרת פעמיים.

Genesis 1:6 בראשית א':ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹלִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

261 במי"א ע"פ והבדילה הפרוכת

המאמר מסביר את הפרסא מעץ חיים ואת שלוש עשרה היריעות בבית המקדש השני, שנעשו לצניעות, כמדרגות של מחיצה המתאימות למלכות דאצילות.

הערת קה"ת

תו"א לך לך יב, ג.

262 הפרוכת המפסיק בין קודש לקודש

”והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים”: מחיצה בתוך הקדושה.

Exodus 26:33 שמות כ"ו:ל"ג

וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּרוֹכֶת תַּחַת הַקַּרְסִים וְהִבַּאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפְּרוֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָה הַפְּרוֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:

And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt bring in thither within the veil the ark of the testimony; and the veil shall divide unto you between the holy place and the most holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שמות כו, לג.

263 שמשערות העזים נמשך יניקה

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 185a למילים האלה.

Zohar II, 185a זח"ב קפה, א

הערת קה"ת

ראה זח"ב קפה, א.

264 שערך כעדר העזים

”שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד”.

Song of Songs 4:1 שיר השירים ד':א

הִנֵּה יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיהָ יוֹנִים מִבְּעַד לְצַמְתָּהּ שְׁעָרֶיהָ כְּעֶדֶר הָעִזִּים שְׂגֹלָשׁוּ מִהָר גִּלְעָד:

Behold, thou art fair, my love; behold, thou art fair; Thine eyes are as doves behind thy veil; Thy hair is as a flock of goats, that trail down from mount Gilead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, א.

265 כמ"ש במ"א . בענין יהי רקיע

המאמר, העוסק בפסוק "ובחרת בחיים", שואל מדוע נאמרה הפרדת הרקיע פעמיים — "יהי מבדיל" ו"ויבדל" — ומסביר שהרקיע הוא המחיצה בין המים העליונים, התענוג העליון, למים התחתונים, תענוגי העולם הזה.

הערת קה"ת

לקרית ואתחנן יא, ב. סה"מ תקס"ב ח"א ע' רמד. ח"ב ע' תקטו וש"נ.

266 ונחך ה' תמיד

”הוי ינחה אותך תמיד, וישביע את נפשך בצחצחות”.

Isaiah 58:11 ישעיהו נ"ח:יא

וְנִחָה ה' תָּמִיד וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצְחוֹת נַפְשְׁךָ וְעֲצַמְתֶּיךָ יִחְלִיצַנִי וְהָיִיתִי כְגֹן רִנָּה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יִכָּזְבוּ מִיָּמִי:

And the L-RD will guide thee continually, And satisfy thy soul in drought, And make strong thy bones; And thou shalt be like a watered garden, And like a spring of water, whose waters fail not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יא.

267 ראש שהונח במי כבישה (כבישה) — שימוש נוסף בשורש כב"ש.

Chullin 93b חולין צ"ג ב

268 ונחך ה' תמיד

הזוהר על תולדות שואל מדוע הפסוק מוסיף "תמיד", ומשיב: "זהו תמיד של בין הערביים".

Zohar, Toldot 12:99-14:108 ספר הזהר, תולדות י"ב:צ"ט-י"ד:ק"ח

פסקה 23

269 קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד

לפני שנברא העולם היו רק הקדוש ברוך הוא ושמו.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג':ב-ג

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ונעלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומוכאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שפרא את התשובה. שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, וגיהנם, וגן עדן, וכסא הכבוד, ...

274 לחמי לאשי

לחמי לאשי, הנקרא כ"לחם" של השרפים.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו את־בני ישראל ואמרת אליהם את־קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

275 בד"ה והניף הכהן

הביאור על "והניף הכהן אותם" בלקוטי תורה על אמור, שהסיכום מצטט בעניין קול הרחמים של הכבש.

הערת קה"ת
לעיל פי אמור.

276 והניף הכהן אותם

הפסוק מן הביאור בלקוטי תורה על השה, המובא כאן.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ

והניף הכהן אותם על לחם הבכרים תנופה לפני ה' על־שני כבשים קדש יהיו לה' לכהן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

277 ושער רישיה כעמר נקא

"שער ראשו כעמר נקא", שהשווה לצמר של השה.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט

הזה היות עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין די־נור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

278 אם יאדימו כתולע

"אם יהיו חטאים כשנים כשלג ילבינו": הצמר מסמל את לובן הטהרה.

Isaiah 1:18 ישעיהו א':י"ח

לכונא ונזכחה לאמר ה' אם־יהיו חטאיכם פשנים פשלג ילבינו אם־יאדימו כתולע כצמר יהיו:

Come now, and let us reason together, Saith the L-RD; Though your sins be as scarlet, They shall be as white as snow; Though they be red like crimson, They shall be as wool

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיהו א', יח.

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

279 תקעו בחודש

"תקעו בחודש שופר", הפסוק המצוטט במאמר.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

271 לויתן זה יצרת לשחק בו

הלויתן נוצר "לשחק בו": השמחה למעלה כאשר ה"יש" מתבטל.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אניות יהלכו לויתן זה יצרת לשחק בו:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

272 אלה מסעי

"אלה מסעי" — הפסוק מן המאמר המצוטט.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אלה מסעי בני־ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד־משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

273 אז ישיר משה ובניי

"אז ישיר משה ובני ישראל" — שירת הים הנאמרת בתפילת שחרית.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אז ישיר־משה ובני ישראל את־השירה הזאת Havayah ואמרו לאמר אשירה Havayah כִּי־נאה גָּאָה סוס ורכבו רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

279 האזינו השמים

”האזינו השמים”, הפסוק המצוטט במאמר.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א'

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear
the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

280 עולת אותיות תולע

הקטע מצטט את פרי עץ חיים: עולת תמיד מורכבת מאותיות "תולע", "תולעת יעקב"; כמו שהתולעת מרקיבה עץ קשה, הקרבן ולימוד תורה מתוך ביטול מנתקים את החיות של הכוחות החיצוניים.

הערת קה"ת

פע"ח ש"ה, פ"ג. כך מצויין לעיל פ' חקת נו, ב.

281 בד"ה חקת התורה

המאמר מסביר את הפרה האדומה כשתי התנועות של רצוא ושוב — ריצה אל ה' חזרה — שעליהן נשענת התורה כולה, ומפרש "חוקת" מלשון חקיקה.

הערת קה"ת

לעיל פ' חקת נו, ב.

282 חקת התורה

”זאת חוקת התורה”, הפסוק המצוטט במאמר על פרה אדומה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לְאִמֵּר דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

283 תולעת יעקב

”אל תיראי תולעת יעקב”: תולעת” נקשרת אצל הארז”ל ל”עולות”.

Isaiah 41:14 ישעיהו מ"א:יד'

אֶל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֹזְרֶתִיךָ נְאֻם־ה' וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

Fear not, thou worm Jacob, And ye men of Israel; I help thee,
saith the L-RD, And thy Redeemer, the Holy One of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

284 בביאור ע"פ וידבר

הביאור על שורש המצוות פותח ביראה הגדולה של העם בסיני, שהייתה גדולה מכדי שהנשמה תוכל להכיל אותה, ולכן נותרה כמדרגה מקיפה (מזל). בהמשך נאמר שהאיברים החיצוניים קשורים לגולגולת, שורש המצוות.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר יז, ב.

285 דכולא קמיה כלא חשיב

”הכול נחשב לפניו כאין” — הביטול של יחודא עילאה.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר זוהר, הקדמה כ"קפ"ח- כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: “and all the inhabitants of the earth are as nought” (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

286 כל עצמותי תאמרנה

”כל עצמותי תאמרנה, ה', מי כמוך”, הפסוק העומד ברקע ההשתחווייה עד שהחוליות בולטות.

Psalms 35:10 תהילים ל"ה:י'

כָּל־עֲצָמוֹתַי תֹּאמַרְנָה מִי־כְמוֹךָ מְצִיל עָנִי מִתְּזֶקֶם מִמָּוֶנוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגְּזֵלוֹ:

All my bones shall say: 'L-RD, who is like unto Thee, Who deliverest the poor from him that is too strong for him, Yea, 'the poor and the needy from him that spoileth him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

287 כל עצמותי תאמרנה השדרה

רבי מני דורש את ”כל עצמותי תאמרנה” על הלולב, שעמוד השדרה שלו דומה לעמוד השדרה של האדם.

Vayikra Rabbah 30:14 ויקרא רבה ל"ד

288 פנחס רנ"ו א'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

צ"ל רנה, סע"ב. [כ].

289 חוט השדרה דביה ח"י חוליין

בוהר על פינחס הלולב נמשל לחוט השדרה ולשמונה־עשרה חוליותיו, כנגד שמונה־עשרה ברכות התפילה.

Zohar, Pinchas 120:811-121:822 ספר זוהר, פנחס ק"כ:תתי"א- קכ"א:תתכ"ב

290 לא הביט און ביעקב

”לא הביט און ביעקב”, הפסוק המצוטט במאמר.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הִבִּיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקֶיךָ עֲמוֹ וְתִרְוַעַת מְלָךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

291 ולפמ"ש בוהר

ההערה אומרת שכמה קטעים מן זוהר על ”עצם מעצמי” מועתקים שם ונידונים בהרחבה.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך-ב דף תלד, א ובכרך-ג דף תקמה, א. ספר החקירה עג, א — נעתקו כמה קטעים מזהר ע"ש בארוכה.

292 עצם מעצמי ובשר מבשרי

”עצם מעצמי ובשר מבשרי“, הנקרא בוהר כמתייחס לייחוד העליון ולייחוד התחתון.

Genesis 2:23 בראשית ב'כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עֲצָם מֵעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁ לִקְחָהּ זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

293 בדיה וארשתיה לי

המאמר מזכיר את "לבי ובשרי ירננו" ומסביר את "וארשתיה לי לעולם": כעת כנסת ישראל עולה ויורדת כמו "סוכת דוד הנופלת", אך לעתיד היא תעמוד ללא הפסקה.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר ה, ג.

294 וארשתיה לי

”וארשתיה לי“ — הפסוק המצוטט במאמר.

Hosea 2:21 הושע ב'כ"א

וְאַרְשִׁיתִי לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁיתִי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

295 לבי ובשרי ירננו

”לבי ובשרי ירננו אל אל חי“ — גם הבשר שמח.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסָפָה וְגַם-פִּלְתָּה נִפְשִׁי לְחִצּוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

296 כעיר שחברה לה יחידו

”כעיר שחברה לה יחידו“ — חיבורן של שתי הכהניות.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג

יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחִבְרָה-לָהּ יִחִידוּ:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact together;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכב, ג.

297 אלה פקודי המשכן

”אלה פקודי המשכן“ — הפסוק המצוטט במאמר.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל-פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

298 וישלח יהושע

”וישלח יהושע ... מרגלים“ — הפסוק המצוטט במאמר.

Joshua 2:1 יהושע ב'א'

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי-נֹון מִן-הַשְּׁטִיטִים שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים מְרַגְלִים חָרָשׁ לְאָמֹר לָכֹן רָאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיחוֹ וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹנָה וּשְׁמָהּ רַחַב וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה:

And Joshua the son of Nun sent out of Shittim two spies secretly, saying: 'Go view the land, and Jericho.' And they went, and came into the house of a harlot whose name was Rahab, and lay there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

299 מציל עני מחזק ממנו

הוהר בפרשת ואתחנן דורש את הפסוק: "כל עצמותי תאמרנה ... מציל עני מחזק ממנו".

Zohar, Vaetchanan 21:142-23:151 ספר הוהר, ואתחנן כ"א:קמ"ב-כ"ג:קנ"א

AND THESE WORDS SHALL BE, ETC. R. Isaac adduced here the verse: "All my bones shall say, L-rd, who is like unto thee, who delivereth the poor from him that is too strong for him, yea, the poor and the needy from him that spoileth him" (Ps. 35, 10). 'This verse', he said, 'refers to the time when the Holy One, blessed be He, will revive the dead, at which time He will prepare the bones and bring each one ... near to its fellow, as it says, "And the bones

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

300 פקודי ה' ישרים משמחי לב

”פקודי הוי ישרים משמחי לב“ — תענוג ה"שומן".

Psalms 19:9 תהילים י"ט:ט'

פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם מְשַׁמְחִי-לֵב מִצּוֹת ה' כִּרְה מְאִירַת עֵינַיִם:

The precepts of the L-RD are right, rejoicing the heart; the commandment of the L-RD is pure, enlightening the eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

301 היום לעשותם

”היום לעשותם“: הדגש הוא על העשייה בפועל.

Deuteronomy 7:11 דברים ז'יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

302 זה היום עשה הוי

”זה היום עשה הוי“, כפי שמוסבר במאמר לשמיני עצרת.

Psalms 118:24 תהילים קי"ח:כ"ד

זֶה-הַיּוֹם עָשָׂה ה' נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ:

This is the day which the L-RD hath made; We will rejoice and be glad in it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

303 ה' לי בעוזרי

”הו' לי בעוזרי“, הפסוק המצוטט במאמר.

Psalms 118:7 תהילים קי"ח:ז

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

304 שמש הו'

”כי שמש ומגן ה' אלקים:“ ה”שמש“ של הו'.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כי שמש ומגן ה' אלקים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

305 מארת חסר

בוזר על ”הי מאורות“: המילה ”מאורות“ כתובה בכתיב חסר, כסימן לנוק שנוצר לאחר שהאור הראשון נגנז.

Zohar, Bereshit 8:95-9:106 ספר הזהר, בראשית ח':צ"ה-ט':ק"ו

306 מארת חסר

בוזר: ”מאורות“ כתוב בכתיב חסר, משום שהנחש גרם לפירוד, כך שהשמש אינה משמשת את הלבנה; הלבנה והשמש אמורות להיות מחוברות.

Zohar, Bereshit 72:159-73:169 ספר הזהר, בראשית ע"ב:קנ"ט-ע"ג:קס"ט

R. Simeon said: 'All this takes place both above and below.' Said R. Jose, 'If so, seeing that we have posited Elohim hayyim (living G-d) above, are we to posit plain Elohim below? Not so, but the truth is that generation is only below (according to our explanation of the words "these are the generations of the heavens and the earth when they were created (behibaream)", or, as we explain, "which were created with he)", while the one above is the father of all; the other is ... a creation, and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

307 אשר לא תחסר כל בה

”ארץ... אשר לא תחסר כל בה“.

Deuteronomy 8:9 דברים ח':ט'

ארץ אשר לא במסכנת תאכלינה לחם לא־תחסר כל בה ארץ אשר אכניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:

a land wherein thou shalt eat bread without scarceness, thou shalt not lack any thing in it; a land whose stones are iron, and out of whose hills thou mayest dig brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

308 בשמחה ובטוב לבב מרוב כל

”בשמחה ובטוב לבב מרוב כל“.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא־עבדת את־ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance; of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

309 בחדש השלישי לצאת בני

”בחדש השלישי לצאת בני ישראל“, הפסוק המצוטט במאמר.

Exodus 19:1 שמות י"ט:א

בחדש השלישי לצאת בני־ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני:

In the third month after the children of Israel were gone forth out of the land of Egypt, the same day came they into the wilderness of Sinai

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

310 שזפתני השמש

”כי השמש הציצה ביי“ — הפסוק המובא בהסבר.

Song of Songs 1:6 שיר השירים א':ו

אֶל־תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי שֶׁחֲחֻרְתִּי שֶׁשֹּׁזְפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נִחְרוּבִי שְׁמִנִי נִטְרָה אֶת־הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vine-yard have I not kept

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

311 ושמתי כדכד שמשותיך

”ושמתי חלונייך כדכד“ — ”שמשותיך“, מלשון ”שמש“.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִי כְדָכֶד שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ אֶבְנִי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי־חַפְצִי:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

312 והיה מדי חדש

”והיה מדי חודש בחודשו“ — הפסוק המצוטט במאמר.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

313 שמש צדקה ומרפא

”שמש צדקה ומרפא כנפיה“.

Malachi 3:20 מלאכי ג':כ'

וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ וַיֵּצְאֲתָם וּפְשָׁתָם בְּעִגְלֵי מִרְבָּק:

But unto you that fear My name shall the sun of righteousness arise with healing in its wings; and ye shall go forth, and gambol as calves of the stall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

314 בגמרא: "שתיים בכל יום" פירושו "כנגד היום", והמפרשים מסבירים שהכוונה היא כשהן פונות אל השמש.

Tamid 31b:13 תמיד ל"א ב:י"ג

תנ"א נמי ה"י: "שנים ליום" – כנגד היום. אתה אומר נגד היום, או אינו אלא חובת היום? כשהוא אומר "את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" – הרי חובת היום אמור, הא מה אני מקיים "שנים ליום" – נגד היום.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

315 ורחל עקרה

"ורחל עקרה".

Genesis 29:31 בראשית כ"ט:ל"א

וירא ה' כי־שנואה לאה ויפתח את־רחמה ורחל עקרה:

And the L-RD saw that Leah was hated, and he opened her womb; but Rachel was barren.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

316 את הכבש אחד תעשה

"את הכבש האחד תעשה" – לקרוא זאת כ"עשיית" של משה את מידת הרחמים.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד'

את־הכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקֹר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

317 או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי

"או יחזק במעוזי, יעשה שלום לי": שלום שנעשה ממשי.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יִחַזֵּק בַּמַּעוּזַי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה־לִּי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

318 ועשה טוב

בווהר על בהר: "בטח בה' ועשה טוב" פירושו שמעשה שלמטה מעורר מעשה שלמעלה, כמו "ועשיתם אותם", כאילו "אתם עושים אותם".

Zohar, Behar 8:52-9:59 ספר זוהר, בהר ח':נ"ב-ט':נ"ט

AND IF YE SAY, WHAT SHALL WE EAT, ETC. R. Judah cited here the verse: "Trust in the L-rd and do good, dwell in the land and follow after faithfulness" (Ps. 37, 3). Observe', he said, 'that, as we have learnt, the deed below arouses the activity above, as it says, "and ye shall do (lit. make) them", as much as to say, by your action below you make those above. Hence it says here, "Do (i.e. make) good", "good" being a ... reference to the Zaddik. When you do this

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

319 ועשיתם אתם

"ועשיתם אותם" – לקרוא זאת כ"כאילו עשיתם אותי".

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

320 "כשה לטבחה תוכל וכרחל לפני גוזזיה נאלמה" – רחמיו של השם.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז'

נָגַשׁ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כִּשֶּׁה לְטֹבֵחַ יוֹכֵל וְכִרְחַל לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

321 הערת קה"ת מפנה לJerusalem Talmud Taanit 3:3 למילים האלה.

Jerusalem Talmud Taanit 3:3 תלמוד ירושלמי תענית ג:ג'

322 שור או כשב או עז

"שור או כשב או עז", שבו השור מופיע ראשון בין הקרבנות.

Leviticus 22:27 ויקרא כ"ב:כ"ז

שור או־כֶּשֶׂב או־עֵז כִּי יוֹלַד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבֵּן אִשָּׁה לַה'

When a bullock, or a sheep, or a goat, is brought forth, then it shall be seven days under the dam; but from the eighth day and thenceforth it may be accepted for an offering made by fire unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 25

323 כבשוננו של עולם

"הדברים הנסחרים של העולם יהיו תחת לכושר" – כך דורשת הגמרא את הפסוק "כבשים ללכושר".

Chagigah 13a:9-10 חגיגה י"ג א:ט"ז

רבי אבהו אמר מהכא: "כבשים ללכושר", דברים שהן כבשוננו של עולם – יהיו תחת לכושר. אמרו לקה: תנינו בהו עד "ויאמר אלי בן אדם". אמר להו: הן הן מעשה המרפכה. מיתבי: עד היכן מעשה המרפכה? רבי אומר: עד "וארא" בתרא, רבי יצחק אומר: עד "החשמל". עד "וארא" מגמרין, מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים. איכא דאמרי: עד "וארא" מסרינן ראשי פרקים, מכאן ואילך, אם הוא חכם מבין מדעתו – אין, אי לא – לא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

324 את ה' האמרת

"את הוי' האמרת היום" – קשור ל"אימרי", כבשים.

Deuteronomy 26:17 דברים כ"ו:י"ז

אֶת־יְהוָה הֵאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לְהָיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְלַכֵּת בְּדִרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלוֹ:

Thou hast avouched the L-RD this day to be thy G-d, and that thou wouldest walk in His ways, and keep His statutes, and His commandments, and His ordinances, and harken unto His voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Vilna Edition (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/pinchas/3

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק